

Risiko- og vesentlighetsvurdering

- Forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll

Kristiansand kommune

Valgperioden 2019-2023

Juni 2020

FORORD

Agder Kommunerevisjon IKS har på oppdrag fra kontrollutvalget i Kristiansand kommune gjennomført en **risiko- og vesentlighetsvurdering** for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll. Risiko- og vesentlighetsvurderingen danner grunnlaget for kontrollutvalgets utarbeidelse av **plan for forvaltningsrevisjon** og **plan for eierskapskontroll**.

Kristiansand 11.06.2020

Tor Ole Holbek
Revisjonsdirektør

Maren Stapnes
Forvaltningsrevisor

INNHALDSFORTEGNELSE

FORORD.....	2
1 INNLEDNING	5
1.1 Kontrollutvalgets bestilling	5
1.2 Hva er forvaltningsrevisjon?	5
1.3 Hva er eierskapskontroll?	6
1.4 Forholdet mellom forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll	6
1.5 Om risiko- og vesentlighetsvurderingen.....	6
1.6 Avgrensning	8
1.7 Metode	8
1.8 Pilotprosjekt – samordning i forhold til risiko- og vesentlighetsvurdering.....	9
1.9 Tidligere utførte forvaltningsrevisjoner, selskapskontroller og andre undersøkelser 10	
2 OM KRISTIANSAND KOMMUNE.....	11
2.1 Kommunens organisasjon	11
2.2 Visjoner og mål	13
2.3 Utfordringsbildet for nye Kristiansand	14
2.4 Økonomi.....	16
3 RISIKO- OG VESENTLIGHETSVURDERING - FORVALTNINGSREVISJON.....	19
3.1 Bærekraft	19
3.1.1 Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon – Bærekraft.....	20
3.2 Lokaldemokrati	20
3.2.1 Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon - Lokaldemokrati	22
3.3 Tillitsskapende forvaltning	23
3.3.1 Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon – Tillitsskapende forvaltning.....	27
3.4 Tjenesteyting, myndighetsutøvelse og samfunnsutvikling.....	27
ORGANISASJON.....	27
3.4.1 Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon – Organisasjon	30
ØKONOMI.....	31
3.4.2 Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon – Økonomi	33
SAMFUNN OG INNOVASJON	34
3.4.3 Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon – Samfunn og innovasjon	35
OPPVEKST	36
3.4.4 Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon – Oppvekst	41
HELSE OG MESTRING	42
3.4.5 Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon – Helse og mestring.....	49
KULTUR OG INNBYGGERDIALOG	50
3.4.6 Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon – Kultur og innbyggerdialog	51
BY- OG STEDSUTVIKLING	52

3.4.7	Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon – By- og stedsutvikling.....	57
4	RISIKO- OG VESENTLIGHETSVURDERING - FORVALTNINGSREVISJON I SELSKAP OG EIERSKAPSKONTROLL	58
4.1	Om eierskap.....	58
4.2	Eierstyring i Kristiansand kommune	59
4.3	Analyse.....	60
4.3.1	Heleide aksjeselskap (direkte eller gjennom annet heleid AS).....	60
4.3.2	Deleide aksjeselskap.....	63
4.3.3	Interkommunale selskap (IKS)	68
4	OPPSUMMERING	72
5	LITTERATURLISTE	74
6	VEDLEGG.....	77

1 INNLEDNING

1.1 Kontrollutvalgets bestilling

Kontrollutvalget i Kristiansand kommune fattet følgende vedtak i sak 46/19 og sak 47/19:

Kristiansand kontrollutvalg bestiller risiko- og vesentlighetsanalyse av kommunens virksomhet og kommunens selskaper i tråd med ny kommunelov § 23-3 fra Agder Kommunerevisjon IKS.

Kristiansand kontrollutvalg bestiller risiko – og vesentlighetsanalyse av kommunens eierskap i tråd med ny kommunelov § 23-4 fra Agder Kommunerevisjon IKS.

Agder Kommunerevisjon IKS har på bakgrunn av vedtakene utarbeidet en risiko- og vesentlighetsvurdering for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll for valgperioden 2019 – 2023. Risiko- og vesentlighetsvurderingen danner grunnlaget for kontrollutvalgets utarbeidelse av plan for forvaltningsrevisjon og plan for eierskapskontroll.

1.2 Hva er forvaltningsrevisjon?

Det fremgår av kommuneloven § 23-3 første ledd at

Forvaltningsrevisjon innebærer å gjennomføre systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, regeletterlevelse, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak.

En forvaltningsrevisjon har som formål å gi de folkevalgte informasjon om administrasjonens oppfølging og resultat av vedtak foretatt i kommunestyret. En slik undersøkelse kan virke som en kontrollmekanisme mellom kommunestyret og administrasjonen, samtidig som den har betydning for læring i organisasjonen¹.

Av kommuneloven § 23-3 annet ledd fremgår det at kontrollutvalget skal utarbeide en plan som viser på hvilke områder det skal gjennomføres forvaltningsrevisjon. Planen skal baseres på en risiko- og vesentlighetsvurdering av kommunens virksomhet og virksomheten i kommunens selskaper, der hensikten er å identifisere hvor det er størst behov for forvaltningsrevisjon.

Plan for forvaltningsrevisjon skal utarbeides minst én gang i valgperioden, og senest innen utgangen av året etter at kommunestyret er konstituert, jf. kommuneloven § 23-3 annet ledd. Planen skal vedtas av kommunestyret, men kontrollutvalget kan få delegert myndighet til å gjøre endringer i planen.

¹ NKRF, *Veileder i forvaltningsrevisjon*, s.16. Hentet fra http://www.nkrf.no/filarkiv/File/Publikasjoner/Veileder_i_forvaltningsrevisjon_NKRF_2016_04_25.pdf

1.3 Hva er eierskapskontroll?

Av kommuneloven § 23-4 første ledd fremgår det at

Eierskapskontroll innebærer å kontrollere om den som utøver kommunens eller fylkeskommunens eierinteresser, gjør dette i samsvar med lover og forskrifter, kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og anerkjente prinsipper for eierstyring.

En eierskapskontroll har altså som formål å gi de folkevalgte informasjon om hvordan eierinteressene til kommunen utøves.

Kontrollutvalget skal utarbeide en plan for hvilke eierskapskontroller som skal gjennomføres, jf. § 23-4 annet ledd. Planen skal baseres på en risiko- og vesentlighetsvurdering av kommunens og fylkeskommunens eierskap, der hensikten er å identifisere hvor det er størst behov for eierskapskontroll.

Plan for eierskapskontroll skal utarbeides minst én gang i valgperioden, og senest innen utgangen av året etter at kommunestyret eller fylkestinget er konstituert, jf. kommuneloven § 23-4 annet ledd. Planen skal vedtas av kommunestyret, men kontrollutvalget kan få delegert myndighet til å gjøre endringer i planen.

1.4 Forholdet mellom forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll

Kontrollutvalget skal påse at det gjennomføres forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll i selskaper der kommunen har eierinteresser, jf. kommuneloven § 23-2 c og d. Dette innebærer at undersøkelser i selskap enten kan utføres som forvaltningsrevisjon eller som eierskapskontroll, men ofte gjennomføres disse to i kombinasjon;

- Det føres kontroll med at den som utøver eierinteressene gjør det i samsvar med kommunestyrets vedtak og forutsetninger (eierskapskontroll)
- Deretter ser man nærmere på utvalgte tema ved selskapets virksomhet gjennom forvaltningsrevisjon, for eksempel regeletterlevelse, selvkost eller lignende.

1.5 Om risiko- og vesentlighetsvurderingen

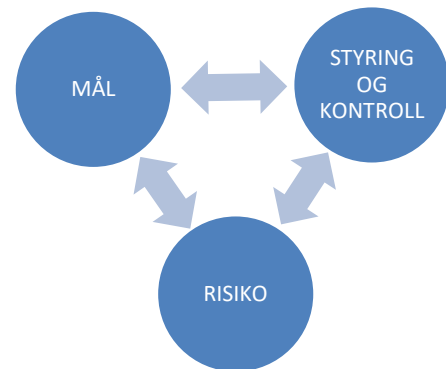
Det fremgår som nevnt av kommuneloven § 23-3 og § 23-4 at det skal utarbeides en risiko- og vesentlighetsvurdering som grunnlag for plan for forvaltningsrevisjon og plan for eierskapskontroll. Det gis ingen føringer for hva en slik risiko- og vesentlighetsvurdering er eller hvordan den skal gjennomføres, bortsett fra at hensikten er å finne ut av hvor det er størst behov for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll.

I prop. 46 L (2017-2018) utdypes det hva som menes med begrepet «risiko- og vesentlighetsvurdering» med hensyn til forvaltningsrevisjon:

Risiko- og vesentlighetsvurderinger innebærer å vurdere på hvilke områder av kommunens eller fylkeskommunens virksomhet, eller i hvilke selskaper, det er risiko for vesentlige avvik, og hvor alvorlige konsekvenser disse avvikene vil kunne få².

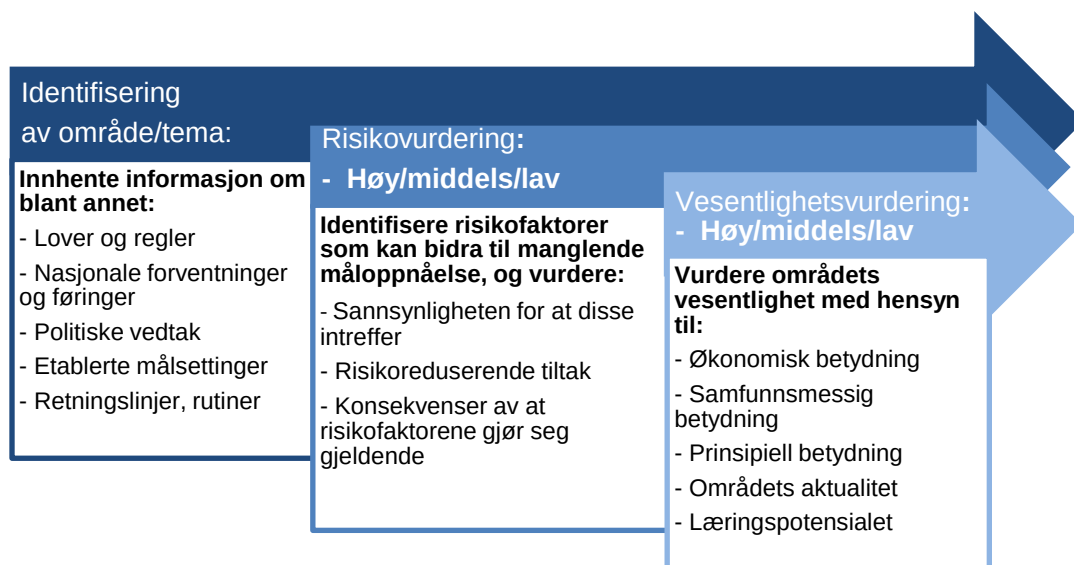
Risiko i kommunene må sees i forhold til forventningene om at kommunene skal nå sine målsettinger, ha en effektiv drift og etterleve regelverket.

I risikovurderingen skal det foretas en vurdering av hvilke konsekvenser det kan få, dersom de enkelte risikofaktorer inntrer, og sannsynligheten for at det vil skje. Når man har identifisert og vurdert de ulike risikofaktorene, og kjenner hvilke risikoreduserende styrings- og kontrolltiltak som er iverksatt, må det foretas en vurdering av hvor vesentlig de ulike risikofaktorene er i forhold til virksomhetens målsettinger³.

Vesentligheten vurderes ut ifra områdets økonomiske, samfunnsmessige eller prinsipielle betydning⁴.

Risiko- og vesentlighetsvurderingen kan oppsummeres med følgende figur:

Som vist i figuren over identifiseres grader av risiko og vesentlighet. Vi angir risiko og vesentlighet som lav (**L**), middels (**M**) eller høy (**H**), eller som en kombinasjon av disse

² Prop. 46. L (2017-2018), Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven), s. 404. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/f0964c05be1d4fefb54267e9255bb921/no/pdfs/prp201720180046000dddpdfs.pdf>

³ NKRF, Veileder i risiko- og vesentlighetsvurdering, s.14. Hentet fra https://www.nkrf.no/filarkiv/File/Publikasjoner/ROV-veileder_oppdatt-fastsatt_av-styret_3.12.2019.pdf

⁴ Riksrevisjonen, Hvordan vi velger revisjonsområder, hentet fra <https://www.riksrevisjonen.no/om-riksrevisjonen/slik-jobber-vi/>

- lav til middels (**L/M**) og middels til høy (**M/H**). Den samlede risiko- og vesentlighetsvurderingen (**RoV**) angir hvor aktuelt revisjonen vurderer det er å foreta forvaltningsrevisjon eller eierskapskontroll innenfor det aktuelle området eller selskapet.

1.6 Avgrensning

Risiko- og vesentlighetsvurderingen er gjort på et overordnet nivå og har ikke som formål å beskrive alle forhold ved kommunen og kommunens selskaper. Omfanget er begrenset ut i fra hva som er formålet med analysen, det vil si å identifisere hvor det er størst behov for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll. Dette innebærer at vi i hovedsak har omtalt områder/selskaper der vi mener at det foreligger en viss risiko og har vurdert at det kan være vesentlig med forvaltningsrevisjon/eierskapskontroll. Kristiansand kommune er i en særstilling da tre kommuner nylig har blitt slått sammen til én. Dette påvirker risikobildet, og flere områder har kommet ut med høy eller middels til høy vesentlighet.

Analysen tar for seg ulike områder og temaer. Ved bestilling av forvaltningsrevisjonsrapporter vil det være nødvendig og hensiktsmessig at kontrollutvalget tydeliggjør og avgrenser hva de ønsker at revisjonen skal undersøke nærmere innenfor det aktuelle området/temaet/selskapet.

1.7 Metode

Risiko- og vesentlighetsvurderingen bygger på informasjon om den enkelte kommune og kommunens selskap. Revisjonen har innhentet og gjennomgått følgende informasjon:

- Relevant regelverk og nasjonale føringer for kommunene
- Økonomiplan, årsrapporter, kommuneplaner og andre relevante styringsdokumenter
- Informasjon om selskaper som kommunen har eierinteresser i
- Relevant statistikk fra offentlige databaser, som ASSS, KOSTRA, UNGDATA mv.
- Tilsynsrapporter fra andre tilsynsetater, eks Fylkesmannen, Arbeidstilsynet, Arkivverket mv.
- Medieoppslag
- Øvrige tips og innspill

Da Kristiansand kommune fra 2020 består av de tre tidligere kommunene Kristiansand, Søgne og Songdalen, har revisjonen også gått gjennom dokumenter og hentet ut informasjon om tre tidligere kommunene - i tillegg til det som er blitt utarbeidet for den nye kommunen.

Vi har fått innspill fra kontrollutvalg og kontrollutvalgssekretariatet om hvor det kan være hensiktsmessig å gjennomføre forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll. Det er også avholdt tre møter med kommunens administrasjon; ett møte med kommunedirektøren og ett møte med kommunedirektørens ledergruppe hvor det ble gitt innspill på hvor kommunen selv mente det var aktuelt med forvaltningsrevisjon. I tillegg har

revisjonen hatt et møte med kommunalsjef for eierskap om hvor det kan være hensiktsmessig med eierskapskontroll/forvaltningsrevisjon i selskap.

Videre har vi også brukt egen kjennskap til kommunen gjennom løpende revisjon og tidligere gjennomførte forvaltningsrevisjonsprosjekter og eierskapskontroller.

1.8 Pilotprosjekt – samordning i forhold til risiko- og vesentlighetsvurdering

Fylkesmannen i Agder har sammen med Vetaks (Vestfold, Telemark og Agder kontrollutvalgssekretariat IKS) tatt initiativ ovenfor aktørene som jobber med egenkontroll på Agder om å få til en bedre samordning og erfaringsutveksling i forbindelse med utarbeidelse av risiko- og vesentlighetsvurdering for valgperioden 2019 – 2023. Agder Kommunerevisjon IKS har takket ja til å delta i prosjektet.

Bakgrunnen for initiativet er at den nye kommuneloven legger opp til en styrket samordning av statlige tilsynsmyndigheter jf. Prop. 46 L (2017-2018), jf. kommuneloven §§ 30-6 og 30-7. Det innebærer en utvidelse av Fylkesmannens verktøy for å samordne planlagte statlige tilsynsaktiviteter overfor kommuner, og Fylkesmannen skal drøfte prioriteringer og gjennomføring av planlagte tilsyn med kommunene. Tilsynsmyndigheten skal blant annet ta hensyn til det samlede statlige tilsynet og relevante forvaltningsrevisjonsrapporter. I tillegg skal tilsynsmyndigheten vurdere å utsette eller ikke gjennomføre tilsyn dersom det nylig er gjennomført en forvaltningsrevisjon innenfor samme tema.

I 2012 gikk Agder Kommunerevisjon IKS, Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder og KS Agder sammen om et 3-årig pilotprosjekt vedrørende tilsyn og egenkontroll. Hensikten med prosjektet var å undersøke hvordan tilsynsaktiviteten til Fylkesmannen og kommunerevisjonen kunne innrettes for at læringsutbytte i kommunene blir størst mulig, samtidig som kontrollvirksomheten blir mest mulig effektiv. I den avsluttende rapporten ble det gitt 13 tilrådninger⁵, der noen av disse vil bli fulgt opp gjennom det nye pilotprosjektet mellom revisjonen, Fylkesmannen og sekretariatet.

I arbeidet med risiko- og vesentlighetsvurderingen har det vært flere treffpunkt mellom revisjonen og Fylkesmannen/sekretariatet. Det ble tidlig i prosessen besluttet at Fylkesmannens bidrag i hovedsak ville være på fagområdene «utdanning og barnevern», «helse og sosial» og «kommuneøkonomi». Fylkesmannen har delt sitt risikobilde for nevnte områder og kommet med innspill til hvor de anser det som aktuelt med forvaltningsrevisjon. Videre har Fylkesmannen/sekretariatet deltatt i møtene med kommunedirektøren og ledergruppa der revisjonen mottok innspill på hvor kommunen selv tenker at det kan være hensiktsmessig med forvaltningsrevisjon. Det vil utarbeides en sluttrapport fra pilotprosjektet i løpet av høsten 2020.

⁵ Rapporten kan leses i sin helhet her: <https://agderkomrev.no/wp-content/uploads/2017/02/Pilotprosjekt-Rapport-til-Kommunal-og-moderniseringsdepartementet.-L%C3%A6ring-utvidet-samarbeid-om-tilsyn-og-kommunens-egenkontroll.pdf>

1.9 Tidligere utførte forvaltningsrevisjoner, selskapskontroller og andre undersøkelser

I forrige valgperiode (2015-2019) gjennomførte Agder Kommunerevisjon IKS følgende forvaltningsrevisjoner og selskapskontroller:

Kristiansand:

- Nye Kristiansand Bompengeselskap AS (2015)
- Samhandlingsreformen – Utskrivning av pasienter med behov for hjemmesykepleie (2017)
- Kristiansandsregionen brann- og redning IKS (2017)
- Sykefravær i Kristiansand kommune (2018)
- Agder Kollektivtrafikk AS (2018)
- Brukerstyrt personlig assistanse i Kristiansand kommune (2019)
- Kommunens tilsyn med byggesaker og ulovlighetsoppfølging (2019)
- Kanalbyen utvikling AS (2019)

Søgne:

- Saksbehandling i barneverntjenesten (2015)
- Kristiansandsregionen brann- og redning IKS (2017)
- Arkivhåndtering (2018)
- Dispensasjoner fra plan- og bygningsloven (2019)

Songdalen:

- Saksbehandling i barneverntjenesten (2015)
- Kristiansandsregionen brann- og redning IKS (2017)
- Samfunnssikkerhet og beredskap (2019)

Alle rapporter er lagt ut på vår hjemmeside: <https://agderkomrev.no/rapporter/>

Revisjonen har i tillegg levert flere notater/utredninger som ikke regnes som forvaltningsrevisjon eller selskapskontroll/eierskapskontroll, her kan følgende nevnes;

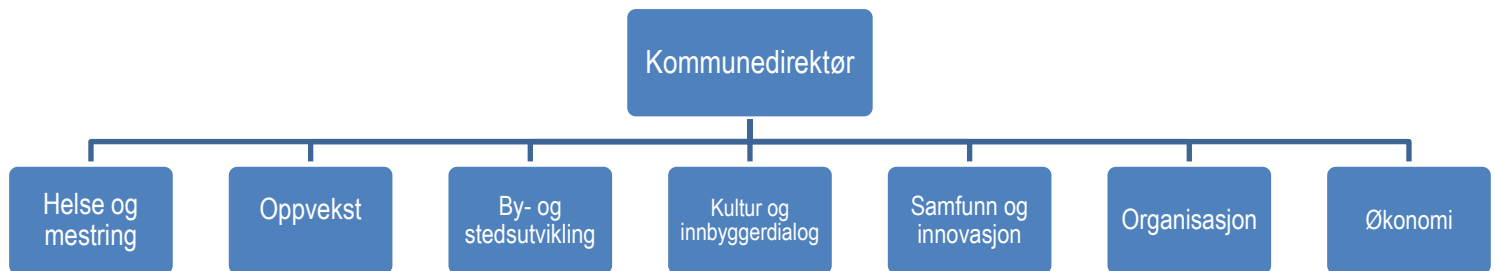
- Byggeprosjektet Rådhuskvartalet (2015)
- Samarbeid om barn og unge i Søgne kommune (2016)
- Organisering og saksbehandling i helse- og omsorgssektoren i Songdalen kommune (2016)
- Evaluering av Kristiansand Boligselskap KF (2018)
- Ressurssituasjonen ved enhet for habilitering i Songdalen kommune (2019)
- Øvre Slettheia barnehage (2019)

2 OM KRISTIANSAND KOMMUNE

I dette kapitlet vil vi omtale ulike forhold ved Kristiansand kommune.

2.1 Kommunens organisasjon

Kommunens administrative organisering består av tre stabsområder og fire kommunalområder med kommunedirektøren som øverste leder for administrasjonen.

Figur 1: Organisasjonskart Kristiansand

Organisasjonen består av inntil fem ledernivå:

- **Ledernivå 1:** Kommunedirektør og direktører er kommunens øverste ledergruppe, og har et felles ansvar for den strategiske ledelsen av kommunen.
- **Ledernivå 2:** Det er cirka 40 ledere som leder kommunalsjefsområdene. Disse har titler kommunalsjef, fagsjef eller stabssjef. De deltar på utvidet ledermøte og har medansvar for helhetlig strategisk ledelse av kommunen.
- **Ledernivå 3,4 og 5:** Ledere på nivå 3 har tittel enhetsledere, og leder resultatenheter som for eksempel skole eller sykehjem. Enhetsleder har delegert resultatansvar inkludert økonomi-, personal- og fagansvar. Ved flere resultatenheter er det behov for et ledernivå 4 – avdelingsledere. Dette er for å sikre størst mulig grad av stedlig ledelse og et faglig forsvarlig lederspenn. Noen resultatenheter har også et ledernivå 5 av samme grunn.

Stab- og støttefunksjoner er samlet sentralt i kommuneadministrasjonen for å sikre *kvalitet, helhetlig styring og utvikling*. Dette kalles *samspillsmodellen*; samspillsmodellen praktiseres på to nivåer: overordnet for hele kommunen i de tre stabsområdene og internt i de fire tjenesteproduserende områdene⁶.

Bemanning⁷

Kommunen har 8386 faste ansatte, fordelt på 6149 årsverk. I tillegg har kommunen 1491 midlertidige ansatte, fordelt på 741,4 årsverk. 54 % av de ansatte har heltidsstilling, og gjennomsnittlig stillingsstørrelse er 80,6%. Fordelt på de ulike områdene i kommunen ser bemanningssituasjonen slik ut:

⁶ Kristiansand kommune, *Helhetlig virksomhetsstyring i Kristiansand kommune*, s.9.

⁷ Pr. 30.april 2020. Tallene er hentet fra kommunens styringsportal.

	Fast ansatte/ årsverk	Midlertidige an- satte/årsverk	Andel i hel- tidsstilling	Gjennomsnittlig stillingsstørrelse
Oppvekst	3386/2637,2	494/282,6	63,8 %	87,4 %
By- og sted.	698/636,5	25/20,9	81,5 %	94,2 %
Økonomi	87/81,8	7/6,5	85,1 %	94,0 %
Samfunn og inn.	32/30,3	9/7,1	93,8 %	97,7 %
Organisasjon	114/105,0	173/287	90,3 %	95,4 %
Kultur og innby.	274/206,3	24/11,4	59,4 %	76,9 %
Helse mestring	3793/2450,0	524/311,6	37,2 %	71,2 %

Figur 2: Bemanningssituasjon Kristiansand kommune

Sykefravær

De tre første månedene har kommunen hatt et samlet sykefravær på 9,3 %. Av dette var 1,7 % korttidsfravær, mens 7,6 % var langtidsfravær.

De siste sykefraværstallene revisjonen har hentet ut er fra mars 2020. Figuren under viser sykefraværet fordelt på de ulike områdene i kommunen:

Samlet mars måned	10,0 %
Oppvekst	9,2 %
By- og stedsutvikling	8,3 %
Økonomi	4,2 %
Samfunn og innovasjon	1,8 %
Organisasjon	5,6 %
Kultur og innbyggerdialog	6,4 %
Helse og mestring	12,1 %

Figur 3: Sykefravær mars 2020

Det må imidlertid tas i betraktning at Covid-19 kan ha hatt betydning for sykefraværet for denne måneden.

Da Kristiansand er en ny kommune, er det ikke mulig å sammenligne sykefraværet med tidligere år. Samlet sykefravær for de tre tidligere kommunene har vært som følger:

	2019	2018	2017
Kristiansand	7,9 %	8,1 %	7,7 %
Søgne	8,1 %	6,8 %	7,0 %
Songdalen	6,7 %	6,5 %	7,2 %

Figur 4: Sykefravær for de tre tidligere kommunene

Til sammenligning var snittet for norske kommuner⁸:

	2018 – 2019	2017 – 2018	2016 – 2017
Kommuner	9,83 %	9,83 %	9,91 %

Figur 5: Sykefravær norske kommune

⁸ Tallene er hentet fra KS som utarbeider sykefraværstall for kommuner og fylkeskommuner. Tallmaterialet gjelder **fra og med 4. kvartal - til og med 3. kvartal**. Om tallenes sammenlignbarhet fremgår det følgende: «Det kan være en nivåforskjell mellom tallene til KS og tallene fra andre kilder, for eksempel den enkelte kommunes lønns- og personalsystem. Dette skyldes at det er flere ulike metoder for å beregne sykefravær. De viktigste forskjellene er i de fleste tilfeller hvilke grupper som inkluderes, hvordan fraværsdager defineres og hvor mange mulige dagsverk som brukes». Les mer her: <http://www.ks.no/fagomrader/Arbeids-giver/analyse-og-statistikk/fravar/sykefravarstall-for-kommuner-og-fylkeskommuner/>.

2.2 Visjoner og mål

Kristiansand arbeider med å utarbeide kommuneplanen for nye Kristiansand frem mot 2030. Kommuneplanens samfunnsdel med overordnet arealstrategi skal legges frem for bystyret høsten 2020. I arbeidet med etableringen av nye Kristiansand ble det imidlertid satt følgende visjon og mål for kommunen:

VISJON

Nye Kristiansand skal bli Norges beste kommune. Kristiansand skal være en kommune som innbyggere, ansatte, folkevalgte og næringsliv er stolte av å jobbe i, virke og bo i.

MÅL

En kvalitetsbevisst og inkluderende kommune

- En god kommune å bo i
- Stort samfunnsengasjement

En attraktiv og utadvendt kommune

- Kompetanseby og drivkraft i Agder
- En attraktiv kommune å jobbe i
- En åpen organisasjonskultur

En nasjonalt ledende og internasjonalt orientert kommune

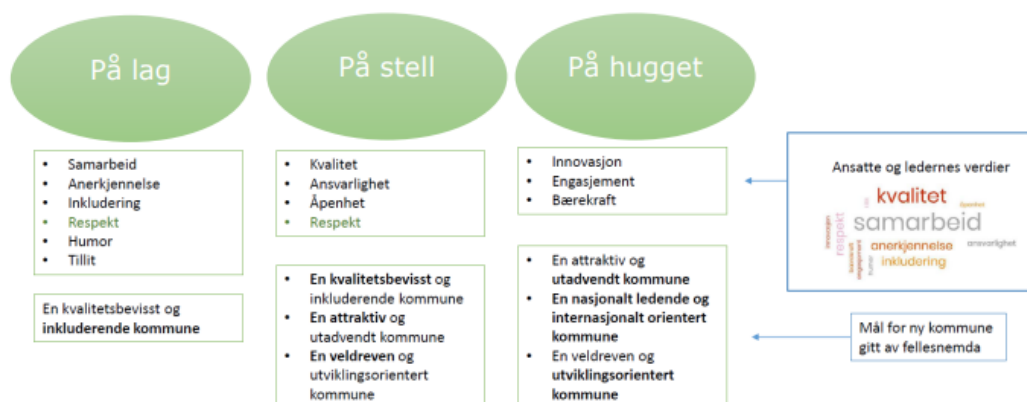
- En tydelig nasjonal stemme
- En internasjonalt orientert kommune

En veldrevet og utviklingsorientert kommune

- Robust økonomiforvaltning og bærekraftig innkjøpspolitikk
- Helhetlig styring og langsiktige løsninger
- En digital kommune⁹

VERDIER

Det er i tillegg utarbeidet følgende verdier som skal kjennetegne kommunen¹⁰:

⁹ Nye Kristiansand kommune, *Overordnet politisk styringsdokument for etableringen av nye Kristiansand*, s. 4 – 7. Hentet fra https://www.kristiansand.kommune.no/globalassets/nye-kristiansand/prosjektinformasjon/politiske-prosjekter/politisk-styringsdokument_mal-og-visjoner_fellesnemnda-30-januar_vedtatt-dokument.pdf

¹⁰ Kristiansand kommune, *Helhetlig virksomhetsstyring i Kristiansand kommune – policy*, s. 4.

2.3 Utfordringsbildet for nye Kristiansand

I september 2018 ble det utarbeidet et utfordringsbilde for den nye kommunen. Dokumentet peker på endringer i befolkning og demografi, levekårsutfordringer, innbyggernes sykdomsbilde, næringsstruktur og klima. I det følgende gjengis hovedelementer fra utfordringsbildet¹¹:

Globale megatrender

Det er noen grunnleggende trender, såkalte globale megatrender, som påvirker utviklingen i verden:

- Klimaendring
- Demografisk endring
- Globalisering, urbanisering og digitalisering

Dette er forhold som påvirker samfunnsliv, arbeidsliv og natur. Gjennomsnittstemperaturen øker, naturkatastrofer rammer flere deler av verden og påvirker tilgangen til ressurser. I store deler av verden påvirkes demografien av synkende fødselsrater, økende migrasjon, økt levealder og endrede helseutfordringer. Flere flytter til byene, samtidig som økonomi, kultur og samfunn utvikler seg på tvers av landegrenser.

Digitalisering preger de fleste samfunnsområder. Kommunikasjonen er mindre stedsavhengig, tilgangen til informasjon er nesten ubegrenset og robotisering erstatter og skaper arbeidsplasser. Arbeidsstyrken har nye krav og forventninger til arbeidsinnhold og arbeidssted, og konkurransen om arbeidsplasser og arbeidskraft øker.

Befolkningsutvikling

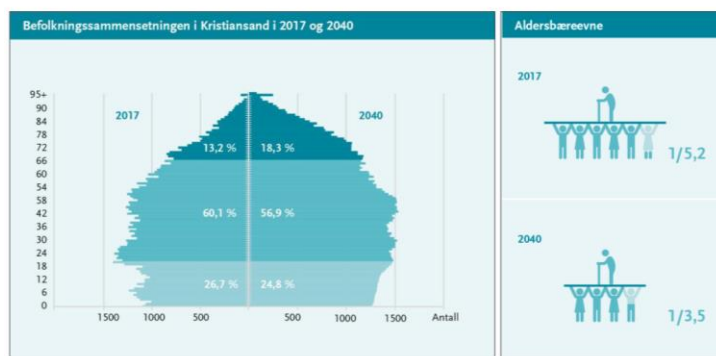
Det er forventet befolkningsøkning i Nye Kristiansand, men veksten antas å være avtagende over tid. Ifølge prognoser vil kommunen ha 130 000 innbyggere i 2039. Når det gjelder kommunens befolkningssammensetning, vil det komme kraftig vekst i andelen eldre samtidig som det blir færre yrkesaktive. Dette er et uttrykk for samfunnets aldersbæreevne, og vil gi kommunen utfordringer frem mot 2030 og 2040:

De kommende tiårene vil antallet alderspensjonister øke langt raskere enn antallet i arbeid. Dette vil øke den årlige forsørgerbyrden for den arbeidende delen av befolkningen, og vil samtidig gi finansierings- og prioriteringsutfordringer og påvirke verdiskapningen og velferdsutviklingen¹².

Figuren på neste side viser befolkningssammensetningen i Kristiansand i 2017 og 2040. Tendensen vil også gjøre seg gjeldende for den nye kommunen, kun med mindre endringer i tallmaterialet.

¹¹ Hele dokumentet kan leses her: https://www.kristiansand.kommune.no/contentassets/766ac8414a5940f78cb205d3fb51afb0/utfordringsbildet-for-nye-kristiansand_2018.pdf

¹² Nye Kristiansand kommune, *Nye Kristiansand utfordringsbildet 2018*, s. 7. Hentet fra https://www.kristiansand.kommune.no/contentassets/766ac8414a5940f78cb205d3fb51afb0/utfordringsbildet-for-nye-kristiansand_2018.pdf

Figur 4. Befolningssammensetningen i Kristiansand i 2017 og 2040 og konsekvenser for aldersbæreevnen. Kilde: SSB mellomalternativ, bearbejdet av Kristiansand kommune.

Figuren viser at det for 2017 var 5,2 personer i yrkesaktiv gruppe (16-66 år) for hver person over 67 år, mens i 2040 vil det endres til 3,5 personer. Dette vil bli en utfordring for Kristiansand kommune.

Levekår

Nye Kristiansand kommune kommer noe dårligere ut enn landsgjennomsnittet når det gjelder grunnleggende sosioøkonomiske faktorer som inntekt, utdanning og arbeid. Dette påvirker levekår, levevaner og helse.

Utenforskap og sosial ulikhet i helse er blant de største utfordringene på nasjonalt og lokalt nivå. Dette er et sammensatt problem hvor det må jobbes på flere arenaer samtidig. Det er utfordringer knyttet til kvinners yrkesdeltagelse og andelen som jobber i deltidsstilling. Videre fremgår det at den nye kommunen har flere unge uføre enn landsgjennomsnittet, samtidig som det også en høy andel uføre. Videre lever en høy andel barn i lavinntektsfamilier.

Lavt utdanningsnivå er en av de største risikofaktorene for å falle utenfor arbeidsliv og utdanning. Tabellen nedenfor viser utdanningsnivået for den nye kommunen og de tre tidligere kommunene:

	Kristiansand	Songdalen	Søgne	Nye Kristiansand	Norge
Grunnskole	23.1%	30,3%	25,5%	23,8%	26,0%
Videregående skole	37,3 %	45,5 %	42,2 %	38,3 %	37,3 %
Fagskole	3,0 %	2,5 %	3,5 %	3,0 %	2,9 %
Universitet kort	26,2 %	17,5 %	22,4 %	25,3 %	23,6 %
Universitet lang	9,6 %	3,6 %	6,0 %	8,8 %	9,7 %
Uoppgitt	0,7 %	0,7 %	0,4 %	0,7 %	0,7 %

Figur 6: Utdanningsnivå

Forskjellene mellom de tre tidligere kommunene er store, og tabellen viser blant annet at Songdalen har et betydelige lavere utdanningsnivå.

Verdiskapning og vekst

Nye Kristiansand kommune vil spille en sentral rolle i utviklingen av landsdelen. Dette krever at regionen må ha sterkere vekst i sysselsetting og verdiskapning for å kunne holde tritt med de andre storbyregionene. Det må satses på tiltak som stimulerer sysselsetting og som fører til at flere tar høyere utdanning, samtidig som regionen må tiltrekke seg studenter og kompetanse.

2.4 Økonomi

Årsresultat 2019

Da tre kommuner ble til én 01.01.2020, presenteres det nøkkeltall for 2019 for hver av de tre kommunene. Tallmaterialet er hentet fra kommunenes årsregnskap/årsrapporter.

Kristiansand kommune

Tall i 1000	Regnskap 2019	Regnskap 2018
Netto driftsresultat	105 165	188 179

Kommunens regnskap for 2019 viser et positivt netto driftsresultat på kr. 105,2 millioner. Korrigert netto driftsresultat (dvs. uten bruk og avsetning til bundne fond), viser et positivt avvik på kr 30,7 mill. kr i forhold til budsjett. Bystyret har vedtatt at korrigert netto driftsresultat bør være på minst 1,75% av driftsinntektene, i 2019 ble resultatet på 1,4 %, mot 2,6 % i 2018.

Det sentrale disposisjonsfondet var på 337,5 mill. kr pr 31.12.19, og ble styrket med 85 mill. kr i løpet av året. Kommunen hadde som målsetting at det sentrale disposisjonsfondet burde utgjøre 2 % av sum driftsinntekter, og når dette målet for 2019.

Sektorenes drift hadde et samlet merforbruk på 26,7 mill. kr etter avsetning til og bruk av fond. Det fremgår av årsmeldingen at det er store avvik innenfor enkelte sektorer. Samlet regnskapsmessig resultat for bykassa er kr 0 etter bruk og avsetninger til sentralt disposisjonsfond.

Investeringsnivået i Kristiansand har vært høyt de senere årene og kommunen har dermed hatt høy lånegjeld. Ved utgangen av 2019 hadde kommunen en netto lånegjeld på kr. 5.268,3 mill. Dette var innenfor bystyrets tak for lånegjelden for 2019.

Formue- og inntektsskatten viser en økning på 2,7 % fra 2018. For landet utgjør økningen 4,7%, og Kristiansand kommunes skatteinntekter var på 88,0 % av landsgjennomsnittet i 2019.

Søgne kommune

I mill. kroner	Regnskap 2019	Regnskap 2018
Netto driftsresultat	10,5	3,7

Regnskapet for 2019 viser et positivt netto driftsresultat på kr. 10,5 millioner. Dette utgjorde 1,3 % av brutto driftsinntekter, og er noe lavere enn den nasjonale anbefalingen på 1,75 %.

Kommunens disposisjonsfond har økt de senere årene, og var ved utgangen av 2019 på cirka 153 mill kroner. Disposisjonsfondet ble ikke brukt til drift i 2019, og økte med 6,7 millioner fra 2018.

Det fremgår av årsrapporten at det har vært god økonomisk styring i de fleste enheter. Til sammen brukte enhetene cirka 5,9 mill. kroner mindre enn budsjettet, dette sett

bort fra selvkostområdene og pensjonseffekter. Samlet regnskapsmessig resultat for Søgne kommune var kr. 2,5 mill. kroner.

Kommunen investerte for kr 273 mill. kroner i 2019. Gjelden økte med ca. 74 mill kroner i løpet av året og samlet lånegjeld var på kr. 680,4 mill. kroner (eks. etableringslån på kr. 108,6 mill kr.) pr. 31.12.19.

Frie inntekter, med skatt og rammetilskudd, utgjorde cirka 75 % av driftsinntektene til kommunen. Inntekts- og formueskatten økte med 7,5 millioner kroner fra 2018, og kommune hadde i 2019 en skatteinntekt pr. innbygger på 85,6 % av landsgjennomsnittet.

Songdalen kommune

Tall i 1000	Regnskap 2019	Regnskap 2018
Netto driftsresultat	12 744	3 380

Songdalen kommune hadde i 2019 et positivt netto driftsresultat på 12,7 mill. kr., mot regulert budsjett på – 14,8 mill.kr. Nasjonale føringer legger til grunn av resultatgraden bør være cirka 1,75 % av brutto driftsinntekter. Kommunens resultat for 2019 var på 1,4 %.

Disposisjonsfondet var ved utgangen av året på 64,5 mill. kroner. Målt i prosent av driftsinntektene utgjør dette 11 %. Riksrevisjonens anbefalinger er 5-10 %.

Av årsrapporten fremgår det at enhetene samlet sett omtrent har gått i balanse. Samlet regnskapsmessig resultat for Songdalen kommune viser et mindreforbruk på kr. 30 412 266.

Songdalen har gjennomført en rekke større investeringsprosjekter de senere årene. Brutto lånegjeld var på 638 mill kr, og utgjorde ca 114 % av driftsinntektene i 2019.

Skatteinntektene utgjorde 146 mill kroner i 2019, mot 137,6 mill kroner i 2018. Songdalen er en av kommunene i Agder med lavest skatteinntekt, skatteinntekten pr. innbygger var på 68,2 % av landsgjennomsnittet.

Økonomiplan for Kristiansand 2020-2023

Økonomiplan 2020-2023 for nye Kristiansand kommune ble vedtatt av bystyret 18. desember 2019, og bygger på økonomiplanene for de tre tidligere kommunene. Det forelå en underbalanse i vedtatte økonomiplaner og bruk av disposisjonsfond på 158 millioner kroner. I økonomiplan for 2020 – 2023 er det økonomiske opplegget enda svakere, og det er vedtatt å bruke 275 millioner kroner fra det sentrale disposisjonsfondet.

De neste fire årene er det lagt opp til flere store investeringer, samlet er investeringene på 5 milliarder kroner. Innenfor helse og mestring ligger det inne investeringer på 400 millioner kroner, der den største investeringen er knyttet til 64 omsorgsboliger på Tangvall. Videre er det også lagt opp til opprustning av eksisterende skoler og nye skolebygg – dette er de neste fire årene beregnet å koste kr. 1,32 milliarder. I tillegg er det lagt inn investeringer til vann- og avløpsområdet på kr 1,37 milliarder.

Som følge av det høye investeringsnivået er kommunens lånegjeld høy og øker frem mot 2023. Netto lånegjeld forventes å være på 8,43 milliarder kroner i 2023.

Det er i økonomiplanen lagt opp til følgende:

I mill.kr	2020	2021	2022	2023	Sum
Korrigert netto driftsresultat*	-175,4	-116,9	-47,5	25,3	-314,6

*Korrigert for netto premieavvik og bruk/avsetning bundne fond

Det økonomiske opplegget er stramt og det forutsettes innsparingskrav i områdene. Det er et innsparingskrav på 83 mill kroner i forhold til 2019, som bidrar til at det i 2023 er balanse mellom inntekter og utgifter.

Covid-19

Covid-19 påvirker kommunenes tjenesteområder og økonomi. Fylkesmannen i Agder har på oppdrag fra Kommunal – og moderniseringsdepartementet utarbeidet et grovt anslag for merutgifter¹³ knyttet til koronautbruddet for kommunene på Agder. Samlet sett fremgår det at direkte merutgifter i 2020 er beregnet til 325,7 millioner kroner¹⁴.

Kristiansand kommune vil også oppleve betydelige økonomiske konsekvenser som følge av korona-epidemien. Dette knytter seg til økte utgifter og reduserte inntekter, for eksempel i form av:

- Merutgifter til lønn og andre utgifter helse og omsorg
- Merutgifter sosialhjelp
- Inntektsbortfall SFO/kommunale barnehager, private barnehager, kultur/idrett, parkering
- Merutgifter til smitteverntiltak i forbindelse med gjenåpning av skoler og barnehager
- Redusert avkastning finansplasseringer
- Reduserte skatteinntekter

Kommunen anslår pr. mai 2020 at tapte inntekter/økte utgjør cirka 330 millioner kroner. Det er innført flere nasjonale tiltak for å håndtere koronasituasjonen, men det er enda ikke klart hvor mye kommunen vil bli kompensert av staten.

¹³ Det presiseres at anslaget kun omhandler kommunens direkte merutgifter knyttet til Covid-19, dvs. at inntektsbortfall (for eksempel i form av reduksjon i skatteinntekter, brukerbetalinger og refusjoner) ikke er tatt med i denne beregningen.

¹⁴ Fylkesmannen i Agder, Covid-19 – Direkte merutgifter for kommunene i Agder anslått til i overkant av 325 millioner kroner, hentet fra <https://www.fylkesmannen.no/agder/Kommunal-styring/Kommuneokonomi/covid-19--direkte-merutgifter-for-kommune-i-agder-anslatt-til-i-overkant-av-330-millioner-kroner/>

3 RISIKO- OG VESENTLIGHETSVURDERING - FORVALTNINGSREVISJON

Revisjonen har gjennomført en overordnet risiko- og vesentlighetsvurdering innenfor ulike områder av kommunens virksomhet. Vi har tatt utgangspunkt i kommunelovens formålsparagraf, og har valgt å strukturere analysen på følgende måte:

- **Bærekraft** – Bidrar kommunen gjennom sin virksomhet til en bærekraftig utvikling?
- **Lokaldemokrati** – Fungerer lokaldemokratiet som forutsatt i kommuneloven?
- **Tillitsskapende forvaltning** – Har kommunen en tillitsskapende forvaltning?
- **Tjenesteyting, myndighetsutøvelse og samfunnsutvikling** – Produserer kommunen de tjenestene innbyggerne har krav på, og skjer myndighetsutøvelse og produksjon på en rasjonell og effektiv måte?

3.1 Bærekraft

Bærekraftig utvikling defineres ifølge FN som

Utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov¹⁵.

For å skape en bærekraftig utvikling må samfunnet jobbet på tre områder; *klima og miljø, økonomi, sosiale forhold*. Norske byer og kommuner er sentrale i dette arbeidet, og det fremgår også av kommunelovens formålsparagraf at norske kommuner og fylkeskommuner skal være *bærekraftige*, jf. § 1-1.

Bærekraftig utvikling (Overordnet) (RoV = H)

Det fremgår at *bærekraft* skal ligge til grunn for utviklingen av den nye kommunen. Kommunen arbeider nå med å lage samfunnsdelen til kommuneplanen, som skal tufes på FNs bærekraftsmål:

Figur 7: FNs bærekraftsmål.

Mulige risikofaktorer:

- Manglende fokus på bærekraftig utvikling
- De tre bærekraftsdimensjonene, klima og miljø, økonomi og sosiale forhold, sees ikke i sammenheng

¹⁵ FN, Hva er bærekraftig utvikling? Hentet fra <https://www.fn.no/Tema/Fattigdom/Baerekraftig-utvikling>

- Mangelfulle planer og strategier
- Oppfølging av vedtatte planer og strategier

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Konsekvensene av risikofaktorene kan medføre at kommunen ikke når sin målsetting om å ha en bærekraftig utvikling.

Revisjonen anser risiko og vesentlighet på området som høy. Det vil etter vår vurdering være hensiktsmessig at dette tas med som et eventuelt prosjekt mot slutten av planperioden. Dette på bakgrunn av at kommunens pågående arbeid med kommuneplanen bygger på nettopp FNs bærekraftsmål.

3.1.1 Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon – Bærekraft

Tema	Risiko- og vesentlighetsvurdering
Bærekraftig utvikling (overordnet)	Høy

3.2 Lokaldemokrati

Det fremgår følgende av kommuneloven § 1-1 første ledd:

Formålet med loven er å fremme det kommunale og fylkeskommunale selvstyret og legge nødvendige rammer for det. Loven skal legge til rette for det lokale folkestyret og et sterkt og representativt lokaldemokrati med aktiv innbyggerdeltagelse.

Åpenhet og innsyn (RoV = H)

Åpenhet og innsyn er sentrale forutsetninger for et velfungerende demokrati. Offentlighetsloven og kommunelovens regler om møteoffentlighet legger til rette for at kommunens virksomhet er åpen og transparent, og sikrer at omverden får mulighet til å se hvordan kommunen drives og hvordan beslutninger tas.

Mulige risikofaktorer:

- Uformelle møter uten kunngjøring og protokollføring
- Reglene om lukking av møte praktiseres feil
- Dokumenter/informasjon er utilgjengelig/vanskelig tilgjengelig for offentligheten
- Mangelfull kunnskap om hvilken informasjon som skal og ikke skal unntas offentligheten / utøver ikke meroffentlighet
- Innsynsbegjæringer håndteres ikke i samsvar med offentlighetsloven
- Mangelfull postjournal

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Konsekvensene av risikofaktorene kan innebære brudd på grunnleggende rettssikkerhetshensyn og kontroll med den offentlige forvaltningen. Sannsynligheten for at nevnte risikofaktorer inntreffer vil blant annet avhenge av den etiske holdningen i kommunen og om det foreligger relevante rutiner og retningslinjer på område.

Det fremgår av kommunens etiske retningslinjer at ansatte og folkevalgte i Kristiansand kommune skal «bidra til åpenhet og innsyn i kommunens virksomhet der lovverket åpner opp for det»¹⁶. Kommunen har et eget område på hjemmesiden for innsyn og offentlig journal. Her gis det blant annet informasjon om offentlig journal og innsynsforespørsler, det er link til politisk agenda der innkalling til politiske møter og møteprotokoller publiseres og det er også link til kommunens web-tv der innbyggerne kan følge politiske møter.

Åpenhet i form av innsyn og etterprøvbarhet kan anses å være grunnlaget for en tillits-skapende kommunal forvaltning. Lovverket som regulerer dette er omfattende og relativt komplisert. Revisjonen anser derfor risiko og vesentlighet som høy.

Saksutredning og oppfølging av politiske vedtak (RoV = H)

Kommunedirektøren har ansvar for at saker som legges frem for folkevalgte organer er forsvarlig utredet. Videre skal kommunedirektøren påse at vedtak som blir fattet av folkevalgte organ iverksettes uten ubegrunnet opphold, jf. kommuneloven § 13-1.

Mulige risikofaktorer:

- Tid og ressurser knyttet til utredning
- Retningslinjer/rutiner for saksutredning
- Habilitet
- Stor mengde saker
- Mangelfullt system som sikrer oppfølging av politiske vedtak
- Rapportering fra administrasjonens oppfølging

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Prinsippet om forsvarlig saksutredning er avgjørende for demokrati, styring, effektiv forvaltning og rettssikkerhet. Sakene må være så godt opplyst at politikerne kan ta informerte valg. Dersom saken ikke er forsvarlig utredet kan dette medføre at vedtak som treffes får uforutsette kostnader eller andre negative ringvirkninger. Det vil i tillegg kunne gi negativt omdømme, samt bidra til at innbyggerne ikke opplever å ha tillitt til kommunen. Videre kan et høyt antall politiske saker medføre risiko for at saker ikke blir fulgt opp av administrasjonen og/eller at det er mangelfull rapportering til politikerne om oppfølgingen.

Kristiansand kommune har utarbeidet *rutine for saksbehandling og oppfølging*. Her defineres frister og rutiner for saksbehandling og oppfølging av politiske saker. Kommunen har i tillegg laget et dokument¹⁷ som beskriver kommunens overordnede prinsipper for helhetlig virksomhetsstyring. Det fremgår her at en viktig del av den helhetlige virksomhetsstyringen innebærer oppfølging og rapportering på de mål og politiske vedtak som er fastsatt. I dokumentet beskrives det nærmere hva som skal rapporteres på når, i hvilken form og med hva slags innhold.

Den nye kommunen er en stor kommune der det forventes et høyt antall saker som administrasjonen både må utrede og følge opp. Revisjonen vurderer risiko og vesentligheten på området som høy.

¹⁶ Kristiansand kommune, *Etiske retningslinjer for ansatte og folkevalgte i Kristiansand kommune*. Hentet fra <http://opengov.cloudapp.net/Meetings/krsand/Meetings/Details/200223?agendaltemId=200428>

¹⁷ *Helhetlig virksomhetsstyring i Kristiansand kommune – policy*

Overordnet eierskapsstyring (RoV = M)

Flere kommuner velger å organisere deler av sin virksomhet som egne selskaper. Selskapene er i mindre grad direkte underlagt kommunestyrets kontinuerlige overvåkning og beslutninger. En utfordring ved dette er at politikernes styring- og kontrollmuligheter begrenses.¹⁸

Mulige risikofaktorer:

- Manglende innsyn i selskapene / selskapene gir ikke informasjon
- Informasjon etterspørres ikke av politikerne
- Uklart hvor ansvaret for eieroppfølging er plassert
- Manglende kompetanse til å sitte i styre
- Mangelfull bruk av virkemidler som eiermøter
- Ressurser til oppfølging

Risiko- og vesentlighetsvurdering;

Risikofaktorene kan på sikt føre til svekket demokratisk styring og kontroll med den kommunale forvaltning og kommunale selskap. Sannsynligheten for at risikofaktorene inntreffer vil blant annet være avhengig av kommunens fokus på eierstyring.

Ifølge kommuneloven § 26-1 skal kommunene minst en gang i valgperioden utarbeide en eierskapsmelding som skal vedtas av kommunestyret. Gamle Kristiansand kommune vedtok sist eierskapsmelding i 2017. Det arbeides med å utarbeide en ny eierskapsmelding for nye Kristiansand kommune, og denne vil ta utgangspunkt i tidligere eierskapsmeldinger og anbefalinger fra KS og Norsk Utvalg for Eierstyring og Kontroll (NUES)¹⁹. I den nye kommunen er det i tillegg opprettet et eget område som har ansvar for eierskap.

Revisjonen opplever at kommunen har høyt fokus på eierstyring og vurderer risiko og vesentlighet som middels.

3.2.1 Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon - Lokaldemokrati

Tema	Risiko- og vesentlighetsvurdering
Åpenhet og innsyn	Høy
Saksutredning og oppfølging av politiske vedtak	Høy
Overordnet eierskapsstyring	Middels

¹⁸ KS, *Anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll*, s. 3. Hentet fra [https://www.ks.no/content-assets/fb95418a8bab40d69235844e212abb6f/ks-anbefalinger-eierstyring_digital.pdf](https://www.ks.no/contentassets/fb95418a8bab40d69235844e212abb6f/ks-anbefalinger-eierstyring_digital.pdf)

¹⁹ Kristiansand kommune, *Møte i nærings- og eierskapsutvalget*, 28.01.20, hentet fra <http://opengov.cloudapp.net/Meetings/krsand/Meetings/Details/201809>

3.3 Tillitsskapende forvaltning

Av kommuneloven §1-1 annet ledd fremgår det følgende:

(...) Videre skal loven bidra til at kommuner og fylkeskommuner er effektive, tillitsskapende og bærekraftige.

I dette delkapitlet ser vi nærmere på ulike områder knyttet til tillitsskapende forvaltning.

Overordnet internkontroll (RoV = H)

Kommunedirektøren har ansvar for at kommunen har internkontroll som sikrer at lover og forskrifter følges, jf. kommuneloven § 31-3. Internkontrollen skal være systematisk og tilpasset den enkelte kommune.

Mulige risikofaktorer:

- Mangler et helhetlig internkontrollsystem
- Mangelfull kompetanse om internkontroll
- Manglende rutiner – lover og regler er ikke tilstrekkelig kjent for alle
- Avviksrapportering/håndtering
- Rapportering til politisk nivå

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Internkontroll er et grunnleggende prinsipp for forsvarlig styring av kommunen. Mangelfull internkontroll kan føre til at lover og regler ikke følges, samtidig som det kan gi dårligere måloppnåelse. Dersom kommunen ikke har et helhetlig internkontrollsystem, kan internkontrollen bli fragmentert og i mindre grad fungere som et verktøy for ledelse og styring. Videre vil ikke internkontrollen fungere optimalt dersom lover og regler ikke er tilstrekkelig kjent i organisasjonen og/eller at det er manglende avviksrapportering. For at avviksrapporteringen skal ha en funksjon må ledelsen forsøke å finne årsaken til avviket og vurdere om det er nødvendig å sette inn korrigerende tiltak.

De tre tidligere kommunene manglet gode sammenstillinger av internkontrollen på kommunenivå. I den nye kommunen er imidlertid virksomhetsstyring, herunder internkontroll, et sentralt satsingsområde. Det overordnede ansvaret for virksomhetsstyring er nå samlet i et eget kommunalsjefområdet.

Kommunen har ulike datasystemer som skal bidra til det systematiske arbeidet med internkontroll. Noen av systemene er felles og gjelder for alle ansatte, mens andre systemer er områdespesifikke. *Kvalitetssystemet* er felles for alle ansatte. Dette skal bidra til å sikre dokumentstyring og avviksrapportering; alle kommunens styrende dokumenter skal ligge i kvalitetssystemet og ansatte skal melde avvik og uønskede hendelser i dette systemet.

Revisjonen opplever at den nye kommunen har høyt fokus på internkontroll. Det blir imidlertid viktig å sikre god implementering og bruk av kommunens felles kvalitetssystem. Dette innebærer blant annet at kommunen må arbeide for å bygge en god kultur for kvalitetsarbeid og sikre at alle ansatte har tilstrekkelig kompetanse på feltet. Revisjonen vurderer av den grunn risiko og vesentlighet som høy.

Etikk og varsling (RoV = M)

Kommuneloven skal som nevnt bidra til at kommuner er tillitsskapende. Etiske retningslinjer er et viktig hjelpemiddel i arbeidet med å utvikle og vedlikeholde høy etisk standard i kommunesektoren.

Arbeidstakere har rett, og til dels plikt, til å varsle om kritikkverdige forhold på arbeidsplassen. Et godt ytringsklima innebærer at ansatte har mulighet til å si ifra og ytre seg kritisk uten å risikere noen form for straff eller negative reaksjoner. Kommunen som arbeidsgiver har plikt til å utarbeide varslingsrutine.

Mulig risikofaktorer:

- Mangelfull opplæring i etikk
- Etiske retningslinjer er ikke tilstrekkelig kjent og/eller implementert i organisasjonen
- Varslingsrutinen er ikke godt nok kjent i organisasjonen
- Mangelfull oppfølging av varsler
- Det føles ikke trygt å varsle/risiko for gjengjeldelse

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Risikofaktorene medfører fare for at kommunen ikke klarer å overholde en høy etisk standard, noe som kan gi svekket omdømme og tapt tillit til kommunen. Dersom de etiske retningslinjene ikke er implementert i tilstrekkelig grad, kan dette føre økt misligheter og korrupsjon. Videre vil avvik knyttet til etikk virke negativt inn på kommunens saksbehandling og føre til dårligere kvalitet i tjenestene. Dersom varslingsystemet ikke fungerer som forutsatt, eller at ansatte ikke føler det er trygt å varsle, vil de kritikkverdige forholdene kunne fortsette - og over tid vil dette kunne føre til dårlig arbeidsmiljø for de ansatte.

Kristiansand kommune har vedtatt etiske retningslinjer, reglement for varsling samt prosedyre for saksbehandling i varslingssaker. Kommunen oppfordrer ansatte og folkevalgte til å varsle om kritikkverdige forhold, og det er utarbeidet et elektronisk varslingsystem som finnes på kommunens hjemmeside og intranett. Det er i tillegg mulig å varsle via brev. Det fremgår av årsrapporten fra varslingsgruppen at det i 2019 ble meldt inn 51 varslingssaker. Dette var en nedgang fra 2018 da det ble meldt inn 61 saker. Revisjonen opplever at kommunen har gode systemer for å håndtere varsling og dagens varslingsystem fungerer godt. Risiko og vesentlighet på området vurderes som middels.

Arkiv og dokumentasjon (RoV = H)

Kommuner og andre offentlige etater har ansvar for å dokumentere sin aktivitet, og er forpliktet å følge arkivlovens regler om offentlige arkiv. Et fullstendig arkiv er av grunnleggende betydning for at man i ettertid skal kunne få kunnskap om historiske fakta og beslutninger. Arkivet skal ikke bare være tilgjengelig for kommunen selv, men også for tilsynsetater og folkevalgte, samt ved forespørsel fra innbyggere og media.

Mulig risikofaktorer:

- Manglende kunnskap om hva som er arkivverdig
- Mangelfulle rutiner og retningslinjer
- Oppbevaring av arkivverdig materiale
- Overføring av arkivverdig materialet fra elektroniske systemer til langtidslagring
- Arkivering av SMS og kommunikasjon på sosiale medier

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Et mangelfullt arkiv kan få negative konsekvenser for kommunens saksbehandling og oppfølging av vedtak, og i verste fall kan mangelfull arkivering forringe innbyggernes rettssikkerhet.

De senere årene har de tre tidligere kommunene hatt tilsyn med arkivet og det har blitt gjennomført forvaltningsrevisjon på området. Som følge av dette har pålegg fra arkivverket og anbefalinger fra kommunerevisjonen blitt fulgt opp. Da tre kommuner har blitt til én, vil det imidlertid være risiko knyttet til avslutning og overgang til nytt sak/arkivsystem. Revisjonen vurderer risiko og vesentligheten som høy som følge av dette.

Informasjonssikkerhet og personvern (RoV = M/H)

Informasjonssikkerhet omfatter beskyttelse av

- *Konfidensialitet - at informasjonen ikke blir kjent for uvedkommende*
- *Integritet - at informasjonen ikke blir endret utilsiktet eller av uvedkommende*
- *Tilgjengelighet - at informasjonen er tilgjengelig for autoriserte ved behov²⁰*

I 2018 fikk vi en ny personopplysningslov. Loven består av nasjonale regler og EUs personvernforordning (GDPR – General Data Protection Regulation), og handler om behandling, altså innsamling og bruk, av personopplysninger.

Mulig risikofaktorer:

- Foreligger ikke tiltak for å oppfylle kravene i eller i medhold av loven
- Mangler rutiner og system for avvikshåndtering
- Manglende databehandleravtaler med utenforstående aktører
- Uklare ansvarsforhold
- Manglende kompetanse/opplæring blant ansatte

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Kommunen må dokumentere at personopplysninger behandles i tråd med personvernprinsippene. Dette krever at det iverksettes egnede tiltak, både tekniske og organisatoriske, for å sikre og påvise at personopplysninger behandles i samsvar med regelverket. De nevnte risikofaktorene kan bla. føre til at sensitiv informasjon kommer på avveie og at kommunen taper tillit og omdømme blant både innbyggere og ansatte.

Kommunen har personvernombud og det er lagt ut informasjon om personvernombudets rolle på kommunens hjemmeside og intranett. Videre har kommunen utarbeidet en informasjonssikkerhetshåndbok; Del 1 er en styrende del som bla. gjør rede for overordnede målsettinger, strategier og prinsipper samt hvilke funksjoner og oppgaver som finnes i sikkerhetsorganisasjonen. Del 2 omhandler gjennomføring og overordnede rutiner, og del 3 beskriver hvordan informasjonssikkerhetsarbeidet skal evalueres og kontrolleres.

Revisjonen opplever at kommunen har fokus på området, men da lovverket både er nytt og omfattende vurderer revisjonen at risiko og vesentlighet er middels til høy.

²⁰ Datatilsynet, *Informasjonssikkerhet og internkontroll*, hentet fra <https://www.datatilsynet.no/rettigheter-og-plikter/virksomhetenes-plikter/informasjonssikkerhet-internkontroll/etablere-internkontroll/iverksette-styringssystem-for-informasjonssikkerhet/>

Tiltak mot arbeidslivskriminalitet, svart arbeid og sosial dumping (Rov = M/H)

Arbeidslivskriminalitet er handlinger som bryter med norske lover om lønns- og arbeidsforhold, trygder, skatter og avgifter, gjerne utført organisert, som utnytter arbeidstakere eller virker konkurransevridende og undergraver samfunnsstrukturen²¹.

Sosial dumping og arbeidslivskriminalitet er delvis overlappende. Arbeidslivskriminalitet handler om straffbare forhold, mens sosial dumping ikke nødvendigvis gjør det. I mange tilfeller vil det imidlertid være sammenfall mellom sosial dumping/useriøse arbeidsforhold og brudd på ulike lover som regulerer arbeidslivet.

Mulige risikofaktorer:

- Manglende kunnskap om anskaffelsesregelverket
- Begrenset kunnskap om arbeidslivskriminalitet
- Manglende kontroll og oppfølging av offentlige anskaffelser
- Samarbeider ikke med partene i arbeidslivet
- Lite samhandling med andre offentlige myndigheter

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Arbeidslivskriminalitet kan føre til redusert verdiskaping og svekke grunnlaget for velferden i Norge. Sannsynligheten for at risikofaktorene inntreffer vil blant annet avhenge av kommunens fokus på å forebygge arbeidslivskriminalitet og sosial dumping, samt hvorvidt kommunen har rutiner og systemer for å motvirke arbeidslivskriminalitet.

Kristiansand kommune har i lengre tid hatt fokus på å bekjempe arbeidslivskriminalitet. I 2018 ble området styrket ved at det blant annet ble tilsatt en A-krimkoordinator og bystyret vedtok en egen A-krimmodell med målsetting om å bekjempe sosial dumping og arbeidslivskriminalitet. Videre har kommunen fokus på å samarbeide med andre aktører i kampen mot A-krim, for eksempel gjennom A-krimssenteret og Fair play Agder.

I forbindelse med budsjettbehandlingen (18.12.19) vedtok bystyret å rullere seriøsitetsskravene ved å implementere de resterende kravene fra Oslomodellen²². I påvente av dette, har formannskapet (etter delegasjon fra bystyret) vedtatt å stadfeste og praktisere seriøsitetsskravene som vedtatt i gamle Kristiansand, jf. sak 31/20. Kontrollutvalget har imidlertid bedt revisjonen om å undersøke om seriøsitetsskravene er i strid med lov om offentlige anskaffelser, jf. sak 29/20.

På bakgrunn av overstående vurderes risiko og vesentlighet som middels til høy.

²¹ Regjeringen, *Strategi mot arbeidslivskriminalitet 2019*, s.5. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/7f4788717a724ef79921004f211350b5/no/pdfs/strategi-mot-arbeidslivskriminalitet-2019.pdf>

²² Seriøsitetsskravene som ble vedtatt i gamle Kristiansand kommune inneholder de samme kravene til leverandørene som Oslomodellen bortsett fra ett punkt.

3.3.1 Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon – Tillitsskapende forvaltning

Tema	Risiko- og vesentlighetsvurdering
Overordnet internkontroll	Høy
Etikk og varsling	Middels
Arkiv og dokumentasjon	Høy
Informasjonssikkerhet og personvern	Middels/høy
Tiltak mot arbeidslivskriminalitet, svart arbeid og sosial dumping	Middels/høy

3.4 Tjenesteyting, myndighetsutøvelse og samfunnsutvikling

Av kommuneloven § 1-1 fremgår det følgende vedrørende tjenesteyting, myndighetsutøvelse og samfunnsutvikling:

Loven skal legge til rette for at kommuner og fylkeskommuner kan yte tjenester og drive samfunnsutvikling til beste for innbyggerne. Loven skal også legge til rette for kommunenes og fylkeskommunenes utøvelse av offentlig myndighet.

I dette delkapitlet ser vi nærmere på ulike tema innenfor de fire kommunalområdene og tre stabsområdene i Kristiansand kommune.

ORGANISASJON

Området organisasjon tilbyr støttetjenester til hele organisasjonen. Området består av fem kommunalsjefområder:

- Personal
- IT
- Dokumentsenter
- Politisk og administrativt sekretariat
- Organisasjonsstab (her inngår bla. kommunens beredskapsfunksjon)

I tillegg inngår kommuneadvokatkontoret i organisasjonsområdet.

Sykefravær (RoV = H)

Den nye kommunen hadde de tre første månedene et samlet sykefravær på 9,3 %. Det er variasjoner i sykefraværet innenfor kommunalområdene, og det er ikke satt noen konkrete mål for sykefraværet i 2020.

Mulige risikofaktorer:

- Arbeidsoppgaver og organisering av tjenestene
- Arbeidsmiljø og ledelse
- Lite målrettede tiltak for å redusere sykefraværet
- Kjennskap til retningslinjer og rutiner
- Tjenestetilbudet påvirkes
- Utfordringer med å få tak i vikar, samt at dette både er kostbart og tidkrevende
- Økonomi

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Konsekvensene av høyt sykefravær over tid er negativ både for kommunens tjenesteproduksjon, for den enkelte ansatte, for arbeidsmiljøet og for kommunens økonomi. Derfor har reduksjon av sykefravær lenge vært et sentralt mål for norske kommuner. I forrige periode gjennomførte revisjonen en forvaltningsrevisjon med tema sykefravær i Kristiansand kommune²³. Her undersøkte vi hvordan kommunen arbeidet for å redusere sykefraværet i omsorgssentre og kommunale barnehager. Gjennomgangen viste at det ble gjort mye bra arbeid i kommunen, men revisjonen hadde også noen anbefalinger for det videre arbeidet med å forebygge og redusere sykefravær. Administrasjonen har fulgt opp revisjonens anbefalinger og tatt med seg disse inn i etableringen av den nye kommunen.

Det fremgår at nye Kristiansand kommune har som målsetting å være en helsefremmede arbeidsplass og det skal jobbes aktivt og systematisk med å reduseres sykefraværet²⁴. Kommunen har utarbeidet prosedyre som har til hensikt å sikre gode rutiner for nærværarbeid og oppfølging ved sykefravær, og det skal også utarbeides en helhetlig arbeidsgiverpolitikk i 2020. Det er viktig at kommunen sikrer at prosedyrer/rutiner er gjort kjent blant alle ansatte i organisasjonen og at disse etterleves.

Etter revisjonens vurdering foreligger det imidlertid risiko knyttet til etableringen av den nye kommunen; flere tjenester/ansatte har opplevd et høyt arbeidspress over lengre tid, mens andre ansatte har byttet arbeidsoppgaver/arbeidsområder. Våren 2019 har Covid-19 i tillegg medført en høy arbeidsbelastning for flere ansatte. Revisjonen vurderer risiko og vesentlighet som høy.

Arbeidskraft – bemanningssituasjon, kompetanse og rekruttering (RoV = M/H)

For at kommunen skal kunne yte gode tjenester er det nødvendig med tilstrekkelig bemanning, samt kvalifiserte og motiverte ansatte.

Mulige risikofaktorer:

- Kommunen klarer ikke rekruttere eller beholde kvalifisert arbeidskraft
- Kommunen er ikke konkurranse-dyktig
- Deltidsproblematikk
- Trivsel og arbeidsmiljø
- Manglende kompetanseutvikling internt

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Risikoreduserende tiltak kan knyttes til kommunens arbeidsgiverpolitikk. Kommunen må profilere seg som en god arbeidsplass med et godt arbeidsmiljø og et tilstrekkelig lønnsnivå. Det er viktig at kommunen sikrer at ansettelsesprosessen er av høy kvalitet slik at rett person med riktig kompetanse blir ansatt.

Som følge av demografiutviklingen vil dette særlig være sentralt innenfor helse og omsorg. Kommunen må yte stadig mer komplekse helse- og omsorgstjenester og må

²³ Rapporten kan leses her: <https://agderkomrev.no/wp-content/uploads/2018/01/Sykefrav%C3%A6r-i-Kristiansand-kommune.pdf>

²⁴ Kristiansand kommune, Økonomiplan 2020-2023, s.30. Hentet fra [https://www.kristiansand.kommune.no/content-assets/712daaa8832d482180d6d7cfd9ef1c38/10629-kristiansand-kommune---okonomiplan-2020-2023_180220.pdf](https://www.kristiansand.kommune.no/contentassets/712daaa8832d482180d6d7cfd9ef1c38/10629-kristiansand-kommune---okonomiplan-2020-2023_180220.pdf)

sikre at de har tilgang på sentrale nøkkelressurser, samtidig som det er fokus på kompetansehevede tiltak og opplæring internt. Det er også andre områder i kommunen som har hatt høyere turnover, feks. innenfor plan- og bygg og barneverntjenesten.

Revisjonen vurderer risiko og vesentligheten på området som middels til høy.

IKT-infrastruktur og systemer (RoV = H)

En stabil og funksjonell IKT-infrastruktur er avgjørende for at kommunens ansatte skal kunne gjennomføre rasjonell og effektiv saksbehandling og tjenesteproduksjon.

Mulige risikofaktorer:

- Kompetanse og opplæring – mange personer skal lære mye nytt/ flere nye systemer
- Mange systemer som skal «snakke sammen»
- Sikkerhetsbrudd/virus
- Vedlikehold
- Ressurssituasjonen/ kapasitet hos IT-tjenesten

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Stadig flere tjenester digitaliseres og kommunen er avhengig av at IKT-systemene fungerer optimalt. Ustabilitet, nedetid og eventuelle sikkerhetsbrudd vil kunne gå ut over effektivitet og tjenesteproduksjon. I tillegg vil manglende opplæring/kompetanse medføre at kommunens IT-verktøy ikke gir ønsket effekt – dvs. gjøre de ansattes arbeidshverdag enklere og mer effektiv. Dette området knytter seg også opp mot informasjonssikkerhet og personvern som ble omtalt nærmere i kapittel 3.3.

Ved oppstarten av den nye kommunen var flere systemer nede og det var svært stor pågang hos kommunens IT-tjeneste. Det antas at dette gikk utover tjenesteproduksjonen og innbyggernes muligheter for innsyn, men det rapporteres ikke om at det har gått utover liv og helse.

For ansatte i de tre tidligere kommunene er det også flere nye systemer som må læres og tas i bruk. Dette, i tillegg til at det stadig kommer nye funksjoner, applikasjoner og systemer, krever mer fra IT-tjenesten med hensyn til drift og brukerstøtte. Administrasjonen opplever at kapasiteten hos IT-tjenesten er en økende utfordring.

Revisjonen vurderer risiko og vesentlighet som høy.

Samfunnssikkerhet og beredskap (RoV = H)

Kommunenes generelle beredskapsplikt gir kommunene ansvar for å ivareta sikkerhet og trygghet blant innbyggere og virksomheter.

Mulige risikofaktorer:

- Ikke oppdatert risiko- og sårbarhetsanalyse
- Utilstrekkelige beredskapsplaner
- Manglende oppfølging av tiltak
- Det gjennomføres ikke beredskapsøvelser
- Mangelfulle evalueringer
- Lite fokus på smittevern

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

I en situasjon hvor det oppstår uønskede hendelser er det viktig at kommunen har evne til å opprettholde egen virksomhet og at tjenesteproduksjonen påvirkes i minst mulig grad. Dersom kommunen ikke takler krisesituasjoner på en god måte vil dette kunne få betydning både for kommunen og kommunens innbyggere, i verste tilfelle vil det kunne utgjøre fare for liv og helse.

Kristiansand kommune har utarbeidet overordnet ROS-analyse, overordnet beredskapsplan og beredskapsplaner for områdenivå. I tillegg er det utarbeidet en klimatilpasningsstrategi som skal følges opp gjennom handlingsplaner. Det er viktig at beredskapsplanene er kjent i organisasjonen og at personer med oppgaver har tilstrekkelig kompetanse/øving.

Det ble i 2019 gjennomført en forvaltningsrevisjon med temaet samfunnssikkerhet og beredskap i Songdalen kommune, og Fylkesmannen i Agder førte tilsyn med beredskapsplanleggingen i Kristiansand i 2018 og Søgne i 2016. Tilsynene fra Fylkesmannen har blitt lukket og revisjonens anbefalinger knyttet til beredskapsarbeidet skal følges opp i den nye kommunen. De tre tidligere kommunene har opplevd flere hendelser som de senere årene har krevd beredskapsmessige forberedelser, dette har samtidig gitt kommunene verdifull erfaring knyttet til egen beredskap.

Covid-19 har igjen satt den kommunale beredskapen på prøve. Det kan i ettertid være hensiktsmessig å se nærmere på kommunens håndtering av denne situasjonen, samt undersøke hvordan kommunen har forberedt seg på tilsvarende hendelser. Revisjonen vurderer risiko og vesentlighet som høy.

3.4.1 Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon – Organisasjon

Tema	Risiko- og vesentlighetsvurdering
Sykefravær	Høy
Arbeidskraft – bemanningssituasjon, kompetanse og rekruttering	Middels/høy
IKT-infrastruktur og systemer	Høy
Samfunnssikkerhet og beredskap	Høy

ØKONOMI

Økonomiområdet ledes av økonomidirektøren og består av seks områder:

- Virksomhetsstyring (internkontroll og kvalitet)
- Økonomistyring (inkludert eierskap)
- Innkjøp
- Regnskap
- Lønn
- Kemner (I statsbudsjettet for 2020 ble det foreslått en statliggjøring av kemnerfunksjonen fra 01.06.2020)

Overordnet økonomistyring (RoV = H)

Kommunen har ansvar for å ha god økonomistyring. Økonomistyring handler på kort sikt om å ha balanse mellom budsjett og drift. På lang sikt handler det om å ha en tjenesteyting som både bruker minst mulig ressurser og dekker befolkningens tjenestebehov.

Mulig risikofaktorer:

• Kompetanse	• Internkontroll
• Samhandling mellom kommunal-
områdene og/eller politikerne	• Covid -19
• Overholdelse av finansielle måletall
og handlingsregler	• Valutasikring
• Ressurssituasjonen	• Mange låneforhold

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Kommuner med sunn økonomi og et handlingsrom vil kunne møte innstramminger eller uforutsette hendelser uten at dette får direkte konsekvenser for innbyggernes tjenestetilbud. Svake netto driftsresultat over tid vil gi et mindre politisk handlingsrom gjennom lavere fondsreserver, økt gjeld og eventuelle inndekningskrav²⁵.

En forutsetning for god økonomistyring er blant annet at det vedtas finansielle måltall for kommunen. Bystyret vedtok i sak 124/19 finansielle måltall og handlingsregler for økonomistyringen²⁶. I vedtatt økonomiplan for 2020 – 2023 forventes det imidlertid et svakere netto driftsresultat enn målsettingen hvert år i perioden og størrelsen på disposisjonsfondet vil være langt under vedtatt mål. Det fremgår at sentralt disposisjonsfond reduseres med 275 millioner kroner i 4-årsperioden, i 2023 forventes sentralt disposisjonsfond å være på 41 mill. kroner. Dette er under målsettingen på 170 mill kroner.

Covid-19 vil påvirke kommunens økonomi. Pr. mai 2020 har kommunen selv anslått at de vil ha tapte inntekter/økte utgifter som utgjør cirka 330 millioner kroner. Det er imidlertid mye usikkerhet knyttet til situasjonen, blant annet hvor lenge den vil pågå og hvor mye staten vil kompensere kommunene. Rapportering fra 1.terital viser at flere områder forventer merforbruk, dette gjelder særlig innenfor områdene oppvekst og helse og

²⁵ Kommunal og regionaldepartementet, Økonomiplanlegging i kommuner og fylkeskommuner, hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/krd/komm/okonomiplanveileder_krd_net.pdf

²⁶ Kristiansand kommune, Bystyrets budsjettmøte 18.12.19, hentet fra <http://opengov.cloudapp.net/Meetings/KRSAND/Meetings/Details/200224>

mestring. Det fremgår at store deler av merforbruket skyldes et for høyt driftsnivå sett i forhold til vedtatt budsjetttramme²⁷, og det er bekymring for hvorvidt kommunen har tilstrekkelige rammer til å levere lovpålagte tjenester.

Revisjonen vurderer av denne grunn risiko og vesentlighet som høy.

Gjeldsnivået i kommunen (RoV = H)

Kommunens gjeldsbelastning påvirker den økonomiske handlefriheten.

Mulige risikofaktorer:

- Gjeld og rentenivå stiger
- Kan ikke foreta nødvendige investeringer
- Har ikke midler til å legge til rette for feks. næringsvirksomhet, boligutbygging mv.
- Klarer ikke tilby lovpålagte tjenester
- Utfordringer etter Covid-19

Risiko og vesentlighetsvurdering:

Økt gjeldsnivå kan innebære at en stadig større del av kommunens økonomiske ressurser må benyttes til å betjene gjeld. Gjeldsoppbygging medfører også at kommunens økonomi blir mer sårbar ovenfor renteøkninger. Dersom rentenivået øker, kan gjeldsbelastningen bli krevende for kommuneøkonomien og påvirke kommunens muligheter til å ivareta sine oppgaver.

Høy gjeld er ikke nødvendigvis negativt i seg selv²⁸. For en kommune som har forutsetninger til å betjene den samlede gjelden både på kort og lang sikt, uten at det får konsekvenser for tjenestetilbudet for nåværende og framtidige innbyggere, vil risikoen være lavere. Det er ikke et mål at kommunene skal ha så lav gjeld som mulig hvis det for eksempel betyr at de ikke ivaretar nødvendige utbygginger eller vedlikehold av bygningsmassen. Det er særlig en kombinasjon av høyt gjeldsnivå, svakt driftsresultat og lavt disposisjonsfond som medfører stor risiko for kommunen.

De tre tidligere kommunene hadde vedtatt flere investeringer før de ble slått sammen til en kommune. Kommunens lånegjeld er høy og øker frem mot 2023 som følge av det høye investeringsnivået. Det fremgår av økonomiplanen at kommunens netto lånegjeld vil øke fra cirka 246 mill kroner til 8,42 mrd. kr fra 2020 til 2023. Bystyret har vedtatt et tak på lånegjeld på 8,5 mrd.kr i 2023.

Revisjonen vurderer risiko og vesentlighet som høy.

Offentlige anskaffelser (RoV = M/H)

Norske kommuner må følge lov og forskrift om offentlige anskaffelser. Loven skal bidra til effektiv bruk av samfunnets ressurser, samt at den skal sikre at det offentlige opptrer med integritet, jf. anskaffelsesloven § 1. Videre skal reglene også bidra til å motvirke sosial dumping, ivareta miljøhensyn og motvirke brudd på menneskerettighetene.

²⁷ Kristiansand kommune, 1.tertialrapport 2020 Driftsdelen, hentet fra <https://opengov.360online.com/Meetings/krsand/Mee-tings/Details/201808?agendatemId=202124>

²⁸ Riksrevisjonen, Riksrevisjonens undersøkelse av kommunenes låneopptak og gjeldsbelastning, hentet fra <https://www.riksrevisjonen.no/globalassets/rapporter/no-2014-2015/kommuneneslaaneopptakoggjeldsbelastning.pdf>

Mulige risikofaktorer:

- Kompetanse
- Ressurssituasjonen og tidsaspektet
- Utilstrekkelig planlegging
- Åpenhet
- Internkontroll

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Anskaffelsesregelverket er komplisert, dette krever at kommunen har god kompetanse og forståelse av regelverket. Konsekvensene av at regelverket ikke blir fulgt vil kunne være at kommunen ikke får varer og tjenester til gunstigs pris og på mest fordelaktige vilkår. Kommunens etterlevelse av lov om offentlige anskaffelser vil dermed være vesentlig både av økonomiske hensyn, men også for å forebygge korrupsjon og sikre tillit og omdømme blant ansatte og innbyggere. Sannsynligheten for at slike situasjoner oppstår er avhengig av kommunens kompetanse og ressurser på innkjøpsfeltet.

Revisjonen opplever at den nye kommunen har fokus på innkjøp og offentlige anskaffelser. Det er blant annet etablert en sentral innkjøpstjeneste som er ansvarlig for alle anskaffelser over 100 000kr (med unntak for kommunalområdet by- og stedsutvikling). Dette skal bidra til å sikre kompetanse i anskaffelsene, i tillegg til at enheten også skal gi opplæring til bestillere utenfor innkjøp. Videre har kommunen fokus på at både miljø- og samfunnsansvar skal ivaretas i anskaffelsene. Det skal utarbeides en anskaffelsesstrategi for perioden 2020-2025.

På bakgrunn av overstående vurderer revisjonen at risiko og vesentlighet på området er middels til høy.

3.4.2 Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon – Økonomi

Tema	Risiko- og vesentlighetsvurdering
Overordnet økonomistyring	Høy
Gjeldsnivået i kommunen	Høy
Offentlige anskaffelser	Middels/Høy

SAMFUNN OG INNOVASJON

Område Samfunn og innovasjon er nytt for alle tre kommuner før sammenslåingen. Denne delen av organisasjonen skal forsøke å løse utfordringer og samfunnsflokke på nye måter, på tvers av fagområder og gamle skillelinjer. Området har overordnet ansvar for fremtidsrettet strategi, innovasjon og utvikling for kommunen og som regional samfunnsaktør.

Området skal være en ressurs for hele kommuneorganisasjonen og legge til rette for prosesser på tvers av områder og aktører. Samfunn og innovasjon er organisert i fire kommunalsjefområder; *strategi, forskning, næring og digitalisering*.

Næringsutvikling (RoV = M/H)

Kommuner er viktig premissgivere for vekst og utvikling i næringslivet.

Mulige risikofaktorer:

- Vedtak gjennomføres ikke i tråd med bystyrets forutsetninger
- Utarbeidelse og oppfølging av næringsplaner
- Organisering
- Samarbeid med relevante aktører
- Tiltak får ikke ønsket effekt
- Mangelfull evaluering
- Ressurssituasjonen
- Covid - 19

Risiko – og vesentlighetsvurdering:

Bystyret vedtok i 2017 at de ønsket at næringsarbeidet i Kristiansand skulle få en tydeligere, sterkere og mer synlig posisjon, jf. sak 46/17. For å styrke næringsarbeidet ble Business Region Kristiansand (heretter BRK) etablert. BRK har ansvar for Kristiansand kommunes næringsarbeid, og arbeider for at det skapes arbeidsplasser og økonomisk vekst i Kristiansandsregionen.

Strategisk næringsplan for Kristiansandsregionen har følgende visjon:

Kristiansandsregionen er Norges beste region å bo og arbeid i. Næringsutviklingen i kristiansandsregionen bidrar til vekst og verdiskapning i hele landsdelen²⁹.

Videre fremgår det at planens overordnede mål er at «Kristiansandsregionen skal ha høy vekst sammenlignet med øvrige storbyregioner³⁰» og det er definert seks ulike satsingsområder; *kompetanse, innovasjon, attraktiv storbyregion, internasjonal konkurranseevne, transport og infrastruktur og næringsarealer*. Næringsplanen følges opp gjennom lokale handlingsplaner.

Da bystyret vedtok etableringen av BRK, ble det samtidig besluttet at etableringen skulle evalueres innen 01.01.20. Som følge av kommunesammenslåingen har ikke dette blitt prioritert, men det skal foretas en intern evaluering i løpet av våren 2020. Som en oppfølging av denne kan det være aktuelt å gjennomføre et forvaltningsrevisjonsprosjekt der man ser nærmere på hvordan den nye kommunen jobber for å nå sine målsettinger knyttet til næringsutvikling.

²⁹ Kristiansandsregionen, *Strategisk næringsplan for Kristiansandsregionen*, s. 7, hentet fra <https://www.kristiansand.kommune.no/contentassets/9fcab9e36c2146b6ae02172fa3db5a3f/strategisk-naringsplan-web.pdf>

³⁰ Ibid. s.9

Covid-19 har hatt konsekvenser for næringslivet i Kristiansand. Business Region Kristiansand jobber for å bistå bedriftene i denne situasjonen, og har blant annet opprettet en hjelpetelefon. Videre har BRK holdt politiske utvalg informert om hva som er status for næringslivet i Kristiansandsregionen samt kommet med forslag til lokale tiltak for næringslivet.

På bakgrunn av overstående vurderer revisjonen risiko og vesentlighet som middels til høy.

Digitalisering (RoV = M/H)

Norske kommuner må utnytte mulighetene digitalisering og bruk av IKT gir for økt verdiskapning, innovasjon og bærekraftig utvikling.

Mulige risikofaktorer:

- Kompetanse og ressurser
- Vilje til å ta i bruk nye verktøy/løsninger
- Mange nye systemer samtidig
- Tilstrekkelig opplæring for alle ansatte
- Veiledning/opplæring til innbyggere/brukere

Risiko – og vesentlighetsvurdering:

Formålet med digitaliseringen er blant annet forenkling og effektivisering, å gi bedre tjenester til innbyggerne samt fremme innovasjon og verdiskapning³¹. For at dette skal kunne være mulig er det viktig at det settes av tilstrekkelige ressurser til arbeidet med digitalisering, samt at alle ansatte får nødvendig opplæring til å ta i bruk nye digitale løsninger.

Nye Kristiansand kommune har høyt fokus på digitalisering, det fremgår av økonomiplanen at kommunen har ambisjon om å være «en nasjonal foregangskommune innen digitalisering». Det er opprettet et eget kommunalsjefområdet som blant annet har ansvar for den digitale strategien og som skal fungere som pådriver for digitalisering i kommunen. Digitalisering er sektorovergripende og påvirker samtlige områder i kommunen i større eller mindre grad.

I forbindelse med Covid-19 ble vi påminnet om hvor viktig digital utvikling er for norske kommuner. Revisjonen vurderer risiko og vesentlighet som middels til høy.

3.4.3 Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon – Samfunn og innovasjon

Tema	Risiko- og vesentlighetsvurdering
Næringsutvikling	Middels/høy
Digitalisering	Middels/høy

³¹ Regjeringen, *Digitalisering i kommunal sektor*, hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/digitalisering-i-kommunal-sektor/id2623342/>

OPPVEKST

Området oppvekst har ansvar for et helhetlig tjenestetilbud for gravide, barn, unge og deres familier. Kommunens tjenester skal sikre trygge oppvekstsvilkår og gode læringsarenaer for barn og unge, i tillegg til at tjenestetilbudet skal fremme god psykisk, fysisk og sosial helse. Området består av følgende kommunalsjefområder:

- Barn- og familietjenester
- Barnehage
- Skole og SFO

Barneverntjenesten (RoV = H)

Barneverntjenesten skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid, jf. bvl. § 1-1.

Mulig risikofaktorer:

- Ressurssituasjonen
- Kompetanse
- Rutiner og dokumentasjon
- Utdatert saksbehandlingssystem
- Samhandling internt og eksternt
- Internkontroll
- Covid-19

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Barneverntjenesten skal først og fremst bidra til hjelp og støtte slik at omsorgsansvaret skal kunne ivaretas av foreldrene, men barnevernet har også mer inngripende tiltak dersom dette ikke er tilstrekkelig for å ivareta barnets behov. At barn/unge og familier ikke får riktig hjelp til riktig tid kan få alvorlige konsekvenser for dem det gjelder. Sannsynligheten for at disse konsekvensene inntreffer vil blant annet være avhengig av barneverntjenestens ressurser, bemanning, kompetanse og organisering.

1. januar 2016 ble barneverntjenesten for Kristiansandsregionen opprettet. Tjenesten utfører barnevernsoppgaver for Kristiansand, Lillesand og Birkenes. Det har de senere årene vært et høyt fokus på barneverntjenesten, noe som blant annet skyldes flere alvorlige hendelser. Revisjonen gjennomførte forvaltningsrevisjon vedrørende meldinger og undersøkelser i 2015 samt undersøkte barneverntjenesten som del av det tverrfaglige samarbeidet for barn og unge i Søgne kommune i 2016. Videre åpnet Fylkesmannen i Agder tilsyn i forbindelse med «Stina-saken»³² i 2018. Dette var et omfattende tilsyn med flere alvorlige funn og barneverntjenesten har de to siste årene jobbet med å lukke lovbruddene. Dette har blant annet omfattet utarbeidelse av planer, sjekklistes, maler mv. og gjennomføring av KUBA (Kompetanseutvikling for barnevernet i Agder). Som følge av dette har Fylkesmannen nå avsluttet tilsynet.

Til tross for at kommunen som nevnt har iverksatt flere tiltak for å redusere risikoen, opplever revisjonen likevel at dette er et viktig område å ha fokus på. Det kan være hensiktsmessig å gjennomføre en forvaltningsrevisjon av barneverntjenesten senere i denne perioden. Risiko og vesentlighet anses som høy.

³² Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder, *Historien om Stina*, hentet fra [https://www.fylkesmannen.no/content-assets/8e9bca4a5f3646ed864560e0b95ec6f6/historien-om-stina---rapport-etter-fylkesmannens-tilsyn.pdf](https://www.fylkesmannen.no/contentassets/8e9bca4a5f3646ed864560e0b95ec6f6/historien-om-stina---rapport-etter-fylkesmannens-tilsyn.pdf)

Helsestasjon og skolehelsetjenesten (RoV = M/H)

Kommunen skal tilby helsestasjon- og skolehelsetjeneste til barn og ungdom 0-20 år samt tilby gravide å gå til svangerskapskontroll i tilknytning til helsestasjon, jf. forskrift om helstasjons- og skolehelsetjenesten § 3. Tjenesten skal bidra til å skape et godt oppvekstmiljø for barn og ungdom gjennom tiltak som tar sikte på å styrke foreldrenes mestring av foreldrerollen, fremme barn og ungdoms lærings- og utviklingsmiljø samt legge til rette for godt psykososialt og fysisk arbeidsmiljø i skolen³³.

Mulige risikofaktorer:

- Tilgjengelighet for målgruppene
- Ressurssituasjonen
- Kompetanse hos de ansatte
- Samhandling og samarbeid med andre tjenester/familier
- Ansvars- og oppgavefordeling
- Covid- 19

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

For at tjenestene skal fungere som forutsatt, er det viktig at kommunen sørger for at tilbudet er tilgjengelig for målgruppene og at de ansatte har tilstrekkelig kompetanse og ressurser til å gjennomføre sitt arbeid.

Kommunen opplyser at jordmortjenesten og helsestasjonstjenesten er svært tilgjengelige og benyttes i stor grad av gravide under svangerskapet. Måltallet for hjemmebesøk fra jordmødre etter fødsel er også høyt, og helsestasjonstjenesten følger opp nær 100 % av barna.

Det fremgår at Kristiansand kommune ikke innfrir veiledende normtall for helsesykepleiere og leger i skolehelsetjenesten³⁴. Ifølge kommunen lå de likevel høyest blant ASSS kommunene i 2019 for antall årverk pr 1000 barn. Fra det tidligere kontrollutvalget i Songdalen kommune ble dette spilt inn som et aktuelt område for forvaltningsrevisjon da det var kommet signaler på at skolehelsetjenesten i daværende kommune ikke hadde tilstrekkelig kapasitet til å møte alle barn/unge som hadde behov for det. Kristiansand kommune opplyser til revisjonen at skolehelsetjenesten nok kan oppleves som mindre tilgjengelig da det ikke er skolehelsesøster til stede på alle skolene hver dag.

Covid-19 og smitteverntiltakene som ble iverksatt i denne forbindelse har medført endringer i tjenestene til barn og unge³⁵. Det har blant annet vært redusert kapasitet og ressurser i både helsestasjoner og skolehelsetjenesten. Helsestasjon og skolehelsetjenesten er viktige forebyggende tjenester, revisjonen vurderer risiko og vesentlighet som middels til høy.

³³ Regjeringen, *Helsetasjons- og skolehelsetjenesten*, hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/helse-og-omsorg/helse-og-omsorgstjenester-i-kommunene/innsikt/helsetasjons-og-skolehelsetjenesten/id426268/>

³⁴ Kristiansand kommune, *Økonomiplan 2020-2023*, s.100. Hentet fra https://www.kristiansand.kommune.no/contentassets/712daaa8832d482180d6d7cfd9ef1c38/10629-kristiansand-kommune---okonomiplan-2020-2023_180220.pdf

³⁵ Bufdir, *Statusrapport 1; utsatte barn og unges tjenestetilbud under Covid-19 pandemien*, hentet fra <https://bufdir.no/contentassets/9829271b88434d1595dacecf20d9ce9/statusrapport-nr-1-utsatte-barn-og-unges-tjenestetilbud-under-covid-19-pandemien.pdf>

Spesialpedagogisk hjelp i barnehager (RoV = H)

Barn under skolepliktig alder har rett til spesialpedagogisk hjelp fra kommunen dersom de har særlig behov for det jf. barnehagelovens § 19 a. Formålet er å gi barnet tidlig hjelp og støtte i utvikling og læring i for eksempel språklige og sosiale ferdigheter. Dette skal blant annet bidra til at barnet blir bedre rustet til å begynne på skolen.

Mulig risikofaktorer:

- Presset ressursituasjon
- Begrenset kompetanse hos ansatte
- Lite samarbeid med foreldre, PPT, øvrige instanser
- Feil i saksbehandlingen
- Økonomi /merforbruk over flere år

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Konsekvensene av risikofaktorene vil kunne være at barn ikke får den hjelpen og støtten de har behov for på et tidligst mulig tidspunkt. Dette kan medføre at vanskene blir unødvendig store, vedvarer over lang tid eller at det oppstår eventuelle tilleggsvansker. Sannsynligheten for at risikofaktorene inntreffer avhenger blant annet av ansattes oppmerksomhet og kompetanse rundt rettigheten til spesialpedagogisk hjelp. Behovet for spesialpedagogiske hjelp/tilrettelegging vil samtidig avhenge av det allmennpedagogiske tilbudet som gis innenfor det ordinære tilbudet.

Kristiansand kommune har over flere år hatt et merforbruk knyttet til spesialpedagogiske tiltak i barnehagene. Tall hentet fra KOSTRA viser at 5,3 % fikk spesial pedagogisk hjelp i de kommunale barnehagene i 2019, tallene for KOSTRA-gruppen og landsgjennomsnittet (uten Oslo) var henholdsvis 4,1 % og 3,9 %. Kommunen opplyser selv at det har vært forholdsvis store forskjeller i hvordan de har organisert ledelse av de kommunale barnehagene og arbeidet med spesialpedagogisk hjelp³⁶.

Som følge av den store økningen i utgiftene til dette området har PwC blitt engasjert for å gjennomgå og analysere tjenesten. Revisjonen anser risiko og vesentlighet som høy, men en bør avvente en eventuell forvaltningsrevisjon til rapporten fra PwC foreligger.

Barnehagetilsyn (RoV = L/M)

Kommunen er lokal barnehagemyndighet etter lov om barnehager. Som barnehagemyndighet har kommunen ansvar for kvalitetskontroll i både kommunale og private barnehager og for at alle barnehager drives «forsvarlig og lovlig». Kommunen har tre virkemidler til rådighet for å påse at barnehagene følger opp barnehageloven og bestemmelser i medhold av denne; godkjenning av barnehager (bhl. §§ 10 og 11), veiledning overfor barnehagene bhl. § 8 og **tilsyn med barnehagene** (bhl. § 16).

Mulige risikofaktorer:

- Mangelfulle planer for tilsyn
- Manglende gjennomføring av tilsyn
- Rutiner
- Internkontroll
- Ressursituasjonen

³⁶ Kristiansand kommune, Økonomiplan 2020-2023, s. 98. Hentet fra https://www.kristiansand.kommune.no/contentassets/712daaa8832d482180d6d7cfd9ef1c38/10629-kristiansand-kommune---okonomiplan-2020-2023_180220.pdf

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

I 2019 så revisjonen på barnehagetilsyn i Kristiansand³⁷. Gjennomgangen viste at kommunen har gjennomført mange tilsyn sammenlignet med kommuner i KOSTRA-gruppe 13. Kommunen har benyttet ulike typer tilsyn, hovedsakelig stedlige, temabaserte tilsyn og dokumenttilsyn. Det fremgår imidlertid at kommunen aldri har åpnet *økonomisk tilsyn* med utgangspunkt i bhl. § 14 a, der det fremgår at offentlige tilskudd og foreldrebetaling skal komme barna i barnehagen til gode.

Agenda Kaupang undersøkte i 2017 kommunenes erfaringer med å praktisere regelverket om bruk av offentlige tilskudd og foreldrebetaling i private barnehager. Undersøkelsen viste at det var varierende kunnskap og kapasitet til å føre økonomiske tilsyn med private barnehager. Kun én prosent av de private barnehagene hadde økonomisk tilsyn i perioden 2013 til 2016³⁸. Regjeringen ønsker å styrke dette området og vil opprettet et nasjonalt økonomisk tilsyn for private barnehager. Dette innebærer å flytte ansvaret for tilsyn med økonomiske forhold fra kommunene til nasjonalt nivå, og det skal etter planen legges frem et lovforslag for stortinget i 2020³⁹.

Fylkesmannen i Agder førte tilsyn med kristiansand kommune som barnehagemyndighet i 2019. Temaet for tilsynet var kommunens påse-rolle ved bruk av virkemidlene veiledning og tilsyn.

Kontrollutvalget i Kristiansand ba revisjonen om å ta med dette området i risiko- og vesentlighetsvurderingen, jf. vedtak i sak 62/19. På bakgrunn av at Fylkesmannen nylig gjennomførte tilsyn på området samt at ansvaret for økonomiske tilsyn flyttes bort fra kommunen, vurderer revisjonen risiko og vesentligheten som lav til middels.

Tilpasset opplæring / Inkluderende læringsmiljø (RoV= M/H)

Prinsippet om tilpasset opplæring står sentralt i den norske skolen og det fremgår av opplæringsloven § 1-3 at opplæringen skal tilpasses den enkeltes evner og forutsetninger. Dette gjelder både for dem som følger ordinær opplæring og for dem som mottar spesialundervisning. Tilpasset opplæring skal ivareta prinsippet om inkludering, og innebærer at alle elever skal ha tilhørighet til en klasse og ta del i fellesskapet på skolen⁴⁰.

Mulig risikofaktorer:

- Skolen har et individ- og diagnoseperspektiv, fremfor å arbeide målrettet mot et inkluderende læringsmiljø (systemperspektiv)
- For mange segregerte tiltak og for mye fokus på spesialundervisning
- Manglende fokus på forebygging og tidlig innsats
- Kompetanse og ressursituasjon
- Økonomi

³⁷ Les mer her: <https://temark.no/wp-content/uploads/2019/08/Innkalling-med-vedlegg-29.08.19-2.pdf>

³⁸ Agenda Kaupang, Kartlegging av kommunenes erfaringer med å praktisere regelverket om bruk av offentlige tilskudd og foreldrebetaling i private barnehager. Hentet fra <https://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og-forskning/rapporter/2017/ferdig-rapport-r9607-udir-kommunenes-praksis-om-bruk-av-tilskudd-i-priva....pdf>

³⁹ Kunnskapsdepartementet, Tildelingsbrev for utdanningsdirektoratet for 2020, hentet fra <https://www.udir.no/contentassets/d5087f761ce94de886cf2459129e010c/tildelingsbrev-udir-2020.pdf>

⁴⁰ Udir, Tilpasset opplæring – inkludering og fellesskap, hentet fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/tilpasset-opplaring/inkludering-og-fellesskap/>

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Konsekvensene av risikofaktorene kan potensielt sett bli alvorlig. Det kan føre til at elevene får et dårligere læringsutbytte, og dårlig læringsutbytte kan på et senere tidspunkt medføre frafall fra videregående opplæring og utenforskap i arbeidslivet. For å fremme et godt og inkluderende læringsmiljø kreves det en langsiktig og systematisk tilnærming, der formål og metodikk er forankret i hele organisasjonen.

Kristiansand kommune har som målsetting at «alle barn og unge er aktive deltakere som opplever læring og utvikling innenfor fellesskapet»⁴¹. De tre tidligere kommunene har hatt høyt fokus på dette gjennom Flik-satsingen og satsingen på inkluderende læringsmiljø. Statistikken viser at Songdalen kommune over tid har ligget høyere når det gjelder spesialundervisning, i 2018 fikk 13,6 % elever spesialundervisning, mot 8,1 % i Søgne og 6,3 % i Kristiansand. Dersom man ser på timeantallet ser man imidlertid at årstimer per elev med spesialundervisning var 126,3 i Songdalen, mot 157,8 i Søgne og 142 i Kristiansand. Til sammenligning var landsgjennomsnittet (uten Oslo) i 2018 på 7,9% og 137,6 timer.

Kristiansand kommune har et høyt antall unge utenfor utdanning og arbeidsliv. Dette henger blant annet sammen med frafall i videregående skole, statistikken viser at 22,5 % ikke gjennomfører videregående skole i innen 5 år⁴². Hvis en elev faller fra videregående utdanning er det økt sannsynlighet for uførhet, behov for økonomisk sosialhjelp, individstønader med videre. Arbeidet med å forhindre frafall i videregående opplæring krever tidlig innsats og tett oppfølging, dette bør starte allerede i grunnskolen.

Revisjonen vurderer risiko og vesentligheten på området som middels til høy.

Psykososialt miljø for barn og voksne i skolen (RoV = H)

Kapittel 9A i opplæringsloven omhandler elevene sitt skolemiljø. Her fremgår det at alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Skolen skal ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering, og har plikt til å jobbe kontinuerlig og systematisk med skolemiljøet.

Kommunen som arbeidsgiver har også plikt til å sikre et godt og trygt arbeidsmiljø for de ansatte på skolen, jf. arbeidsmiljøloven.

Mulig risikofaktorer:

- Manglende kartlegging av elevenes skolemiljø/ansattes arbeidsmiljø
- Lite involvering og samarbeid mellom elever og foresatte og/eller ledere og ansatte
- Kompetanse og kjennskap til regelverket
- Manglende opplæring og øving
- Presset bemanningssituasjon
- Avvik og avvikshåndtering

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Konsekvensene av risikofaktorene kan bli alvorlige, både for barn og voksne. At barn og unge ikke opplever et godt og trygt skolemiljø kan medføre risiko for økt fravær fra

⁴¹ Kristiansand kommune, Økonomiplan 2020-2023, s. 77. Hentet fra https://www.kristiansand.kommune.no/contentassets/712daaa8832d482180d6d7cfd9ef1c38/10629-kristiansand-kommune---okonomiplan-2020-2023_180220.pdf

⁴² Oppgaveutvalget for flere i arbeid, Rapport om organisering, prosess og anbefalinger, hentet fra https://www.kristiansand.kommune.no/contentassets/70e03491cc3d4e92a4ff6038b6b2ec19/rapport-fra-oppgaveutvalget-for-flere-i-arbeid_publiert-27-april-2020.pdf

skolen og dårligere skoleprestasjoner. Videre viser forskning at mobbing også har sammenheng med helseproblemer og sosiale vansker⁴³. For de voksne kan et dårlig og utrygt arbeidsmiljø blant annet medføre helseplager og sykefravær.

Statistikk⁴⁴ fra elevundersøkelsen viser følgende:

Mobbing på skolen (%)	Klassetrinn	2018 - 2019	2019 - 2020
Nasjonalt	7. Trinn	6,9 %	7,0 %
	10. Trinn	7,0 %	6,5 %
Vest- Agder	7. Trinn	5,4 %	6,7 %
	10. Trinn	5,9 %	6,1 %
Kristiansand	7. Trinn	5,6 %	7,4 %
	10. Trinn	5,5 %	5,4 %
Søgne	7. Trinn	*	3,9 %
	10. Trinn	5,3 %	7,3 %
Songdalen	7. Trinn	11,0 %	12,5 %
	10. Trinn	8,5 %	11,6 %

*Resultatet vises ikke hvis 1-4 elever har svart at de opplever mobbing på skolen.

Vold og trusler har vært et økende problem i norske skoler. Arbeidstilsynet gjennomførte i 2018 en større undersøkelse knyttet til vold og trusler ved 93 barne- og ungdomsskoler på Østlandet. Undersøkelsen viste blant annet at 9 av 10 skoler ikke hadde gode nok rutiner for å forebygge vold og trusler og at mange ansatte ikke fikk god nok oppæring og øvelse i hvordan vold og trusler kan forebygges⁴⁵. Kristiansand kommune opplyser at de har hatt en relativt stor økning i avvik knytte til vold og trusler på skolene, og at dette er et området som det kan være relevant å se nærmere på.

På bakgrunn av overstående vurderer revisjonen at risiko og vesentligheten på området som høy.

3.4.4 Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon – Oppvekst

Tema	Risiko- og vesentlighetsvurdering
Barneverntjenesten	Høy
Helsestasjon- og skolehelsetjeneste	Middels/høy
Spesialpedagogisk hjelp i barnehage	Høy
Barnehagetilsyn	Lav/middels
Tilpasset opplæring / Inkluderende læringsmiljø	Middels/høy
Psykososialt miljø for barn og voksne i skolen	Høy

⁴³ Breivik, K., Bru, E., Hancock, C., Idsøe, E. C., Idsøe, T., & Solberg, M. E., Å bli utsatt for mobbing; En kunnskapsoppsummering om konsekvenser og tiltak, hentet fra <https://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og-forskning/rapporter/2017/a-bli-utsatt-for-mobbing---en-kunnskapsoppsummering-om-konsekvenser-og-tiltak.pdf>

⁴⁴ Tallene viser andelen elever som svarer at de blir mobbet av medelever, mobbet digitalt (på skolen) og/eller mobbet av voksne på skolen 2-3 ganger i måneden eller oftere.

⁴⁵ Arbeidstilsynet, Skolene må jobbe bedre med å forebygge vold og trusler, hentet fra <https://www.arbeidstilsynet.no/nyheter/skolene-ma-jobbe-bedre-med-a-forebygge-vold-og-trusler/>

HELSE OG MESTRING

Området Helse og Mestring er ansvarlig for innbyggernes helsetilbud fra vugge til grav og består av følgende kommunalsjefområder:

- Forvaltning og koordinering
- Livsmestring
- NAV
- Helsefremming og inkludering
- Hjemmebaserte tjenester og rehabilitering
- Omsorgssenter

I tillegg kommer helse - og mestringdirektørens stab.

Aldrende befolkning (RoV = H)

I tiårene fremover vil andelen eldre i den norske befolkningen øke kraftig. Befolkningsframskrivninger for Kristiansand kommune viser at antall personer over 67 år forventes å øke med 12,9 % frem mot 2022 og 25,9 % frem mot 2028. Videre forventes antall personer 80 år og over å øke med 45,8 % frem mot 2028.

Mulige risikofaktorer:

- Utfordrer tjenestetilbudet
- Utfordrer botilbudet/investeringer
- Omstilling, evne og ressurser til å ta i bruk teknologiske løsninger
- Få tak i tilstrekkelig, kvalifisert arbeidskraft
- Økonomi

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Kraftig vekst i andelen eldre samtidig som det blir færre yrkesaktive, vil gi kommunen utfordringer frem mot 2030 og 2040.

Dette vil øke forsørgerbyrden for de arbeidende delene av befolkningen, og vil samtidig gi finansierings- og prioriteringsutfordringer og påvirke verdiskapningen og velferdsutviklingen⁴⁶.

Konsekvensene av de demografiske endringene og den aldrende befolkningen må kunne anses å være store; både økonomisk (økte utgifter til bemanning og investering), samtidig som hjelpetrengende personer som bor hjemme vil måtte få dekket sine hjelpebehov på en god måte.

Til tross for at kommunen har hatt fokus på dette over tid, vil helse og mestring i perioden måtte utvikle og iverksette nye tiltak og metoder for å imøtekomme veksten. Dette er et komplekst og krevende felt for alle norske kommuner, og revisjonen vurderer risiko og vesentlighet som høy.

⁴⁶ Kristiansand kommune, *Nye Kristiansand utfordringsbildet 2018*, s. 7 Hentet fra <https://www.kristiansand.kommune.no/global-assets/nye-kristiansand/2019-sterkere-sammen/utfordringsbildet-for-nye-kristiansand-2018.pdf>

Boligsosialt arbeid (RoV = H)

Boligsosialt arbeid handler om å framskaffe egnede boliger og hjelpe vanskeligstilte på boligmarkedet til å mestre sine boforhold. Alle kommuner har et ansvar for å hjelpe vanskeligstilte på boligmarkedet, dette er hjemlet i ulike lovverk som folkehelseloven, sosialtjenesteloven og helse- og omsorgstjenesteloven.

Mulige risikofaktorer:

- Lite målrettet og helhetlig boligsosialt arbeid
- Mangelfulle planer/strategier
- Ikke nok boliger
- Boligene er ikke tilpasset behovene
- Manglende samarbeid på tvers av fagområder i kommunen
- Manglende fokus på brukermedvirkning

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Å bo godt og trygt er viktig for at vi skal kunne ta utdanning, danne familie, være i arbeid og ta vare på helsen. Boligen er også en ramme for et sosialt liv og gir tilhørighet til et nærmiljø og lokalsamfunn. Bolig – og boligsosiale tiltak er derfor viktige i kampen mot fattigdom og inkludering av utsatte grupper, samtidig som det også anses som en forutsetning for å kunne delta fullt ut i arbeids- og samfunnsliv.

I gamle Kristiansand kommune har situasjonen vært svært krevende med hensyn til vanskeligstilte på boligmarkedet. Det fremgår av økonomiplanen at det til enhver tid er 30-40 vanskeligstilte som ikke har et tilfredsstillende tilbud. Dette er innbyggere som har utfordringer relatert til rus – og psykisk helse. Det fremgår videre at det er utfordringer med å skaffe egnet bolig til målgruppen i alle de tre tidligere kommunene.

Det boligsosiale feltet vil være et viktig område for kommunen i tiden fremover, revisjonen vurderer risiko og vesentlighet som høy.

Vold og trusler på sykehjem (RoV = M/H)

I 2019 kom det en rekke nyhetsoppslag knyttet til sykehjemsvold. Dette startet med at avisen Aftenposten avdekket at det var registrert 128 000 avvik på norske sykehjem i 2018, av disse omhandlet 13 000 vold, trusler og utagering.

Mulige risikofaktorer:

- Kompetanse
- Ressurssituasjonen
- Avviksrapportering og oppfølging av avvik
- Sykefravær
- Økonomi
- Rekruttering

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Konsekvensene av risikofaktorene anses å være høy; det vil kunne gå utover beboere og ansattes sikkerhet, det vil kunne påvirke tjenestetilbudet og vil også ha betydning for arbeidsmiljøet ved sykehjemmet. Videre vil det kunne føre til et høyt sykefravær, noe som igjen vil kunne få betydning for tilgjengelig kompetanse og kjennskap til beboerne. På lang sikt vil det også kunne skape utfordringer knyttet til bemanningssituasjonen og rekruttering til sykehjemmene.

Kommunen har som hovedstrategi at innbyggerne skal kunne bo trygt i egne hjem så lenge det er mulig. Som følge av dette og den generelle demografiendringen, opplever kommunen at helsetilstanden til beboere i sykehjem blir stadig mer sammensatt og komplisert. De fleste beboere har kognitive funksjonsnedsettelse og demenslidelser som krever spesiell tilrettelegging og oppfølging hele døgnet⁴⁷. Dette stiller krav til rett kompetanse, blant annet for å kunne håndtere krevende situasjoner og utagerende atferd. Det fremgår at det også i Kristiansand kommune har vært en rekke HMS –avvik relatert til vold og trusler i forbindelse med sykdomstilstander som gir utagerende atferd.

Fylkesmannen i Agder førte tilsyn med Presteheia omsorgssenter i 2019. Ved tilsynet ble det undersøkt ulike forhold, og det ble avdekket ett lovbrudd: «Det ble avdekket ulovhjemlet bruk av tvang ved at pasienter har vært isolert på eget skjermingsrom»⁴⁸. Kommunen oppgir i sitt svar til Fylkesmannen at praksisen med bruk av skjermingsrom opphørte etter tilsynet. Det finnes ikke lignende rom på kommunens øvrige omsorgssentre. Som følge av at kommunen har endret praksis og iverksatt tiltak, har Fylkesmannen avsluttet tilsynet.

Revisjonen vurderer at det kan være aktuelt å undersøke hvordan kommunen arbeider for å forhindre vold og trusler på kommunale sykehjem. Risiko og vesentlighet anses som middels til høy.

Psykisk helse – oppfølging av personer med store helseutfordringer og hjelpebehov (RoV = H)

Etter helse- og omsorgstjenesteloven § 3-1 første ledd skal kommunen sørge for at personer som oppholder seg i kommunen, tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester, herunder har kommunen ansvar for tjenester til personer med psykiske lidelser. Tjenestene kan omfatte rådgivning og veiledning, støtteopplegg, bolig og eventuelt oppfølging i bolig, oppsøkende arbeid, tiltak for sosial- og arbeidsrettet rehabilitering, arbeid med individuell plan mv.⁴⁹

Mulige risikofaktorer:

- Ressurssituasjonen og bemanning
- Kompetanse
- Koordinering og samhandling internt i kommunen
- Samarbeid med spesialisthelsetjenesten
- Brukermedvirkning
- Økonomi

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Konsekvensene av å ikke ha et tilstrekkelig tilbud til denne gruppen mennesker kan potensielt sett bli store.

Det fremgår at endringer i tvangslovgivningen på psykisk helsevernfeltet fører til økt ressursbehov i kommunen. Gjennom ny lovgivning er det blant annet gitt redusert adgang til medisinerings til personer med alvorlige psykiske lidelser. Ifølge kommunen

⁴⁷ Kristiansand kommune, Økonomiplan 2020 – 2023, s. 135. Hentet fra [https://www.kristiansand.kommune.no/content-assets/712daaa8832d482180d6d7cfd9ef1c38/10629-kristiansand-kommune---okonomiplan-2020-2023_180220.pdf](https://www.kristiansand.kommune.no/contentassets/712daaa8832d482180d6d7cfd9ef1c38/10629-kristiansand-kommune---okonomiplan-2020-2023_180220.pdf)

⁴⁸ Fylkesmannen i Agder, Rapport fra tilsyn med kommunale helse- og omsorgstjeneste, Kristiansand kommune – presteheia omsorgssenter 2019. Hentet fra <https://www.helsetilsynet.no/tilsyn/tilsynsrapporter/agder/2019/kristiansand-kommune-presteheia-omsorgssenter-kommunal-helse-og-omsorgstjeneste-2019/>

⁴⁹ Regjeringen, Kommunalt rus og psykisk helsearbeid, hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/helse-og-omsorg/psykisk-helse/innsikt/kommunalt-rus-og-psykisk-helsearbeid/id2344815/>

skaper dette utfordringer for kommunens oppfølging av brukere med store helseutfordringer og hjelpebehov. Det har blant annet gitt utslag i mer vold og uro innen bolig- og hjemmetjenesten, noe som har økt bemanningsbehovet i boligene. Videre fremgår det også at sykehuset over tid har redusert antall sengeplasser til målgrupper som trenger langvarig og samtidig tjenestetilbud fra spesialisthelsetjenesten og kommunen⁵⁰.

Situasjonen på feltet er krevende og komplisert, og det er behov for å finne gode løsninger og tiltak sammen med spesialisthelsetjenesten. Revisjonen vurderer risiko og vesentlighet som høy.

Tjenester til personer med rus- og psykisk helseproblematikk (RoV = M/H)

Kommunene skal sikre at personer med samtidig rusmiddelproblematikk og psykisk lidelse får trygge og gode tjenester.

Mulige risikofaktorer

- Etterlevelse av lov og forskrifter
- Uklare ansvarsforhold mellom ulike forvaltningsnivå
- Koordinering og samhandling mellom ulike tiltak
- Brukermedvirkning
- Kompetanse

Risiko – og vesentlighetsvurdering:

Denne gruppen er sammensatt og har i varierende grad behov for hjelp og tjenester fra kommunen. Sykdomsbilde kan være komplisert og det kreves ofte individuelle tiltak. Hjelpeprosessen er derfor tidskrevende og flere aktører kan være involvert. Dette stiller krav til koordinering og samhandling mellom ulike aktører og tiltak. Konsekvensen av å ikke ha et tilstrekkelig behandlings – og oppfølgingstilbud til denne gruppen kan bli store – både for enkeltpersoner, men det vil også kunne medføre negative samfunnsmessige konsekvenser.

Fylkesmannen i Agder førte tilsyn med Kristiansand kommune i 2018, og undersøkte om kommunen sørger for at personer med samtidig rusmiddelproblem og psykisk lidelse mottar individuelt tilpassede, samordnede og forsvarlige helse- og omsorgstjenester og sosiale tjenester. Tilsynet avdekket 3 lovbrudd;

- *Kristiansand kommune sikrer ikke systematisk kartlegging og journalføring av ROP-brukernes helhetlige situasjon, mål og mulige behov for tjenester i profil. Det mangler individuell plan eller annen samordnet plan for brukergruppen*
- *Ved endring av tjenestetilbud fra oppfølgingstjenesten fattes ikke nytt vedtak*
- *Det fattes ikke vedtak etter lov om sosiale tjenester i NAV § 17*⁵¹

Kommunen har utarbeidet plan som viser hvordan de vil rette opp lovbruddene. Fylkesmannen følger fortsatt opp kommunen på bakgrunn av tilsynet, og vil vurdere om tilsynet kan avsluttes etter at det har blitt iverksatt tiltak fra kommunen.

⁵⁰ Kristiansand kommune, Økonomiplan 2020 – 2023, s. 112. Hentet fra https://www.kristiansand.kommune.no/contentassets/712daaa8832d482180d6d7cfd9ef1c38/10629-kristiansand-kommune---okonomiplan-2020-2023_180220.pdf

⁵¹ Fylkesmannen i Agder, Rapport om tilsyn med Kristiansand kommunes tjenester til personer med rus – og psykisk helseproblematikk, hentet fra <https://www.helsetilsynet.no/tilsyn/tilsynsrapporter/aust--og-vest-agder/2018/kristiansand-kommunes-tjenester-til-personer-med-rus--og-psykisk-helseproblematikk-2018/#1Tilsynetsstemaogomfang>

Dette er et krevende felt og konsekvensene kan bli store dersom kommunen ikke klarer å levere tilfredsstillende tjenester til denne gruppen. Som følge av Fylkesmannens tilsyn og kommunens oppfølging av dette, vurderer revisjonen risiko og vesentligheten som middels til høy.

Økonomisk sosialhjelp (RoV = H)

Kommunene har ansvar for å fremme sosial og økonomisk trygghet, bedre levekårene til vanskeligstilte, bidra til likeverd og likestilling samt forebygge sosiale problemer, jf. sosialtjenesteloven § 1. For å oppnå lovens formål har NAV blant annet mulighet til å yte økonomisk sosialhjelp:

De som ikke kan sørge for sitt livsopphold gjennom arbeid eller ved å gjøre gjeldende økonomiske rettigheter, har krav på økonomisk stønad. Stønaden bør ta sikte på å gjøre vedkommende selvhjulpen, Jf. sotjl § 18

Økonomisk stønad (sosialhjelp) skal sikre at alle har tilstrekkelig midler til livsopphold. Retten til sosialhjelp utløses først når alle andre muligheter for forsørgelse er vurdert, for eksempel gjennom arbeid, andre økonomiske rettigheter eller egne midler⁵².

Mulig risikofaktorer:

- Ressurssituasjon og kompetanse
- Stor arbeidsmengde og tidspress
- Rutiner og praksis for søknadsbehandling og vedtak
- Mangelfull kartlegging og rapportering
- Brukermedvirkning
- Overgang til andre ytelser / vanskelig å komme tilbake i arbeidslivet
- Internkontroll

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Konsekvensen av risikofaktorene kan være at brukere ikke får de tjenester som de har krav på, samtidig som det medfører risiko for at det reelle behovet ikke blir avdekket eller at det blir iverksatt riktige tiltak. Videre vil en høy andel sosialhjelpsmottakere påvirke økonomien i kommunen. Økonomisk sosialhjelp skal være en midlertidig løsning, og det er en utfordring dersom personer har økonomisk sosialhjelp som viktigste inntektskilde over tid. Måltrettet arbeid mot å få flest mulig ut i arbeidslivet eller over på rett tiltak er sentrale risikoreduserende tiltak. Brukermedvirkning og god oppfølging er viktig i dette arbeidet.

Kristiansand kommune har de senere årene hatt en økning i antall sosialhjelpsmottakere.

Snitt mottakere pr måned	2016	2017	2018	2019
Alle	860	934	1 017	1 031
30 år og eldre	548	618	677	665
18-29 år	312	317	340	366
25-29 år	128	132	138	150
Under 25 år	184	185	202	216

I 2019 skyldes økningen aldersgruppen under 30 år. Andelen sosialhjelpsmottakere under 25 år var i 2019 på 5,8 %, mot 5,7 % i 2018. Dette var over snittet for ASSS-

⁵² Rundskriv til lov om sosiale tjenester i NAV, hentet fra https://lovdata.no/nav/rundskriv/r35-00#KAPITTEL_5-2

kommunene, som i 2018 var på 4,7 %. NAV har i 2019 iverksatt flere tiltak for å forsøke å redusere antall sosialhjelpsmottakere, blant annet gjennom virkemidler som kvalifiseringsprogrammet (KVP) og aktivitetskrav⁵³. Bystyret vedtok i desember-18 å nedsette et oppgaveutvalg som skulle komme med forslag til hvordan nye Kristiansand kan jobbe bedre med å få folk ut i arbeid. Rapport med anbefalinger foreligger⁵⁴ og skal behandles politisk våren 2020.

I tillegg til overstående, har også Covid-19 påvirket antall søknader på økonomisk sosialhjelp. Revisjonen vurderer risiko og vesentlighet som høy.

Legedekning (RoV = M/H)

Kommunen skal sørge for at personer som oppholder seg i kommunen, tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester. For å oppfylle dette ansvaret skal kommunen blant annet tilby fastlegeordning.

Mulige risikofaktorer:

- Ressurssituasjonen
- Rekruttering
- Bruk av vikarer
- Kvalitet på tjenestene
- Brukere får ikke oppfylt lovfestede rettigheter
- Økonomi

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Risikofaktorene kan føre til at brukerne ikke får den tjenesten de har rett på. Videre vil dette kunne medføre høyt arbeidspress og påvirke arbeidsmiljøet blant legene.

Kommunen skriver selv at det er utfordringer knyttet til rekruttering av fastleger. Pr. september -19 hadde kommunen 101 fastlegehjemler. Fire av fastlegehjemlene ble kun dekket av vikar da kommunen ikke hadde fått kvalifiserte søkere til tross for gjentatte utlysninger. Videre fremgår det også at det er en utfordring at mange fastleger vil gå av med pensjon de kommende årene⁵⁵.

Kommunen har tidligere iverksatt tiltak for å forbedre situasjonen, og dette er en utfordring som flere norske kommuner står ovenfor. Revisjonen vurderer risiko og vesentlighet som middels til høy.

Integrering (RoV = M/H)

Norske kommuner spiller en viktig rolle i å inkludere innvandrere i lokalsamfunnene. Introduksjonsprogrammet og opplæring i norsk og samfunnskunnskap er blant sentrale verktøy som kan bidra til å sikre god integrering. Målet er at innvandrere skal ta del i arbeids- og samfunnsliv, og derigjennom bidra til sosial- og økonomisk bærekraft⁵⁶.

⁵³ Kristiansand kommune, Årsberetning 2019 Kristiansand kommune, hentet fra <https://opengov.360online.com/Meetings/VE-TAKS/Meetings/Details/216557>

⁵⁴ Oppgaveutvalget for flere i arbeid, Rapport om organisering, prosess og anbefalinger, hentet fra https://www.kristiansand.kommune.no/contentassets/70e03491cc3d4e92a4ff6038b6b2ec19/rapport-fra-oppgaveutvalget-for-flere-i-arbeid_publicert-27-april-2020.pdf

⁵⁵ Kristiansand kommune, Økonomiplan 2020-2023, s. 129 hentet fra https://www.kristiansand.kommune.no/contentassets/712daaa8832d482180d6d7cfd9ef1c38/10629-kristiansand-kommune---okonomiplan-2020-2023_180220.pdf

⁵⁶ Regjeringen, Integrering gjennom kunnskap, hentet fra https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/norsk_okonomi/muligheter-for-alle/integrering-gjennom-kunnskap/id2630759/?expand=factbox2630986

Mulige risikofaktorer:

- Dårlige språkferdigheter
- Manglende tilknytning til arbeidslivet
- Frafall i skole
- Manglende deltagelse i sosiale aktiviteter / samfunnsdeltagelse
- Begrenset ressurser til å følge opp helserelaterte utfordringer
- Lite forutsigbart felt / rammebetingelser
- Kompetanse og ressursituasjonen i kommunen

Konsekvensene av dårlig integrering kan være frafall i skole og arbeidsliv, psykiske og fysiske plager samt levekårsutfordringer. God integrering krever langsiktig arbeid på flere områder samtidig.

Kristiansand kommune ligger under gjennomsnittet for de største byene når det gjelder sysselsetting av innvandrere, arbeidsinnvandrere og flyktninger. Av handlingsprogrammet for 2019–2022 vises det at etter endt introduksjonsprogram er det om lag 40–50 % som ikke kommer seg videre i arbeid eller utdanning, og at disse fremdeles mottar sosialhjelp 1-2 år etter avsluttet program⁵⁷. Av kommunens årsmelding for 2019 fremgår det at flyktninger som avsluttet introduksjonsprogrammet i 2017 og 2018, har hatt stor innvirkning på sosialhjelpsutbetalingene i 2019⁵⁸. Oppgaveutvalget for flere i arbeid har nylig levert sin rapport med anbefalinger som også omhandler dette feltet.

Lav sysselsetting gir lavere husholdningsinntekter og øker risikoen for å leve i vedvarende lavinntekt. Av revisjonens rapport vedrørende vedvarende lavinntekt i barnefamilier i Kristiansand kommune, fremgår det følgende:

2015 – 2017	Uten innvandrerbakgrunn	Med innvandrerbakgrunn	Tilsammen
Vest-Agder	6,0 %	5,9 %	12 %
Kristiansand	5,1 %	7,7 %	12,9 %

Andel barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt – hentet fra SSB

Barnehagen er også en viktig arena for integrering og for å gi barn gode norskkunnskaper før de begynner på skolen. Forskning viser at minoritetsspråklige barn som har gått i barnehage, gjør det bedre på skolen enn barn som ikke har gjort det⁵⁹. I Kristiansand kommune har andelen minoritetsspråklige barn i barnehage økt jevnt de senere årene, statistikken for 2019 viser at 82,7 % av minoritetsspråklige barn gikk i barnehage. Dette er imidlertid noe lavere enn ASSS kommunene Drammen (99,6 %), Oslo (87,5 %), Trondheim (86,5 %) og Bærum (85,2 %).

Revisjonen vurderer risiko og vesentlighet som middels til høy.

⁵⁷ Kristiansand kommune, *Handlingsprogram 2019-2022*, s- 95-96. Hentet fra <https://www.kristiansand.kommune.no/contentassets/712daaa8832d482180d6d7cfd9ef1c38/planer-fra-gamle-kommuner/kristiansand-op-19-22.pdf>

⁵⁸ Kristiansand kommune, *Årsmelding 2019*, hentet fra <https://opengov.360online.com/Meetings/VETAKS/Meetings/Details/216557>

⁵⁹ Regjeringen, *Vil ha flere minoritetsbarn i barnehagen*, hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/vil-ha-flere-minoritets-spraklige-barn-i-barnehagen/id2593053/>

3.4.5 Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon – Helse og mestring

Tema	Risiko- og vesentlighetsvurdering
Aldrende befolkning	Høy
Boligsosialt arbeid	Høy
Vold og trusler på sykehjem	Middels/høy
Psykisk helse – Oppfølging av personer med store helseproblemer og oppfølgingsbehov	Høy
Tjenester til personer med rus- og psykisk helseproblematikk	Middels/høy
Økonomisk sosialhjelp	Høy
Legedekning	Middels/høy
Integrering	Middels/høy

KULTUR OG INNBYGGERDIALOG

Området kultur og innbyggerdialog består av følgende kommunalsjefområder:

- Stab med fagansvar for kunst og kultur samt tilskudd og budsjettkoordinering for hele området
- Kultur og idrett – Kulturarenaer, fritid, kulturskole og idrett
- Innbyggerdialog – innbyggertorg, kommunikasjon, frivillighet, bibliotek, demokratiordninger

Frivilligheten (RoV = M/H)

Norge er verdensledende på frivillig arbeid, det fremgår at om lag halvparten av befolkningen engasjerer seg frivillig⁶⁰. Kristiansand kommune ønsker stort samfunnsengasjement og skal bidra til å fremme økt frivillig innsats.

Mulige risikofaktorer:

- Målsettinger og planer/strategier på området
- Samarbeid mellom kommunen og frivilligheten
- Manglende tilrettelegging
- Mangel på informasjon/vanskelig tilgjengelig informasjon
- Uklar rollefordeling

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Frivilligheten er viktig for å skape gode lokalsamfunn, og er av stor betydning både for enkeltmennesker og samfunnet. Frivillig sektor er blant annet viktige samarbeidspartnere i utfordringer knyttet til folkehelsearbeid, velferdsutfordringer, omsorg og inkludering. Kommunen må derfor samarbeide med frivilligheten på ulike samfunnsområder.

En stor del av de som utfører frivillig arbeid, gjør dette innenfor idretten. Det fremgår at den samlede innsatsen i den lokale organiserte idretten for de tre tidligere kommunene hadde en verdiskaping på totalt kr 278 mill i 2016⁶¹. Uten den frivillige innsatsen vil det ikke være mulig å opprettholde et bredt idrettstilbud. Dårlige eller uforutsigbare rammefaktorer fra det offentlige kan bidra til å svekke dugnadsånden, og på den måte svekke idrettstilbudet i kommunen. Idretten har tradisjonelt sett vært en viktig aktør for å fremme folkehelse samt bidra til inkludering og forebygging blant barn og unge.

Revisjonen har nylig gjennomført forvaltningsrevisjonsprosjektet «Vedvarende lavinntekt i barnefamilier i nye Kristiansand kommune». I arbeidet med rapporten har revisjonen blant annet fått innspill fra frivillig sektor. Frivillig sektor spiller en viktig rolle som supplement til kommunale tjenester i arbeidet med å motvirke barnefattigdom. Av rapporten fremkommer det at det er et forbedringspotensial knyttet til å styrke samarbeidet mellom kommunen og frivillige organisasjoner innenfor dette feltet.

Frivillighet skal være et viktig satsingsområde for den nye kommunen. Det fremgår av planstrategi for 2019 – 2023 at det skal utvikles en frivillighetsstrategi som blant annet viser hvordan det skal arbeides med denne satsingen. Revisjonen vurderer risiko og vesentlighet som middels til høy.

⁶⁰ Regjeringen, *Frivillighet*, hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/kultur-idrett-og-frivillighet/frivillighet/id1080/>

⁶¹ Kristiansand kommune, *Strategidokument for idrett og friluftsliv 2020-2020*, s.19. Hentet fra <https://www.kristiansand.kommune.no/contentassets/9fcab9e36c2146b6ae02172fa3db5a3f/strategidokument-for-idrett-og-friluftsliv-2020---2022.pdf>

3.4.6 Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon – Kultur og innbyggerdialog

Tema	Risiko – og vesentlighetsvurdering
Frivilligheten	Middels/høy

BY- OG STEDSUTVIKLING

By- og stedsutvikling har ansvar for utvikling og drift av kommunens fysiske miljø, og består av følgende kommunalsjefområder:

- Eiendom
- Ingeniørvesen
- Parkvesen
- Klima og areal
- Plan og bygg

Det er i tillegg tre stabsområder; *utbygging, prosjekt og kvalitet*.

Eiendomsforvaltning (RoV = H)

Norske kommuner forvalter store verdier i form av bygninger og eiendommer. Samlede kostnader til anskaffelse, forvaltning, drift og vedlikehold utgjør 15 - 20 % av kommunenes økonomi⁶². Mange kommunale tjenester ytes i egne bygninger og er avhengig av at lokalene bidrar til egnede arbeidsforhold, godt arbeidsmiljø og trivsel både for ansatte og brukere.

Kommunen innehar rollen som eier, bruker og forvalter; disse rollene har ulike funksjoner, og kan til tider ha motstridende interesser. God eiendomsforvaltning tilsier at kommunen bør ha oversikt over teknisk, forskriftsmessig og funksjonell tilstand i kommunens eiendommer.

Mulige risikofaktorer:

- Manglende planer for eiendomsforvaltningen
- Ikke gode nok systemer for planlegging og styring av eiendomsforvaltningen
- Manglende vedlikehold / vedlikeholdsetterslep
- Har ikke oversikt over bygningsmassens tilstand
- Mangelfull avviksrapportering og/eller oppfølging av avvik
- Ressurssituasjonen

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Dersom kommunen ikke har strategier for eiendomsforvaltningen med tilstrekkelig fokus på planlegging og langsiktighet, kan det føre til at nødvendig vedlikehold ikke blir utført og at tilstanden på kommunens bygningsmasse ikke er tilfredsstillende. Etterslep på vedlikeholdssiden er kostbart og kan også få betydning for kommunens tjenestetilbud og de ansattes arbeidsmiljø.

Kristiansand kommune operer med det de kaller *A- og B-bygg*. For A-byggene er det midler til løpende drift og planlagt vedlikehold og utskiftninger, mens det for B-byggene kun er midler til løpende drift (dvs. at det ikke er midler til vedlikehold og utskiftninger). A-byggene utgjør ca. 180 000m², mens B-byggene utgjør ca. 400 000m². Ifølge kommunen er det et årlig behov på ca. 62 millioner kroner for å opprettholde dagens standard⁶³. Videre fremgår det at overtagelse av boligselskapet samt kommunale boliger i

⁶² KoBE, *God kommunal eiendomsforvaltning – fordypning for folkevalgte*, s. 4. Hentet fra https://dibk.no/globalassets/eksisterende-bygg/publikasjoner/kobe_fordypningshefte-folkevalgtopplaring.pdf

⁶³ Presentasjon fra Kristiansand kommune v/eiendom i kontrollutvalget 20.02.20, sak 4/20.

Søgne og Songdalen har et stort vedlikeholdsetterslep og mange av boligene er ikke tilpasset brukernes behov.

På bakgrunn av overstående vurderer revisjonen at risiko og vesentlighet er høy.

Planlegging og styring av investeringsprosjekt (RoV = M/H)

Kommunene står fritt til å organisere gjennomføringen av investeringsprosjekter på den måten de selv ønsker. Det finnes lite regelverk for kommuners styring og kontroll med egne investeringsprosjekter utover kommunedirektørens interkontrollansvar. Det finnes imidlertid flere ulike prosjektmodeller som kan tas i bruk for å sikre tilstrekkelig styring og kontroll⁶⁴.

Mulige risikofaktorer:

- Mangelfulle retningslinjer
- Uklare ansvarsforhold
- Kompetanse i organisasjonen
- Ikke tilstrekkelig oppfølging og internkontroll
- Mangelfull kostnadskontroll

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Konsekvensene av risikofaktorene kan være forsinkelser, at vedtatte budsjetter overskrides og at kommunens ressurser ikke forvaltes på best mulig måte. Dette vil igjen kunne påvirke kommunens tjenestetilbud og innbyggernes tillit til forvaltningen.

Kristiansand kommune har mange kompliserte investeringsprosjekt, og det er lagt opp til flere store investeringer i inneværende periode. Dette knytter seg eksempelvis til nye omsorgsboliger og skolebygg samt investeringer til vann og avløp. Kommunen har vedtatt en ny investeringsinstruks; denne gir kjøreregler for investeringer vedtatt av bystyret og delegert til kommunedirektøren. Instruksen gir retningslinjer som skal sikre enhetlig behandling og styring av investeringer i kommunen. Den regulerer de ulike aktørenes roller, myndighet og ansvar, og skal bidra til å sikre innsyn og åpenhet. Investeringsinstruksen skal sammen med kvalitetssystemet legge til rette for en kvalitetssikret prosess for investering i Kristiansand kommune⁶⁵. Det er i tillegg etablert en prosjektstab i by- og stedsutvikling som blant annet har ansvar for oppdatert kompetanse om prosjektgjennomføring og anskaffelser i sektoren.

Kontrollutvalget i Kristiansand kommune fulgte i forrige periode flere saker i tilknytning til investeringsprosjekter, bla. Øvre Sletteheia barnehage og Odderøya renseanlegg. Revisjonen vurderer risiko og vesentlighet som middels til høy.

Vann- og avløpsinfrastruktur og selvkost (RoV = M/H)

Vann- og avløpssektoren nasjonalt står ovenfor store utfordringer med å få byttet ut gamle rør og dårlige ledninger for både vann og avløp. Utviklingen med økt nedbør, og særlig mer intense nedbørsepisoder, vil også kreve oppgradering av eksisterende

⁶⁴ NTNU, Kommunale investeringsprosjekter. Prosjektmodeller og krav til beslutningsgrunnlag. Hentet fra https://www.ntnu.no/documents/1261860271/1262010703/Concept_45_web_A4_no.pdf/f8d0ff12-1ec4-4475-9b1e-158cc003a946

⁶⁵ Kristiansand kommune, Forslag til revidert investeringsinstruks, hentet fra <http://opengov.cloudapp.net/Meetings/krsand/Meetings/Details/200224?agendatemId=200526>

ledningsnett og andre overvannstiltak som bidrar til at overvann ikke ledes til ledningsnettet.

Mulige risikofaktorer:

- Manglende vedlikehold/utskiftning
- Mangelfulle analyser og planer over sårbarhet i infrastrukturen
- Klimatilpasning og planlegging
- Selvkostregelverk

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Konsekvensene av et dårlig fungerende vann- og avløpsnett må anses som betydelige, både for den enkelte innbyggers helse, miljø og trivsel, så vel som for kommunen som helhet. Vedlikehold og oppgradering er kostbart, krevende og tar lang tid, men dersom det ikke gjennomføres forebyggende tiltak kan dette føre til store skader på infrastruktur for vann og avløp, privat eiendom og få konsekvenser for helse og miljø⁶⁶.

I denne økonomiplanperioden fremgår det at kommunen vil arbeide for å holde oppe aktiviteten på utskiftningen av gamle rør for vann og avløp, samtidig som det tas høyde for kommende klimaendringer. Norsk vann anbefaler en gjennomsnittlig fornyelsestakt for avløpsnettet på 1% frem mot 2040. Kristiansand kommune har i dag en årlig utskiftingsandel på 0,9 %, noe som tilsvarer cirka 5 km i året. De senere årene er det gjort mye utskiftninger i kvadraturen og Lund-området, utskiftninger i sentrumsområdene er svært kostbare. For vannledningsnettet anbefales en utskiftning på 1,2 % per år. Ettersom det oftest foretas full sanering med oppgraving av gamle ledninger ligger utskiftingsandelen svært likt i Kristiansand⁶⁷.

Revisjonen vurderer at risiko og vesentlighet er middels til høy på dette området.

Drikkevannssikkerhet (RoV = H)

Ifølge drikkevannsforskriften skal kommunen som vannverkseier sikre at drikkevannet er helsemessig trygt, klart og uten fremtredende lukt, smak og farge. Vannverkene er underlagt strenge krav til vannkvalitet og leveringssikkerhet.

Mulige risikofaktorer:

- Mangelfulle planer og rutiner
- Ikke tilstrekkelig vedlikehold
- Mangelfulle risikovurderinger
- Manglende beredskapsplaner og kvalitetssystemer
- Tilstrekkelig kapasitet og ressurser

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Konsekvensen av dårlig kvalitet på drikkevannet må kunne anses som store. Gjennom god beredskapsplanlegging, gjennomarbeidede ROS-analyser og systematisk arbeid kan mange hendelser forebygges. Det er også viktig med god krisehåndtering i tilfelle forebygging ikke er tilstrekkelig for å sikre sikker vannforsyning.

⁶⁶ Miljødirektoratet, *Avløpshåndtering*, hentet fra <http://www.klimatilpasning.no/sektorer/vann-og-avlop/oppgaver/avlopshandtering/>

⁶⁷ Kristiansand kommune, *Hovedplan Avløp*, hentet fra <https://www.kristiansand.kommune.no/globalassets/innhold/bolig-kart-og-eiendom/vann-og-avlop/hovedplan-avlop-2018-09-21.pdf>

Mattilsynet førte til syn med Kristiansand kommunale vannverk i 2019 med tema prøvetakingsplan, rapportering og farekartlegging og farehåndtering. Ved tilsynet ble det gitt tre pålegg:

- *Fullføre påbegynt ROS –analyse med tilhørende tiltakskort*
- *Sørge for skriftlig sammenheng mellom farekartlegging og prøvetakingsplan*
- *Fremlegge en skriftlig risikovurdering, samt god analyseserie av aktuelle parametre hvis dere fortsatt ønsker å redusere frekvens/ parametre i forhold til minimumskravet i §21*

Kommunen ble gitt frist til å oppfylle vedtakene i 2019/2020. Det er i tillegg varslet at mattilsynet høsten 2020 vil føre tilsyn med distribusjonssystem vannforsyning.

I 2019 fikk Askøy kommune forurensset drikkevannet. Dette ført til at flere innbyggere ble syke, og noen måtte også legges inn på sykehus⁶⁸. På bakgrunn av de potensielt alvorlige konsekvensene som forurensing av drikkevannsforsyningen kan gi, vurderer revisjonen risiko og vesentlighet som høy.

Klima og miljø (RoV = H)

Norske kommuner spiller en nøkkelrolle i arbeidet med å nå klimamålene. Kommunene skal stimulere og bidra til reduksjon av klimagassutslipp og økt miljøvennlig energiomlegging, samt bidra til at samfunnet forberedes på og tilpasses klimaendringene.

Mulige risikofaktorer:

- Mangelfull klima- og miljøstrategi
- Manglende fokus på klimatilpasning
- Oppfølging av vedtatte planer og strategier
- Manglende fokus på klimarisiko
- Ressurssituasjonen

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Norge vil frem mot år 2100 få et varmere klima med mer nedbør, kortere snøsesong, minkende isbreer, endret flommønster og stigende havnivå⁶⁹. Disse endringene vil kunne gi påkjenninger på samfunn og natur. Hvor store konsekvensene blir vil blant annet avhenge av hvor godt forberedt samfunnet er. God og helhetlig planlegging som tar hensyn til dagens og fremtidens klimaendringer, står sentralt for å kunne oppnå et klimatilpasset samfunn.

Klimaendringer representerer en økt risiko for kommunene, og det kan være hensiktsmessig å se på hvordan kommunen jobber med å håndtere klimarisiko. Dette er en bred utfordring som består av flere komponenter; *fysisk risiko, ansvarsrisiko, overgangsrisiko, gjennomføringsrisiko og grenseoverskridende risiko*.

Arbeidet med kommuneplanens samfunns- og arealdel, ny klima- og miljøstrategi og utvikling av en felles boligpolitikk vil gi føringer for hvordan den nye kommunen skal bli en mer miljøvennlig by og kan redusere klimautslippene. Kristiansand kommune har allerede utarbeidet en klimatilpasningsstrategi og handlingsplaner for hvordan denne strategien skal følges opp av kommunalområdene.

⁶⁸ NRK, Drikkevann på Askøy, hentet fra <https://www.nrk.no/vestland/drikkevann-pa-askoy-1.14580006>

⁶⁹ Miljødirektoratet, Hva er klimatilpasning, hentet fra <https://www.miljodirektoratet.no/myndigheter/klimaarbeid/klimatilpasning/>

Revisjonen opplever at kommunen har høyt fokus på klima og miljø, men dette er et område som krever kontinuerlig fokus og oppfølging i årene fremover. Revisjonen vurderer risiko og vesentlighet som høy.

Byggesaksbehandling (RoV = M)

Den sentrale oppgaven for byggesaksmyndighetene er å behandle byggesøknader slik at de samsvarer med lov, forskrift og planvedtak.

Mulige risikofaktorer:

- Ressurssituasjonen - stort arbeidspress, stor saksmengde
- Ansattes kjennskap til regelverk og rutiner
- Feil i saksbehandling
- Påvirkning fra eksterne
- Eldre planverk
- Mangelfull internkontroll

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Dersom risikofaktorene inntreffer vil dette kunne medføre at behandlingen av byggesaker ikke skjer i henhold til lov, forskrift og vedtatte retningslinjer. Dette vil kunne få betydning for den enkelte innbygger, men vil samtidig kunne skape mistillit til den kommunale forvaltningen. Videre vil feil i saksbehandlingen også kunne medføre økonomiske konsekvenser både for kommunen og kommunens innbyggere. Risikoreduserende tiltak vil blant annet være å ha gode rutiner og internkontroll som sikrer en korrekt og effektiv saksbehandling. Det er i tillegg viktig å ha oppdatert kartverk og informasjon om eiendommer og boliger i kommunen.

I 2019 gjennomførte revisjonen en forvaltningsrevisjon av Søgne kommunes behandling av dispensasjoner fra plan – og bygningsloven⁷⁰. I rapporten ble det gitt 10 anbefalinger som skal følges opp av den nye kommunen. Revisjonen vurderer risiko og vesentligheten på området som middels.

Tilsyn og ulovlighetsoppfølging (RoV = M)

Kommunen er forpliktet å føre tilsyn med at byggesaker gjennomføres i henhold til gitte tillatelser og bestemmelser i medhold av plan- og bygningsloven.

Mulige risikofaktorer:

- Ressurssituasjonen
- Manglende tilsynsstrategi/oppfølging av tilsynsstrategi
- Ansattes kjennskap til lovverk
- Eksternt press
- Feil i saksbehandlingen

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

På sikt kan manglende ulovlighetsoppfølging medføre at innbyggerne får svekket tillit til kommunens byggesaksforvaltning, samtidig som det kan utvikle seg en oppfatning av at det er lettere å få «tilgivelse enn tillatelse». I tillegg kan utøvelse av tilsyn og kontroll med ulovlig oppførte bygg medføre at saksbehandler opplever press og ubehageligheter fra omgivelsene.

⁷⁰ Rapporten kan leses på vår hjemmeside: <https://agderkomrev.no/wp-content/uploads/2019/12/Dispensasjoner-fra-plan-og-bygningsloven-i-S%C3%B8gne-kommune.pdf>

Tilsyn- og ulovlighetsoppfølging er et område som ofte blir nedprioritert som følge av ressurssituasjonen. Dersom det foreligger mange byggesaker med saksbehandlingsfrist, er det sannsynlig at plikten til å føre tilsyn blir forsømt. Revisjonen gjennomførte i 2019 en forvaltningsrevisjon⁷¹ med tema tilsyn og ulovlighetsoppfølging der det ble gitt flere anbefalinger for kommunens videre arbeid på dette området. Det fremgår av økonomiplanen at det har vært utfordrende å finne midler til å dekke økt satsing på dette området. Det har imidlertid blitt opprettet en avdeling for tilsyn og ulovlighetsoppfølging, og det fremgår at ett til to årsverk vil ha dette som hovedoppgave i første omgang. Revisjonen vurderer på denne bakgrunn at risiko og vesentligheten er middels.

3.4.7 Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon – By- og stedsutvikling

Tema	Risiko- og vesentlighetsvurdering
Eiendomsforvaltning	Høy
Planlegging og styring av investeringsprosjekt	Middels/høy
Vann- og avløpsinfrastruktur og selvkost	Middels/høy
Drikkevannssikkerhet	Høy
Klima og miljø	Høy
Byggesaksbehandling	Middels
Tilsyn og ulovlighetsoppfølging	Middels

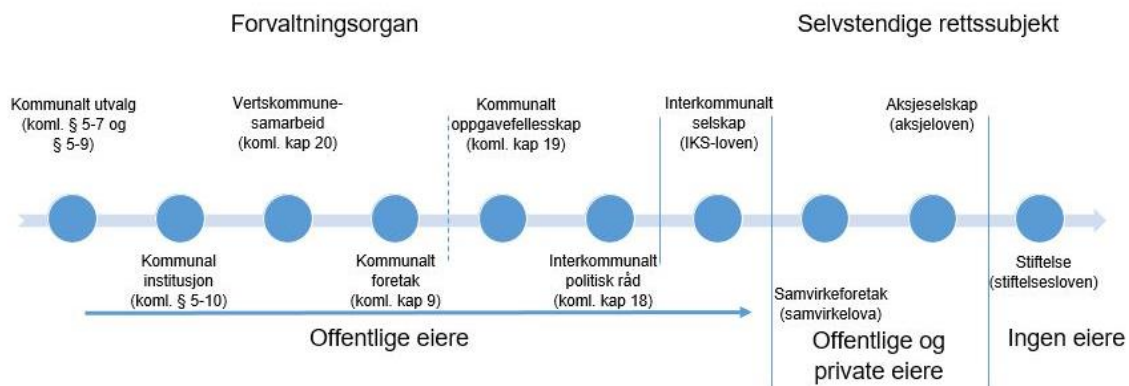
⁷¹ Rapporten kan leses på vår hjemmeside: <https://agderkomrev.no/wp-content/uploads/2019/04/Kommunens-tilsyn-med-byggesaker-og-ulovlighetsopp%C3%B8lging.pdf>

4 RISIKO- OG VESENTLIGHETSVURDERING

- FORVALTNINGSREVISJON I SELSKAP OG EIERSKAPSKONTROLL

4.1 Om eierskap

Norske kommuner har stor grad av frihet til å organisere tjenestene sine, nedenfor vises mulige organisasjons- og eierformer for kommunal virksomhet:

Når kommunen velger å organisere tjenesteproduksjonen innenfor kommunen gjelder styringssystemene som følger av kommuneloven, og kommunestyret har i utgangspunktet all beslutningsmyndighet. Dersom virksomheten legges i egne rettssubjekt, som aksjeselskaper eller interkommunale selskaper, må styringssystemene følge den aktuelle lovgivningen. Dette medfører at kommunestyrets styring av selskapet må skje i selskapets eierorgan⁷². Kommuner og fylkeskommuner kan utføre felles oppgaver gjennom interkommunale samarbeid. Et interkommunalt samarbeid skal foregå gjennom et interkommunalt politisk råd, kommunalt oppgavefelleskap, vertskommune-samarbeid, interkommunalt selskap, aksjeselskap eller samvirkeforetak, en forening eller på en annen måte som det er rettslig adgang til, jf. komm. § 17-1.

Uavhengig av organisasjons- eller eierform er det kommunestyret som har det overordnede ansvaret for kommunens samlede virksomhet. Figuren viser at organisasjons- eller eierformens selvstendighet i forhold til kommunestyret øker jo lengre ut mot høyre man kommer, og kommunestyrets mulighet for innsyn og kontroll reduseres tilsvarende. De senere årene har det vært en økning i bruken av fristilte organisasjonsformer som selskaper, stiftelser og lignende⁷³. Dette har ført til en mer kompleks og fragmentert organisering av den kommunale virksomheten som gir utfordringer med hensyn til folkevalgt styring og kontroll.

Forvaltningsrevisjon i selskap og eierskapskontroll er aktuelt i aksjeselskap (fortrinnsvis AS som i sin helhet eies av kommuner og fylkeskommuner og heleide døtre av

⁷² KS, *Anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll*, s. 3. Hentet fra https://www.ks.no/contentassets/fb95418a8bab40d69235844e212abb6f/ks-anbefalinger-eierstyring_digital.pdf

⁷³ NKRF, *Veileder i selskapskontroll*, s. 4. Hentet fra https://www.nkrf.no/assets/documents/Publikasjoner/Veileder_i_selskapskontroll_-_fastsatt_av_styret_22.10.2018.pdf

disse⁷⁴), interkommunale selskap (IKS) og interkommunale samarbeid som er egne rettssubjekt. Utenfor rekkevidden av forvaltningsrevisjon i selskap og eierskapskontroll er kommunale foretak (KF) og kommunale oppgavefellesskap som ikke er egne rettssubjekt, dette fordi disse inngår i kommunen som rettssubjekt. Det er opp til deltakerkommunene å bestemme hvorvidt det enkelte interkommunale politiske råd og kommunale oppgavefellesskap skal være egne rettssubjekt. En stiftelse har ingen eier, den eies av seg selv – og omfattes derfor ikke av forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll.

4.2 Eierstyring i Kristiansand kommune

Gamle Kristiansand kommune vedtok sist eierskapsmelding i 2017. Det arbeides med å utarbeide en ny eierskapsmelding for nye Kristiansand kommune, og denne vil ta utgangspunkt i tidligere eierskapsmeldinger og anbefalinger fra KS og Norsk Utvalg for Eierstyring og Kontroll (NUES)⁷⁵.

I eierskapsmeldingen fra 2017 fremgår følgende **prinsipper** for kommunens eierstyring:

1. *Etablering og avvikling av et selskap skal baseres på analyse av kommunes behov og mål for virksomheten*
2. *Kommunen setter klare mål og resultatkrav til selskapene*
3. *Eierbeslutninger og vedtak skal fattes i det enkelte eierorgan*
4. *Kommunen har en eieroppfølging gjennom rapportering, dialog og kontroll*
5. *Styrets sammensetning kjennetegnes av kompetanse, kapasitet og mangfold ut fra selskapets egenart*
6. *Styrets arbeid bør være strukturert, kompetent og evalueres jevnlig*
7. *Det skal være åpenhet knyttet til kommunens eierskap i selskaper*
8. *Kommunens eierskap skal bidra til samfunnsansvarlig forretningsdrift⁷⁶*

Målet med disse prinsippene er:

(...) å bidra til at kommunen har en aktiv og systematisk politisk og administrativ oppfølging av selskapet. Kommunen må om eier angi klare mål og forventninger, og gjennom oppfølging og evaluering sikre at selskapene har kompetente styrever som ivaretar at kommunens mål for virksomhetene følges opp⁷⁷.

Ifølge eierskapsmeldingen skal alle selskaper og foretak følges opp ved at årsrapporter og årsregnskap behandles politisk. I kommunens årlige eierberetning gjennomgås regnskap og årsberetninger i alle kommunens hel- eller deleide aksjeselskap, kommunale foretak og interkommunale selskap. Det blir i tillegg gitt informasjon om styresammensetningen i selskapet⁷⁸.

⁷⁴ Kontrollutvalget har ikke innsyn i selskaper med delvis statlig og/eller private eierinteresser med mindre det foreligger avtale eller kontrakt om dette

⁷⁵ Kristiansand kommune, *Møte i nærings- og eierskapsutvalget*, 28.01.20, hentet fra <http://opengov.cloudapp.net/Mee-tings/krsand/Meetings/Details/201809>

⁷⁶ Kristiansand kommune, *Eierskapsmelding 2017*, s.4. Hentet fra <http://opengov.cloudapp.net/Meetings/krs/Meetings/Details/15948412?agendaItemId=15006474>

⁷⁷ Ibid. s.3

⁷⁸ Kristiansand kommune, *Eierberetning 2018*, hentet fra <https://158.150.116.104/globalassets/politikk-og-administrasjon/organisasjon/kommunens-eierskap/eierberetning-2018.pdf>

4.3 Analyse

Revisjonen har gjennomført en overordnet risiko- og vesentlighetsvurdering innenfor kommunens selskaper. Analysen tar ikke for seg alle selskapene kommunen har eierskap i, men en fullstendig oversikt fremgår av **vedlegg 1**. Analysen er hovedsakelig foretatt med utgangspunkt i årene 2017-2018, da årsrapporter/regnskap for 2019 ikke var tilgjengelig på det tidspunktet revisjonen gjennomførte analysen.

Vi har valgt å strukturere analysen på følgende måte:

- Heleide aksjeselskap (direkte eller gjennom annet heleid AS)
- Deleide aksjeselskap
- Interkommunale selskap

4.3.1 Heleide aksjeselskap (direkte eller gjennom annet heleid AS)

Et aksjeselskap (AS) kan eies av en kommune eller fylkeskommune alene, eller sammen med andre kommuner og private rettssubjekter. Selskapets øverste myndighet er generalforsamlingen, og det er gjennom generalforsamlingen eierne utøver eierstyring. Generalforsamlingen velger styre og fastsetter rammer og gir nærmere regler for styret og daglig leder. Selskapet ledes av styret, det er styret som har det overordnede ansvaret for at selskapet drives i samsvar med eierens formål og i tråd med gjeldende lover og regler⁷⁹.

Kristiansand kommune står som eneste eier i en del selskap, en fullstendig oversikt over disse fremgår av vedlegg 1.

Kristiansand Næringsselskap AS (KNAS) (m/datterselskap og tilknyttede selskap) (RoV = H)

Eierandel		Opplysninger om selskapet	
Kristiansand Næringsselskap AS (KNAS) m/datterselskap og tilknyttede selskap Org.nr 924 799 064	100 %	Stiftet: 28.02.1978 Formål: Bidra til vekst og verdiskapning gjennom eiendomsutvikling. Målsettingen for selskapet er å utvikle fremtidsrettede og bærekraftige løsninger for lokal og regional virksomhet ved å eie og forvalte eiendommassse.	
		Tall i 1000 kroner (konsern)	2017
		Omsetning	132 576
		Resultat	97 445
		Langsiktig gjeld	390 992
		Egenkapital	278 782
		Antall ansatte	3

Mulige risikofaktorer kan være:

- Betydelige aksjeposter i hel- og deleide aksjeselskap
- Lån til foretak/selskap i samme konsern

⁷⁹ KS, *Anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll*, s. 4. Hentet fra https://www.ks.no/contentassets/fb95418a8bab40d69235844e212abb6f/ks-anbefalinger-eierstyring_digital.pdf

- Høy lånegjeld, herunder ansvarlig lån
- Stor innflytelse på byens fremtidige utvikling
- Samarbeid med andre, inkl. kommunale selskaper
- Konkurransetsatt marked
- Mange underselskap

Betydning for kommunen:

- Betydelige økonomiske verdier
- Næringspolitisk; KNAS skal skape mulighet for vekst og verdiskaping gjennom aktiv arealstrategi
- Sikre fremtidige arealer til næringsutvikling
- Miljømessig og bærekraftige løsninger
- Ansvarlig lån til selskapet
- Utbytte

Det ble gjennomført selskapskontroll i KNAS i 2009⁸⁰. Revisjonen vurderer risiko og vesentlighet som høy, eierskapskontroll bør gjennomføres i kombinasjon med forvaltningsrevisjon i selskapet.

Kanalbyen Utvikling AS (RoV = M/H)

Eierandel		Opplysninger om selskapet		
Kanalbyen Utvikling AS Org.nr 996 288 668	100 %	Stiftet: 07.12.2010 Formål: Delta i byutvikling i havneområdet gjennom utvikling, utleie, forvaltning, kjøp og salg av fast eiendom i området og virksomhet som står i forbindelse med dette, samt inneha eierinteresser i selskap som driver tilsvarende virksomhet.		
		Tall i 1000 kroner	2017	2018
		Omsetning	1 908	1 133
		Resultat	13 057	18 144
		Langsiktig gjeld	0	0
		Egenkapital	121 695	139 839
		Ant ansatte (innleid daglig leder)	1	1

Mulige risikofaktorer kan være:

- Investering i tilknyttede selskap
- Utbytte til Kristiansand Havn KF
- Styringsstruktur og partnermodell
- Praktisering av offentliglova

Betydning for kommunen:

- Betydelige økonomiske verdier
- Utbygging og salg av leiligheter på Odderøya, som har et tidsperspektiv på 10-15 år, skjer i Kanalbyen Eiendom AS
- Utbytte fra Kanalbyen Utvikling AS skal kanaliseres til fremtidig havneutvikling

I 2019 utførte vi eierskapskontroll og utvidet kontroll av Kanalbyen Utvikling AS⁸¹. Her ble det blant annet foretatt en juridisk vurdering av om offentliglova og lov om offentlige anskaffelser gjelder for selskapet. I rapporten ble det gitt 8 anbefalinger til selskapet.

⁸⁰ Rapporten finnes her: <https://agderkomrev.no/wp-content/uploads/2017/02/Selskapskontroll-av-Kristiansand-N%C3%A6ringsselskap-AS.pdf>

⁸¹ Rapporten ligger på vår hjemmeside: <https://agderkomrev.no/wp-content/uploads/2019/06/Selskapskontroll-Kanalbyen-Utvikling-AS.pdf>

Revisjonen vurderer risiko og vesentlighet som middels til høy, det kan gjennomføres en oppfølgingskontroll med selskapet – fortrinnsvis mot slutten av perioden.

Kristiansand Kino Holding AS m/datterselskap (RoV = M)

Eier- andel		Opplysninger om selskapet		
Kristiansand Kino Holding AS Org.nr 983 403 891 Datterselskap: Kristiansand Kino Eiendom AS	100 %	Stiftet: 22.05.2001 Formål: Utøve eierskap i Kristiansand Kino Eiendom AS og KinoSør AS og alt som står i den forbindelse, samt å eventuelt opprette nye datterselskaper og utøve eierskap i disse.		
		Tall i 1000 kroner	2017	2018
		Omsetning	0	0
		Resultat	4 612	4 986*
		Langsiktig gjeld	0	0
		Egenkapital	22 932	24 044
		Antall ansatte	0	0
		*finansinntekt er kr 5,88 mill		

Mulige risikofaktorer kan være:

- Kristiansand kommunes kulturpolitiske målsetting for kinodrift ikke følges godt nok opp gjennom eierskapet i KinoSør AS (51 %)
- Investeringer i datterselskap
- Høyere grad av konkurranse, bla. fra online-tjenester
- Leieinntekter fra KinoSør AS
- Kristiansand Kino Eiendom har stilt eiendommen, Vestre Strandgate 9, som sikkerhet for konsern-kontoen på 4 mill kr
- I tillegg stilt sikkerhet overfor Arendal Kommunale Pensjonskasse med 4 mill kr for leiekontrakt med Arendal Kino AS
- Vedlikehold/oppgradering av eiendommen til dagens standard

Betydning for kommunen:

- Gjennom eierskapet i KinoSør AS bidra til å realisere kommunens kulturpolitiske målsettinger for kinodrift
- Lokale for kinodrift i Vestre Strandgate 9
- Konsernet mottar offentlige tilskudd
- Langsiktig leieavtale med KinoSør AS går ut i 2024, inneholder en opsjon på 5 nye år

Revisjonen vurderer risiko og vesentlighet som middels, og at det kan være aktuelt med eierskapskontroll.

Via Partner AS (RoV = M/H)

Eier- andel		Opplysninger om selskapet		
Via Partner AS Org.nr 961 874 777	100 %	Stiftet: 25.09.1991 Formål: Å være en leverandør av utføringstjenester. Selskapet driver sin utføringsevne gjennom utføring/arbeidstrening i egen vare- og tjenesteproduksjon, samt i samarbeid med eksterne samarbeidspartnere.		
		Tall i 1000 kroner	2017	2018
		Omsetning	15 119	15 298
		Resultat	281	-329
		Langsiktig gjeld	10 644	8 270
		Egenkapital	28 180	27 851
		Antall ansatte	17	17

Mulige risikofaktorer kan være:

- Driften skjer i samsvar med NAVs gjeldende retningslinjer
- Egenkapital «innelåst» - NAV-regelverk
- Tilpasser bedriften etter de til enhver tid gjeldende rammebetingelser
- Skille mellom skjermet virksomhet og virksomhet i konkurranse
- Anskaffelsesregelverket

Betydning for kommunen:

- Samfunnsnyttig funksjon; leverandør av utføringstjenester
- Virksomheten baseres på samarbeid med selskapet, NAV og kommunen
- Viktig oppgave for personer med bistandsbehov, får mulighet til læring og lykkes i arbeidslivet
- Kommunen har et utlån til selskapet
- Årlig tilskudd

Administrasjonen opplyser at de etter hvert skal se på struktur mv. for de ulike vekst- og utføringsebedriftene som kommunen har eierandeler i. Som følge av dette og overstående risikofaktorer vurderer revisjonen risiko og vesentlighet som middels til høy, og at det kan være hensiktsmessig å gjennomføre eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon.

4.3.2 Deleide aksjeselskap

Kristiansand kommune er også deleier i flere aksjeselskap. Dette innebærer at kommunen eier en andel av aksjene i selskapet, og kommunens rettigheter avhenger av hvor stor eierandel de har.

Kommunen har eierandeler i selskaper som har andre offentlige eiere og selskaper som også har private eierinteresser. Kontrollutvalget har ikke innsyn i selskaper med delvis statlig eierskap eller private eierinteresser med mindre det foreligger avtale eller kontrakt om dette⁸². Kristiansand kommune har nylig inngått en avtale om dette for tre selskap; *Varodd AS*, *Gimleveien 28 AS* og *USUS AS*. En fullstendig oversikt over kommunens eierskap i deleide aksjeselskap fremgår imidlertid av vedlegg 1.

⁸² Ny kommunelov åpner imidlertid opp for at kontrollutvalget har innsynsrett og rett til å foreta undersøkelser i andre virksomheter som utfører oppgaver på vegne av kommunen. Det presiseres at innsynet og undersøkelsen kun skal omfatte det som er nødvendig for å undersøke om kontakten blir oppfylt, jf. §23-6 femte ledd.

Avfall Sør Holding AS (RoV = M/H)

Eier-andel		Opplysninger om selskapet			Andre eiere
Avfall Sør Holding AS Org.nr 986 296 042	87,9 %	Stiftet: 20.11.2003 Formål: Å drive renovasjonsvirksomhet, herunder avfallsinnsamling og avfallsbehandling, enten selv eller gjennom hel- eller deleide selskaper. Selskapet skal, helt eller delvis, utføre eierkommunenes forpliktelser iht. Forurensningsloven §§ 29 og 30.			Vennesla (fra 01.01.2020)
		Tall i 1000 kroner	2017	2018	
		Omsetning (finansinnt.)	2 496	4 005	
		Resultat	1 518	2 839	
		Langsiktig gjeld	2	1	
		Egenkapital	67 276	70 116	
		Antall ansatte	0	0	

Mulige risikofaktorer kan være:

- Betydelige aksjeposter i hel- og deleide aksjeselskap
- Aksjepost i og ansvarlig lån til Returkraft AS
- Selvkostregelverket
- Avsetning til deponiet på Støleheia (Avfall Sør AS)
- Offentlig innsyn

Betydning for kommunen:

- Betydelige økonomiske verdier
 - Selskapet har aksjepost i Returkraft AS* som kommunen har gitt lånegaranti til
- * Aksjeposten i er nedskrevet med kr 4,99 mill til kr 0

Revisjonen vurderer risiko og vesentligheten som middels til høy og det anses som aktuelt å gjennomføre både eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon i selskapet.

Avfall Sør AS (RoV = H)

Eier-andel		Opplysninger om selskapet			Andre eiere
Avfall Sør AS Org.nr 995 646 137		Stiftet: 28.05.2010 Formål: Å drive innsamling av husholdningsavfall og avløpsslam og alt som står i forbindelse med dette. Selskapet skal - helt eller delvis - utføre de bakenforliggende eierkommunenes forpliktelser iht. Forurensningsloven §§ 29 og 30. Selskapet er av allmennyttig karakter og skal ikke dele ut utbytte. De ressurser som genereres gjennom virksomheten skal anvendes til realisering av selskapets formål.			Avfall Sør Holding AS eier 100 % av aksjene
		Tall i 1000 kroner	2017	2018	
		Omsetning	223 489	213 597	
		Resultat	5 808	3 779	
		Langsiktig gjeld	194 535	211 458	
		Egenkapital	28 247	23 389	
		Antall ansatte	88	88	

Mulige risikofaktorer kan være:

- Tildelt enerett for renovasjon av husholdningsavfall fra eierkommunene
 - Selvkost og krysssubsidiering, herunder forskrift for beregning av avfallsgebyr
 - Høy lånegjeld
 - Pris på levering av restavfall til Returkraft AS
 - Anskaffelsesregelverket
 - Fokus på kostnadsutviklingen og vurderer tjenestetilbud og gebyrsystem
 - Avsetning til og etterdrift av deponiet på Støleheia*
 - Miljøaspekt
 - Sikkerhetsbrudd – personvern/GDPR
- * Tillatelse fra fylkesmannen til videre deponidrift til 2034

Betydning for kommunen:

- Betydelige økonomiske verdier
- Kommunene vedtar avfallsplaner, og fastsetter renovasjonsvedtekter og avfallsgebyr
- Leverer lovpålagte tjenester for kommunene til innbyggerne
- Tjenesten skal leveres til selvkost
- Inngått avtale med eierkommunene om innsamling, mottak og behandling av kommunalt næringsavfall (følger regelverket for utvidet egenregi)
- Kommunale lånegaranti
- Omdømme

Revisjonen gjennomførte selskapskontrollen «Selvkost og krysssubsidiering i RKR AS og konsern» i 2009. Risiko og vesentlighet anses som høy, og kan være aktuelt både å gjennomføre eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon.

Avfall Sør Næring AS (RoV = M/H)

Eierandel		Opplysninger om selskapet			Andre eiere
Avfall Sør Næring AS Org.nr 921 837 410		Stiftet: 28.09.2018 Formål: Å drive mottak av næringsavfall til deponi, og alt som står i forbindelse med dette.			Avfall Sør Holding AS eier 100 % av aksjene
		Tall i 1000 kroner	2017	2018	
		Omsetning		18 553	
		Resultat		4 601	
		Langsiktig gjeld		0	
		Egenkapital		10 301	
		Antall ansatte		0	

Mulige risikofaktorer kan være:

- Selvkost/krysssubsidiering, herunder prisfastsettelse for leie av deponi
- Daglig leder leies inn fra søsterselskapet Avfall Sør AS (2018)
- Miljøaspektet

Betydning for kommunen:

- Virksomheten er lokalisert ved Støleheia Avfallsanlegg og selskapet leier deponikapasitet av Avfall Sør AS.

På bakgrunn av overstående anser revisjonen risiko og vesentlighet som middels til høy, og det kan være aktuelt med eierskapskontroll i selskapet.

Returkraft AS (RoV = H)

Eierandel		Opplysninger om selskapet			Andre eiere
Returkraft AS Org.nr 991 590 463		Stiftet: 05.07.2007 Formål: Mottak og behandling av husholdningsavfall basert på tildelt enerett i samsvar med selvkostprinsippet. Selskapets virksomhet er drift av avfallsforbrenningsanlegg for produksjon og salg av fornybar energi i form av elektrisk kraft og fjernvarme.			Avfall Sør Holding AS, Agder Renovasjon, Risør Tvedestrand Regionens Avfalls-selskap AS, Lillesand og Birkenes Interkommunale Renovasjonsselskap, Setesdal Miljø og Gjenvinning IKS og Hægebostad og Åseral Renovasjonsselskap IKS
		Tall i 1000 kroner	2017	2018	
		Omsetning	176 213	185 774	
		Resultat	10 175	28 639	
		Langsiktig gjeld	1 414 713	1 257 047	
		Egenkapital	35 444	64 083	
		Antall ansatte	41	41	

Mulige risikofaktorer kan være:

- Tildelt enerett fra kommunale renovasjonsselskapene på Agder, herunder Avfall Sør AS
- Kommunale lånegarantier
- Selvkost og kryssubsidiering, herunder forskrift for beregning av avfallsgebyr
- Selskapet har et negativt selvkostfond på 147 mill kroner pr. 31.12.2018
- Anskaffelser og anskaffelsesregelverket
- Høy lånegjeld, samt svært høy gjeldsgrad
- Kapasitetsutnyttelse forbrenningsanlegget
- Organisasjonens kompetanse mht. relevante myndighetskrav, jf. strategiplanen
- Økte kostnader til vedlikehold og oppgraderinger i årene fremover da selskapet har vært i drift i mer enn 10 år
- Innovasjon og nye løsninger
- Miljøaspekt og klimagassutslipp
- Manglende informasjon til kommunene
- Reduserte inntekter pga fallende strømpris

Betydning for kommunen:

- Betydelige økonomiske verdier
- Utfører lovpålagte tjenester
- Tjenesten skal leveres til selvkost
- Betydelig kommunal lånegaranti fra Kristiansand og Arendal kommuner
- De bakenforliggende eierkommuner har møte- og talerett på generalforsamlingen, ny bestemmelse i vedtektene
- Omdømme

Det ble gjennomført eierskapskontroll og utvidet kontroll av om betingelsene for virksomheten er ivaretatt og om selskapets innkjøp foretas iht. regelverket for offentlige

anskaffelser i 2011⁸³. I etterkant av denne undersøkelsen har kontrollutvalg og revisjonen fulgt selskapet tett. I 2019 har selskapets gjeld blitt redusert og egenkapitalen bedret.

Risiko og vesentlighet anses som høy, og det vil være hensiktsmessig med både eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon i selskapet.

Agder Kollektivtrafikk AS (AKT) (RoV = M)

Eierandel	Opplysninger om selskapet			Andre eiere
Agder Kollektivtrafikk AS (AKT) Org.nr 991 776 524	20,48 %	Stiftet: 14.09.2007 Formål: Å tilby kollektiv persontransport, gi informasjon til befolkningen om tilbudet og yte tjenester relatert til dette. Selskapet skal primært ikke selv utføre rutetrafikk, men kjøpe slike tjenester fra eksterne tjenesteleverandører. Selskapet er ikke opprettet med sikte på å gi økonomisk overskudd til eierne og det skal ikke utbetales utbytte til eierne.		Agder Fylkeskommune
		Tall i 1000 kroner	2017	2018
		Omsetning	766 660	797 971
		Resultat	63 319	1 583
		Langsiktig gjeld	21 285	6 465
		Egenkapital	179 512	181 095
		Antall ansatte	35	38

Mulige risikofaktorer kan være:

- Statlige belønningsmidler benyttes iht. kriteriene/avtale
- Belønningsavtalen forlenges fra 2020
- Byvekstavtale for Kristiansandsregionen
- Uten statlig finansiering vil selskapet mangle ca 50-60 MNOK for å opprettholde dagens rutetilbud
- Finansiell risiko; tilskudd fra det offentlige og markedssituasjonen
- Leverandører ikke oppfyller sine kontraktsforpliktelser
- Anskaffelsesregelverket
- Regulering av store kontakter og kortsiktig finansiering
- Ny teknologi og utvikling av bedre måleindikatorer og styringsindikatorer knyttet til ressursbruk og kapasitets- utnyttelse i AKTs virksomhet
- Covid-19 – fallende inntekter

Betydning for kommunen:

- Betydelige økonomiske verdier
- Gi innbyggerne et velfungerende og kostnadseffektivt kollektivtilbud, inkl. skoleskyss og spesialskyss
- Bidra til miljøvennlig trafikkutvikling
- Årlig tilskudd

Det ble gjennomført selskapskontroll⁸⁴ i Agder Kollektivtrafikk AS for Kristiansand og de to fylkene i 2018. I rapporten ble det gitt 7 anbefalinger som har blitt fulgt opp av

⁸³ Rapporten finnes her: <https://agderkomrev.no/wp-content/uploads/2017/02/Selskapskontroll-av-Returkraft-AS.pdf>

⁸⁴ Rapporten finnes her: <https://agderkomrev.no/wp-content/uploads/2018/01/Selskapskontroll-i-Agder-Kollektivtrafikk-AS.pdf>

selskapet. Revisjonen vurderer risiko og vesentlighet som middels, det kan være aktuelt med både eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon i selskapet.

Varodd AS (RoV= M/H)

Eierandel		Opplysninger om selskapet			Andre eiere
Varodd AS Org.nr 929 051 378	61,2 %	Stiftet: 21.08.1961 Formål: Å bidra til økt arbeidsdeltakelse og arbeidsinkludering av personer som står utenfor arbeidslivet i kommuner på Agder. Selskapets formål ivaretas også gjennom eierskap i andre selskap.			Agder fylkeskommune, Venesla kommune, Lindesnes kommune, Sparebanken Sør
		Tall i 1000 kroner	2017	2018	
		Omsetning	213 670	225 937	
		Resultat	4 651	4 389	
		Langsiktig gjeld	28 138	27 281	
		Egenkapital	147 618	151 618	
		Antall ansatte	73	70	

Mulige risikofaktorer kan være:

- Driften skjer i samsvar med NAVs gjeldende retningslinjer
- Egenkapital «innelåst» - NAV-regelverk
- Tilpasser bedriften etter de til enhver tid gjeldende rammebetingelser
- Skille mellom skjermet virksomhet og virksomhet i konkurranse
- Anskaffelsesregelverket

Betydning for kommunen:

- Samfunnsnyttig funksjon; leverandør av attføringstjenester
- Virksomheten baseres på samarbeid med selskapet, NAV og kommunen
- Viktig oppgave for personer med bistandsbehov, får mulighet til læring og lykkes i arbeidslivet

Revisjonen vurderer risiko og vesentlighet som middels til høy, og det kan være aktuelt med eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon i selskapet.

4.3.3 Interkommunale selskap (IKS)

Et interkommunalt selskap (IKS) kan opprettes av kommuner, fylkeskommuner eller andre interkommunale selskap, jf. IKS-loven. Selskapets øverste organ er representantskapet der deltakerkommunene utøver sin eierstyring gjennom valgte representanter.

Selskapet ledes av et styre som velges av representantskapet. Representantskapet kan utøve eierstyring overfor styret på flere måter; de bestemmer sammensetningen av styret, de kan instruere styret og omgjøre styrets beslutninger og det kan gjennom selskapsavtalen bestemmes at utvalgte saker må godkjennes i representantskapet⁸⁵.

⁸⁵ KS, *Anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll*, s. 4. Hentet fra https://www.ks.no/contentassets/fb95418a8bab40d69235844e212abb6f/ks-anbefalinger-eierstyring_digital.pdf

Kristiansand kommune er deltaker i flere interkommunale selskap. En oversikt over alle disse fremgår av vedlegg 1.

Kilden Teater og Konserthus for Sørlandet IKS (RoV = M/H)

Eier- andel	Opplysninger om selskapet			Andre ei- ere
Kilden Teater og konserthus for Sørlandet IKS Org.nr 986 471 839	60 %	Stiftet: 03.11.2003 Formål: Selskapets formål er å realisere, drive og videreutvikle institusjonen Kilden Teater- og Konserthus for Sørlandet IKS. Dette skal gjøres som en fullverdig institusjon for teater-, opera-, musikk- og kulturvirksomhet. Tilrettelagt for Agder Teater, Opera Sør og Kristiansand Symfoni-orkester, gjennom produksjon, formidling og utvikling av et allsidig kunstnerisk repertoar.		Agder fylkeskommune, Grimstad kommune
		Tall i 1000 kroner	2017	2018
		Omsetning	242 349	252 984
		Netto driftsresultat	12 770	5 839
		Langsiktig gjeld inkl pensjon	105 684	101 824
		Egenkapital	1 521 859	1 506 163
		Antall ansatte	209	211

Mulige risikofaktorer kan være:

- Statlige og regionale tilskudd
- Egeninntekter, herunder opprettholde sponsorinntekter og kommersielle inntekter
- Opprettholde Kildens gode tilbud til innbyggere og være et foretrukket valg for kurs, kongresser og konferanser
- Anskaffelsesregelverket
- Covid -19 – fallende inntekter

Betydning for kommunen:

- Betydelige økonomiske verdier
- Samfunnsperspektiv; teater, orkester, opera, kulturdrift og samfunnsrelaterte kulturtiltak for regionens innbyggere
- Over 200 fast ansatte i selskapet
- Årlig driftstilskudd

Det ble gjennomført en eierskapskontroll av selskapet i 2007. Revisjonen anser risiko og vesentlighet som middels til høy, og vurderer at det vil være aktuelt med både eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon i selskapet.

Kristiansandsregionen brann og redning IKS (RoV = M)

Eier- andel	Opplysninger om selskapet			Andre ei- ere
Kristiansandsregionen brann og redning IKS Org.nr 993 470 244	78,1 %	Stiftet: 12.03.2008 Formål: Ivareta deltakerkommunenes behov, plikter og oppgaver vedrørende brann- og ulykkesberedskap, brannforebyggende og kontrollerende oppgaver, samt andre tiltak som hører naturlig inn under dette formål.		Birkenes, Lillesand og Vennesla
		Tall i 1000 kroner	2017	2018
		Omsetning	118 839	108 357

	Netto driftsresultat	6 775	-8 825
	Langsiktig gjeld inkl.pensjon	148 120	183 816
	Egenkapital	-10 918	-22 199
	Antall ansatte	176	168

Mulige risikofaktorer kan være:

- Anskaffelser og anskaffelsesregelverket
- Etterlevelse av aktuelle rettsregler, herunder selvkost
- Brannforebyggende arbeid blir mer komplekst og vil i fremtiden kreve mer (risikobasert arbeidsoppgaver)
- Underdekning på pensjonsmidler

Betydning for kommunen:

- Leverer lovpålagte tjenester for kommunene
- Årlig driftstilskudd fra eierkommunene
- Kontakt med barnehager, skoler, hjemmetjenesten og serviceboliger mht brannverninformasjon
- KBRs satsning på brannforebyggende brannvern
- Bidrar til å sikre kulturhistoriske verdier og bevaringsverdig trehusbebyggelse

Det ble gjennomført eierskapskontroll⁸⁶ i selskapet og forvaltningsrevisjon av feiervesenet i 2017. I rapporten ble det gitt 8 anbefalinger som har blitt fulgt godt opp av selskapet. Revisjonen vurderer risiko og vesentlighet som middels, og det vil kunne være aktuelt med både eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon i selskapet.

Vest-Agder Museet IKS (RoV = H)

Eier-andel		Opplysninger om selskapet		Andre eiere
Vest-Agder-Museet IKS Org.nr 989 072 048	22 %	Stiftet: 14.09.2005 Formål: Organisere innsamling, bevaring, dokumentasjon, forskning og formidling av kulturhistorie for Vest-Agder. Har også ansvaret for drift og forvaltning av de samlinger og anlegg som eies av de museer som etter avtale er med i Vest-Agder-museet.		Agder fylkeskommune, Flekkefjord, Farsund, Mandal, Venne-sla og andre kommuner i fylket
		Tall i 1000 kroner	2017	2018
		Omsetning	72 723	69 535
		Netto driftsresultat	-3 480	1 543
		Langsiktig gjeld (pensjon)	43 671	45 356
		Egenkapital	43 378	51 585
		Antall ansatte	53	54

Mulige risikofaktorer kan være:

- Det økonomiske handlingsrommet er en utfordring for selskapet
- Drift og bevaring av over 120 museumsbygg/antikvariske bygg
- Stort etterslep på vedlikehold
- Tilskudd til restaurering
- Arbeid med registrering av museets gjenstander og fotografier
- Museumsbygg: dagens krav til klima, sikkerhet og arbeidsmiljø

⁸⁶ Rapporten finnes her: <https://agderkomrev.no/wp-content/uploads/2017/02/Selskapskontroll-av-Kristiansandsregionen-brann-og-redning-IKS.pdf>

- Universell utforming
- Anskaffelsesregelverket
- Opprettholde godt samarbeid med venneforeningene
- Mangelfull internkontroll

Betydning for kommunen:

- Samfunnsperspektiv; bevare kultur-historiske verdier for fremtiden
- Museumstilbudet for innbyggere
- Tilbud for barnehagebarn og skole-elever
- Kommunene yter årlig driftstilskudd
- Den enkelte deltagerkommune har ansvar for en andel av selskapets samlede forpliktelse

Revisjonen har ikke gjennomført eierskapskontroll eller forvaltningsrevisjon i selskapet tidligere. Risiko og vesentlighet vurderes å være høy, og det kan være aktuelt med både eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon.

4 OPPSUMMERING

Agder Kommunerevisjon IKS har på oppdrag fra kontrollutvalget i Kristiansand kommune gjennomført en risiko- og vesentlighetsvurdering for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll. Hensikten med analysen er å gi kontrollutvalget et godt grunnlag for å kunne utarbeide plan for forvaltningsrevisjon og plan for eierskapskontroll for valgperioden 2019-2023.

I analysen har vi vurdert følgende områder:

BÆREKRAFT

- Bærekraftig utvikling (overordnet) (RoV = høy)

LOKALDEMOKRATI

- Åpenhet og innsyn (RoV = høy)
- Saksutredning og oppfølging av politiske vedtak (RoV = høy)
- Overordnet eierskapsstyring (RoV = middels)

TILLITSSKAPENDE FORVALTNING

- Internkontroll (RoV = høy)
- Etikk og varsling (RoV = middels)
- Arkiv og dokumentasjon (RoV = høy)
- Informasjonssikkerhet og personvern (RoV = middels/høy)
- Tiltak mot arbeidslivskriminalitet, svart arbeid og sosial dumping (RoV = middels/høy)

TJENESTEYTING, MYNDIGHETSUTØVELSE OG SAMFUNNSUTVIKLING

ORGANISASJON

- Sykefravær (RoV = høy)
- Arbeidskraft – bemanningssituasjon, kompetanse og rekruttering (RoV = middels/høy)
- IKT-infrastruktur (RoV = høy)
- Samfunnssikkerhet og beredskap (RoV = høy)

ØKONOMI

- Overordnet økonomistyring (RoV = høy)
- Gjeldsnivået i kommunen (RoV = høy)
- Offentlige anskaffelser (RoV = middels/høy)

SAMFUNN OG INNOVASJON

- Næringsutvikling (RoV = middels/høy)
- Digitalisering (RoV = middels/høy)

OPPVEKST

- Barneverntjenesten (RoV = høy)
- Helsestasjon og skolehelsetjeneste (RoV = middels/høy)
- Spesialpedagogisk hjelp i barnehager (RoV = høy)
- Barnehagetilsyn (RoV = lav/middels)
- Tilpasset opplæring/inkluderende læringsmiljø (RoV = middels/høy)
- Psykososialt miljø for barn og voksne i skolen (RoV = høy)

HELSE OG MESTRING

- Aldrende befolkning (RoV = høy)
- Boligsosialt arbeid (RoV = høy)
- Vold og trusler på sykehjem (RoV = middels/høy)
- Psykisk helse – oppfølging av personer med store helseutfordringer og hjelpebehov (RoV = høy)
- Tjenester til personer med rus- og psykisk helseproblematikk (RoV = middels/høy)
- Økonomisk sosialhjelp (RoV = høy)
- Legedekning (RoV = middels/høy)
- Integrering (RoV = middels/høy)

KULTUR OG INNBYGGERDIALOG

- Frivilligheten (RoV = middels/høy)

BY- OG STEDSUTVIKLING

- Eiendomsforvaltning (RoV = høy)
- Planlegging og styring av investeringsprosjekt (RoV = middels/høy)
- Vann- og avløpsinfrastruktur og selvkost (RoV = middels/høy)
- Drikkevannssikkerhet (RoV = høy)
- Klima og miljø (RoV = høy)
- Byggesaksbehandling (RoV = middels)
- Tilsyn og ulovlighetsoppfølging (RoV = middels)

Videre har vi vurdert følgende selskap:

HELEIDE AKSJESELSKAP (direkte eller gjennom annet heleid AS)

- Kristiansand Næringselskap AS (KNAS) (m/datterselskap) (RoV = høy)
- Kanalbyen Utvikling AS (RoV = middels/høy)
- Kristiansand Kino Holding AS m/datterselskap (RoV = middels)
- Via Partner AS (RoV = middels/høy)

DELEIDE AKSJESELSKAP

- Avfall Sør Holding AS (RoV = middels/høy)
- Avfall Sør AS (RoV = høy)
- Avfall Sør Næring AS (RoV = middels/høy)
- Returkraft AS (RoV = høy)
- Agder Kollektivtrafikk AS (RoV = middels)
- Varodd AS (RoV = middels/høy)

INTERKOMMUNALE SELSKAP

- Kilden Teater og Konserthus for Sørlandet IKS (RoV = middels/høy)
- Kristiansandsregionen brann og redning IKS (RoV = middels)
- Vest-Agder Museet IKS (RoV = høy)

5 LITTERATURLISTE

Agenda Kaupang. (2017). *Kartlegging av kommunenes erfaringer med å praktisere regelverket om bruk av offentlige tilskudd og foreldrebetaling i private barnehager*. Hentet fra <https://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og-forskning/rapporter/2017/ferdig-rapport-r9607-udir-kommunenes-praksis-om-bruk-av-tilskudd-i-priva...pdf>

Arbeidstilsynet (2019). *Skolene må jobbe bedre for å forebygge vold og trusler*. Hentet fra <https://www.arbeidstilsynet.no/nyheter/skolene-ma-jobbe-bedre-med-a-forebygge-vold-og-trusler/>

Breivik, K., Bru, E., Hancock, C., Idsøe, E. C., Idsøe, T., & Solberg, M. E. (2017). *Å bli utsatt for mobbing. En kunnskapsoppsummering om konsekvenser og tiltak*. Hentet fra <https://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og-forskning/rapporter/2017/a-bli-utsatt-for-mobbing---en-kunnskapsoppsummering-om-konsekvenser-og-tiltak.pdf>

Bufdir (2020). *Statusrapport 1; utsatte barn og unges tjenestetilbud under Covid-19 pandemien*. Hentet fra <https://bufdir.no/contentassets/9829271b88434d1595dacecf20d9ce9/statusrapport-nr-1-utsatte-barn-og-unges-tjenestetilbud-under-covid-19-pandemien.pdf>

Datatilsynet (2018). *Informasjonssikkerhet og internkontroll*. Hentet fra <https://www.datatilsynet.no/rettigheter-og-plikter/virksomhetenes-plikter/informasjonssikkerhet-internkontroll/etablere-internkontroll/iverksette-styringssystem-for-informasjonssikkerhet/>

FN (2019). *Hva er bærekraftig utvikling?* Hentet fra <https://www.fn.no/Tema/Fattigdom/Baerekraftig-utvikling>

Fylkesmannen i Agder (2020). *Covid-19 – Direkte merutgifter for kommunene i Agder anslått til i overkant av 325 millioner kroner*. Hentet fra <https://www.fylkesmannen.no/agder/Kommunal-styring/Kommuneokonomi/covid-19--direkte-merutgifter-for-kommunene-i-agder-anslatt-til-i-overkant-av-330-millioner-kroner/>

Fylkesmannen i Agder (2019). *Rapport fra tilsyn med kommunale helse- og omsorgstjeneste, Kristiansand kommune – presteheia omsorgssenter 2019*. Hentet fra <https://www.helsetilsynet.no/tilsyn/tilsynsrapporter/agder/2019/kristiansand-kommune-presteheia-omsorgssenter-kommunal-helse-og-omsorgstjeneste-2019/>

Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder (2019). *Rapport om tilsyn med Kristiansand kommunes tjenester til personer med rus – og psykisk helseproblematikk*. Hentet fra <https://www.helsetilsynet.no/tilsyn/tilsynsrapporter/aust-og-vest-agder/2018/kristiansand-kommunes-tjenester-til-personer-med-rus-og-psykisk-helseproblematikk-2018/#1Tilsynetstemaogomfang>

Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder (2018). *Historien om Stina*. Hentet fra <https://www.fylkesmannen.no/contentassets/8e9bca4a5f3646ed864560e0b95ec6f6/historien-om-stina---rapport-etter-fylkesmannens-tilsyn.pdf>

KoBE. *God kommunal eiendomsforvaltning – fordypning for folkevalgte*. Hentet fra https://dibk.no/globalassets/eksisterende-bygg/publikasjoner/kobe_fordypningshefte-folkevalgtopplaring.pdf

Kommunal og regionaldepartementet (2013). *Økonomiplanlegging i kommuner og fylkeskommuner*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/krd/komm/okonomiplanveileder_krd_nett.pdf

Kristiansand kommune (2020). *1. tertialrapport 2020 Driftsdelen*. Hentet fra <https://opengov.360online.com/Meetings/krsand/Meetings/Details/201808?agendatemId=202124>

Kristiansand kommune (2020). *Årsberetning 2019*. Hentet fra <https://opengov.360online.com/Meetings/VE-TAKS/Meetings/Details/216557>

Kristiansand kommune (2019). *Strategidokument for idrett og friluftsliv 2020-2020*. Hentet fra <https://www.kristiansand.kommune.no/contentassets/9fcab9e36c2146b6ae02172fa3db5a3f/strategidokument-for-idrett-og-friluftsliv-2020---2022.pdf>

Kristiansand kommune (2019). *Økonomiplan 2020 – 2023*. Hentet fra https://www.kristiansand.kommune.no/contentassets/712daaa8832d482180d6d7cfd9ef1c38/10629-kristiansand-kommune---okonomiplan-2020-2023_180220.pdf

Kristiansand kommune (2019). *Forslag til revidert investeringsinstruks*, hentet fra <http://opengov.cloudapp.net/Meetings/krsand/Meetings/Details/200224?agendaltemId=200526>

Kristiansand kommune (2019). *Helhetlig virksomhetsstyring i Kristiansand kommune*. Hentet fra kommunens intranett.

Kristiansand kommune (2019). *Etiske retningslinjer for ansatte og folkevalgte i Kristiansand kommune*. Hentet fra <http://opengov.cloudapp.net/Meetings/krsand/Meetings/Details/200223?agendaltemId=200428>

Kristiansand kommune (2019). *Eierberetning 2018*. Hentet fra <https://158.150.116.104/globalassets/politikk-og-administrasjon/organisasjon/kommunens-eierskap/eierberetning-2018.pdf>

Kristiansand kommune (2019). *Nye Kristiansand utfordringsbilde 2018*. Hentet fra https://www.kristiansand.kommune.no/contentassets/766ac8414a5940f78cb205d3fb51afb0/utfordringsbildet-for-nye-kristiansand_2018.pdf

Kristiansand kommune (2018). *Handlingsprogram 2019-2022*, s- 95-96. Hentet fra <https://www.kristiansand.kommune.no/contentassets/712daaa8832d482180d6d7cfd9ef1c38/planer-fra-gamle-kommuner/kristiansand-op-19-22.pdf>

Kristiansand kommune (2017). *Eierskapsmelding 2017*. Hentet fra <http://opengov.cloudapp.net/Meetings/krs/Meetings/Details/15948412?agendaltemId=15006474>

Kristiansandsregionen (2014). *Strategisk næringsplan for Kristiansandsregionen*. Hentet fra <https://www.kristiansand.kommune.no/contentassets/9fcab9e36c2146b6ae02172fa3db5a3f/strategisk-naringsplan- web.pdf>

KS (2015). *Anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll*. Hentet fra https://www.ks.no/contentassets/fb95418a8bab40d69235844e212abb6f/ks-anbefalinger-eierstyring_digital.pdf

Kunnskapsdepartementet (2020). *Tildelingsbrev for utdanningsdirektoratet for 2020*. Hentet fra <https://www.udir.no/contentassets/d5087f761ce94de886cf2459129e010c/tildelingsbrev-udir-2020.pdf>

Miljødirektoratet. *Hva er klimatilpasning*, hentet fra <https://www.miljodirektoratet.no/myndigheter/klima-arbeid/klimatilpasning/>

Miljødirektoratet (2016). *Avløpshåndtering*, hentet fra <http://www.klimatilpasning.no/sektorer/vann-og-avlop/oppgaver/avlopshandtering/>

Norges Kommunerevisorforbund (2016). *Veileder i forvaltningsrevisjon*. Hentet fra http://www.nkrf.no/filarkiv/File/Publikasjoner/Veileder_i_forvaltningsrevisjon_NKRF_2016_04_25.pdf

Norges Kommunerevisorforbund (2018). *Veileder i selskapskontroll*. Hentet fra https://www.nkrf.no/assets/documents/Publikasjoner/Veileder_i_selskapskontroll_-_fastsatt_av_styret_22.10.2018.pdf

Norges Kommunerevisorforbund (2019). *Veileder i risiko- og vesentlighetsvurdering*. Hentet fra https://www.nkrf.no/filarkiv/File/Publikasjoner/ROV-veileder_oppdatert-fastsatt_av-styret_3.12.2019.pdf

NTNU (2015). *Kommunale investeringsprosjekter. Prosjektmodeller og krav til beslutningsgrunnlag*. Hentet fra https://www.ntnu.no/documents/1261860271/1262010703/Concept_45_web_A4_no.pdf/f8d0ff12-1ec4-4475-9b1e-158cc003a946

Oppgaveutvalget for flere i arbeid (2020). *Rapport om organisering, prosess og anbefalinger*. Hentet fra https://www.kristiansand.kommune.no/contentassets/70e03491cc3d4e92a4ff6038b6b2ec19/rapport-fra-oppvalgeutvalget-for-flere-i-arbeid_publicert-27-april-2020.pdf

Prop. 46. L (2017-2018), *Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/content-tassets/f0964c05be1d4fefb54267e9255bb921/no/pdfs/prp201720180046000dddpdfs.pdf>

Regjeringen. *Frivillighet*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/kultur-idrett-og-frivillighet/frivillighet/id1080/>

Regjeringen (2019). *Strategi mot arbeidslivskriminalitet 2019*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/7f4788717a724ef79921004f211350b5/no/pdfs/strategi-mot-arbeidslivskriminalitet-2019.pdf>

Regjeringen (2018). *Digitalisering i kommunal sektor*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/digitalisering-i-kommunal-sektor/id2623342/>

Regjeringen (2018), *Vil ha flere minoritetsbarn i barnehagen*, hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/vil-ha-flere-minoritetsspraklige-barn-i-barnehagen/id2593053/>

Regjeringen (2017). *Helsestasjon og skolehelsetjeneste*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/helse-og-omsorg/helse--og-omsorgstjenester-i-kommunene/innsikt/helsestasjons--og-skolehelsetjenesten/id426268/>

Regjeringen (2014). *Kommunalt rus og psykisk helsearbeid*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/helse-og-omsorg/psykisk-helse/innsikt/kommunalt-rus-og-psykisk-helsearbeid/id2344815/>

Riksrevisjonen (2018) *Hvordan vi velger revisjonsområder*, hentet fra <https://www.riksrevisjonen.no/om-riksrevisjonen/slik-jobber-vi/>

Riksrevisjonen (2015). *Riksrevisjonens undersøkelse av kommunenes låneopptak og gjeldsbelastning*. Hentet fra <https://www.riksrevisjonen.no/globalassets/rapporter/no-2014-2015/kommuneslaaneopptakoggjeldsbelastning.pdf>

Rundskriv til Lov om sosiale tjenester i NAV, hentet fra https://lovdata.no/nav/rundskriv/r35-00#KAPITTEL_5-2

Songdalen kommune (2020). *Årsrapport 2019*. Hentet fra <https://opengov.360online.com/Meetings/VETAKS/Meetings/Details/216557?agendaltemId=203756>

Søgne kommune (2020). *Årsrapport 2019*. Hentet fra <https://opengov.360online.com/Meetings/VE-TAKS/Meetings/Details/216557?agendaltemId=203757>

Utdanningsdirektoratet (2015). *Tilpasset opplæring – Inkludering og fellesskap*. Hentet fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/tilpasset-opplaring/inkludering-og-fellesskap/>

6 VEDLEGG

Vedlegg 1: Beskrivelse av selskapene som Kristiansand kommune har eierinteresser i:

Heleide aksjeselskaper (direkte eller gjennom annet heleid AS)	Kom. andel	Opplysninger om selskapet	Andre eiere																		
Kristiansand Næringssselskap AS (KNAS) m/datterselskap og tilknyttede selskap Org.nr 924 799 064 (RoV = H)	100 %	Stiftet 28.02.1978 Formål: Bidra til vekst og verdiskapning gjennom eiendomsutvikling. Målsettingen for selskapet er gjennom areal og eiendomsutvikling å utvikle fremtidsrettede og bærekraftige løsninger for lokal og regional virksomhet, herunder å eie og forvalte eiendoms- masse. <table><tr><th>Tall i 1000 kroner (konsern)</th><th>2017</th><th>2018</th></tr><tr><td>Omsetning</td><td>132 576</td><td>282 114</td></tr><tr><td>Resultat</td><td>97 445</td><td>169 561</td></tr><tr><td>Langsiktig gjeld</td><td>390 992</td><td>428 819</td></tr><tr><td>Egenkapital</td><td>278 782</td><td>354 843</td></tr><tr><td>Antall ansatte</td><td>3</td><td>3</td></tr></table>	Tall i 1000 kroner (konsern)	2017	2018	Omsetning	132 576	282 114	Resultat	97 445	169 561	Langsiktig gjeld	390 992	428 819	Egenkapital	278 782	354 843	Antall ansatte	3	3	
Tall i 1000 kroner (konsern)	2017	2018																			
Omsetning	132 576	282 114																			
Resultat	97 445	169 561																			
Langsiktig gjeld	390 992	428 819																			
Egenkapital	278 782	354 843																			
Antall ansatte	3	3																			
Kanalbyen Utvikling AS Org.nr 996 288 668 (RoV = M/H)	100 %	Stiftet 07.12.2010 Formål: Delta i byutvikling i havneområdet i Kristiansand gjennom utvikling, utleie, for- valtning, kjøp og salg av fast eiendom i området og virksomhet som står i forbindelse med dette, samt å inneha eierinteresser i selskap som driver tilsvarende virksomhet. <table><tr><th>Tall i 1000 kroner</th><th>2017</th><th>2018</th></tr><tr><td>Omsetning</td><td>1 908</td><td>1 133</td></tr><tr><td>Resultat</td><td>13 057</td><td>18 144</td></tr><tr><td>Langsiktig gjeld</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>Egenkapital</td><td>121 695</td><td>139 839</td></tr><tr><td>Ant ansatte (innleid daglig leder)</td><td>1</td><td>1</td></tr></table>	Tall i 1000 kroner	2017	2018	Omsetning	1 908	1 133	Resultat	13 057	18 144	Langsiktig gjeld	0	0	Egenkapital	121 695	139 839	Ant ansatte (innleid daglig leder)	1	1	
Tall i 1000 kroner	2017	2018																			
Omsetning	1 908	1 133																			
Resultat	13 057	18 144																			
Langsiktig gjeld	0	0																			
Egenkapital	121 695	139 839																			
Ant ansatte (innleid daglig leder)	1	1																			

Kristiansand Kino Holding AS Org.nr 983 403 891 (RoV = M) Datterselskap: Kristiansand Kino Eiendom AS *finansinntekt er kr 5,88 mill	100 %	Stiftet 22.05.2001 Formål: Utøve eierskap i Kristiansand Kino Eiendom AS og KinoSør AS og alt som her-ved står i forbindelse, samt eventuelt å opprette nye datterselskaper og utøve eierskap i disse. <table><tr><td>Tall i 1000 kroner</td><td>2017</td><td>2018</td></tr><tr><td>Omsetning</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>Resultat</td><td>4 612</td><td>4 986*</td></tr><tr><td>Langsiktig gjeld</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>Egenkapital</td><td>22 932</td><td>24 044</td></tr><tr><td>Antall ansatte</td><td>0</td><td>0</td></tr></table>	Tall i 1000 kroner	2017	2018	Omsetning	0	0	Resultat	4 612	4 986*	Langsiktig gjeld	0	0	Egenkapital	22 932	24 044	Antall ansatte	0	0	
Tall i 1000 kroner	2017	2018																			
Omsetning	0	0																			
Resultat	4 612	4 986*																			
Langsiktig gjeld	0	0																			
Egenkapital	22 932	24 044																			
Antall ansatte	0	0																			
Kristiansand Kino Eiendom AS Org.nr 983 369 677 (RoV = M)		Stiftet 09.05.2001 Formål: Å eie og forvalte fast eiendom knyttet til Kristiansand kino samt alt som herved står i forbindelse. <table><tr><td>Tall i 1000 kroner</td><td>2017</td><td>2018</td></tr><tr><td>Omsetning</td><td>4 490</td><td>4 554</td></tr><tr><td>Resultat</td><td>2 487</td><td>2 603</td></tr><tr><td>Langsiktig gjeld</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>Egenkapital</td><td>19 509</td><td>19 179</td></tr><tr><td>Antall ansatte</td><td>0</td><td>0</td></tr></table>	Tall i 1000 kroner	2017	2018	Omsetning	4 490	4 554	Resultat	2 487	2 603	Langsiktig gjeld	0	0	Egenkapital	19 509	19 179	Antall ansatte	0	0	100 % eid av Kristian- sand Kino Holdning AS
Tall i 1000 kroner	2017	2018																			
Omsetning	4 490	4 554																			
Resultat	2 487	2 603																			
Langsiktig gjeld	0	0																			
Egenkapital	19 509	19 179																			
Antall ansatte	0	0																			
Kjøkkenservice Industrier AS Org.nr 976 556 038 (RoV = M/L)	100 %	Stiftet 08.05.1996 Formål: Skape varige arbeidsplasser tilpasset mennesker som ikke kan nyttiggjøre seg andre arbeidstilbud. Sysselsettingen skal bidra til å kvalifisere og utvikle ressursene hos den enkelte. <table><tr><td>Tall i 1000 kroner</td><td>2017</td><td>2018</td></tr><tr><td>Omsetning</td><td>15 914</td><td>17 129</td></tr><tr><td>Resultat</td><td>1 830</td><td>1 243</td></tr><tr><td>Langsiktig gjeld</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>Egenkapital</td><td>19 940</td><td>21 083</td></tr><tr><td>Antall ansatte</td><td>7</td><td>8</td></tr></table>	Tall i 1000 kroner	2017	2018	Omsetning	15 914	17 129	Resultat	1 830	1 243	Langsiktig gjeld	0	0	Egenkapital	19 940	21 083	Antall ansatte	7	8	
Tall i 1000 kroner	2017	2018																			
Omsetning	15 914	17 129																			
Resultat	1 830	1 243																			
Langsiktig gjeld	0	0																			
Egenkapital	19 940	21 083																			
Antall ansatte	7	8																			
Via Partner AS Org.nr 961 874 777 (RoV = M/H)	100 %	Stiftet 25.09.1991 Formål: Å være en leverandør av attføringstjenester. Selskapet driver sin attføringsvirk- somhet gjennom utprøving/arbeidstrening i egen vare og tjenesteproduksjon, samt i samarbeid med eksterne samarbeidspartnere. <table><tr><td>Tall i 1000 kroner</td><td>2017</td><td>2018</td></tr><tr><td>Omsetning</td><td>15 119</td><td>15 298</td></tr><tr><td>Resultat</td><td>281</td><td>-329</td></tr><tr><td>Langsiktig gjeld</td><td>10 644</td><td>8 270</td></tr><tr><td>Egenkapital</td><td>28 180</td><td>27 851</td></tr></table>	Tall i 1000 kroner	2017	2018	Omsetning	15 119	15 298	Resultat	281	-329	Langsiktig gjeld	10 644	8 270	Egenkapital	28 180	27 851				
Tall i 1000 kroner	2017	2018																			
Omsetning	15 119	15 298																			
Resultat	281	-329																			
Langsiktig gjeld	10 644	8 270																			
Egenkapital	28 180	27 851																			

		Antall ansatte	17	17	
Bredalsholmen Eiendom AS Org.nr 924 891 483 (RoV = M/L)	100 %	Stiftet 18.12.1974 Formål: Å bygge og eie bygninger i Kristiansand, samt forestå utleie av bygninger til kulturelle- og andre næringsformål, herunder delta i selskaper med liknende virksomhet.			
		Tall i 1000 kroner	2017	2018	
		Omsetning	100	100	
		Resultat	-118	-178	
		Langsiktig gjeld	7 176	7 176	
		Egenkapital	1 051	874	
		Antall ansatte	0	0	
M/S Maarten AS Org.nr 984 565 313 (RoV = L)	100 %	Stiftet 19.03.2002 Formål: Charter- og sightseeing virksomhet samt hva herved står i forbindelse			
		Tall i 1000 kroner	2017	2018	
		Omsetning	1 839	1 851	
		Resultat	-70	180	
		Langsiktig gjeld	0	0	
		Egenkapital	1 263	1 443	
		Antall ansatte	0,5	0	
Sørlandshallen Eiendom AS Org.nr 967 382 434 (RoV = M) Kommunen har opplyst at selskapet har eierskap til en seksjon i Sparebanken Sør Arena.	100 %	Stiftet 12.03.1993. Formål: Å oppføre, eie og forvalte en idretts-, messe-, møte- og kongresshall (Sørlandshallen) og andre lignende anlegg samt hva herved står i naturlig forbindelse, herunder også å delta i andre selskaper.			
		Tall i 1000 kroner	2017	2018	
		Omsetning	2 357	5 851	
		Resultat	-1 509	1 571	
		Langsiktig gjeld	47 520	45 360	
		Egenkapital	9 178	10 748	
Songvaar Vekst AS Org.nr 965 987 010 (RoV = M/H)	100 %	Stiftet: 17.12.1992 Formål: Drive praktisk opplæring gjennom produksjon, handel og annen tjenesteytende arbeid, som bidrar til å utvikle ressurser hos arbeidstakeren gjennom kvalifisering og tilrettelagte arbeidsoppgaver. Arbeidsoppgavene skal være tilpasset den enkelte arbeidstaker, og bidra til utvikling, mestring, sosial trygghet og personlig vekst. Gjennom arbeid skal en søke å sette i gang en lærings- og utviklingsprosess hos den enkelte slik at han/hun i størst mulig grad når fram mot det mål å kunne utføre arbeid på det ordinære arbeidsmarked.			
		Tall i 1000 kroner	2017	2018	
		Omsetning	8171	8822	

		<table><tr><td>Resultat</td><td>191</td><td>-52</td></tr><tr><td>Langsiktig gjeld</td><td>3825</td><td>3675</td></tr><tr><td>Egenkapital</td><td>2026</td><td>1974</td></tr><tr><td>Antall ansatte</td><td></td><td>7</td></tr></table>	Resultat	191	-52	Langsiktig gjeld	3825	3675	Egenkapital	2026	1974	Antall ansatte		7							
Resultat	191	-52																			
Langsiktig gjeld	3825	3675																			
Egenkapital	2026	1974																			
Antall ansatte		7																			
Søgne Industriselskap AS Org.nr 929 704 827 (RoV = M)	100 %	Stiftet: 13.10.1980 Formål: Fremme industrireiseing i Søgne kommune gjennom erverv og utvikling av industritomter for salg eller fremleie. Videre kan selskapet forestå oppføring av industribygg for fremleie eller salg og hva dermed står i forbindelse. Selskapet skal ikke ha økonomisk fortjeneste som siktemål. <table><tr><td>Tall i 1000 kroner</td><td>2017</td><td>2018</td></tr><tr><td>Omsetning</td><td>30</td><td>31</td></tr><tr><td>Resultat</td><td>-128</td><td>-36</td></tr><tr><td>Langsiktig gjeld</td><td>1000</td><td>1000</td></tr><tr><td>Egenkapital</td><td>4548</td><td>4584</td></tr><tr><td>Antall ansatte</td><td>-</td><td>-</td></tr></table>	Tall i 1000 kroner	2017	2018	Omsetning	30	31	Resultat	-128	-36	Langsiktig gjeld	1000	1000	Egenkapital	4548	4584	Antall ansatte	-	-	
Tall i 1000 kroner	2017	2018																			
Omsetning	30	31																			
Resultat	-128	-36																			
Langsiktig gjeld	1000	1000																			
Egenkapital	4548	4584																			
Antall ansatte	-	-																			
Andre aksjeselskaper med kun offentlige eierinteresser	Kom. andel	Opplysninger om selskapet	Andre eiere																		
Avfall Sør Holding AS Org.nr 986 296 042 (RoV = M/H)	87,9 %	Stiftet 20.11.2003 Formål: Enten selv eller gjennom hel eller deleide selskaper, å drive renovasjonsvirksomhet, herunder avfallsinnsamling og avfallsbehandling. Selskapet skal - helt eller delvis - utføre eierkommunenes forpliktelser iht. Forurensningsloven §§ 29 og 30. <table><tr><td>Tall i 1000 kroner</td><td>2017</td><td>2018</td></tr><tr><td>Omsetning (finansinnt.)</td><td>2 496</td><td>4 005</td></tr><tr><td>Resultat</td><td>1 518</td><td>2 839</td></tr><tr><td>Langsiktig gjeld</td><td>2</td><td>1</td></tr><tr><td>Egenkapital</td><td>67 276</td><td>70 116</td></tr><tr><td>Antall ansatte</td><td>0</td><td>0</td></tr></table>	Tall i 1000 kroner	2017	2018	Omsetning (finansinnt.)	2 496	4 005	Resultat	1 518	2 839	Langsiktig gjeld	2	1	Egenkapital	67 276	70 116	Antall ansatte	0	0	Vennesla
Tall i 1000 kroner	2017	2018																			
Omsetning (finansinnt.)	2 496	4 005																			
Resultat	1 518	2 839																			
Langsiktig gjeld	2	1																			
Egenkapital	67 276	70 116																			
Antall ansatte	0	0																			
Avfall Sør AS Org.nr 995 646 137 (RoV = H)		Stiftet 28.05.2010 Formål: Å drive innsamling av husholdningsavfall og avløpsslam og alt som står i forbindelse med dette. Selskapet skal - helt eller delvis - utføre de bakenforliggende eierkommunenes forpliktelser iht. Forurensningsloven §§ 29 og 30. Selskapet er av allmennnyttig karakter og skal ikke dele ut utbytte. De ressurser som genereres gjennom virksomheten skal anvendes til realisering av selskapets formål. <table><tr><td>Tall i 1000 kroner</td><td>2017</td><td>2018</td></tr><tr><td>Omsetning</td><td>223 489</td><td>213 597</td></tr><tr><td>Resultat</td><td>5 808</td><td>3 779</td></tr></table>	Tall i 1000 kroner	2017	2018	Omsetning	223 489	213 597	Resultat	5 808	3 779	Avfall Sør Holding AS eier 100 % av aksjene									
Tall i 1000 kroner	2017	2018																			
Omsetning	223 489	213 597																			
Resultat	5 808	3 779																			

		<table><tr><td>Langsiktig gjeld</td><td>194 535</td><td>211 458</td></tr><tr><td>Egenkapital</td><td>28 247</td><td>23 389</td></tr><tr><td>Antall ansatte</td><td>88</td><td>88</td></tr></table>	Langsiktig gjeld	194 535	211 458	Egenkapital	28 247	23 389	Antall ansatte	88	88													
Langsiktig gjeld	194 535	211 458																						
Egenkapital	28 247	23 389																						
Antall ansatte	88	88																						
Avfall Sør Næring AS Org.nr 995 646 137 (RoV = M/H)		<table><tr><td colspan="3">Stiftet 28.09.2018 Formål: Å drive mottak av næringsavfall til deponi, og alt som står i forbindelse med dette.</td></tr><tr><td>Tall i 1000 kroner</td><td>2017</td><td>2018</td></tr><tr><td>Omsetning</td><td></td><td>18 553</td></tr><tr><td>Resultat</td><td></td><td>4 601</td></tr><tr><td>Langsiktig gjeld</td><td></td><td>0</td></tr><tr><td>Egenkapital</td><td></td><td>10 301</td></tr><tr><td>Antall ansatte</td><td></td><td>0</td></tr></table>	Stiftet 28.09.2018 Formål: Å drive mottak av næringsavfall til deponi, og alt som står i forbindelse med dette.			Tall i 1000 kroner	2017	2018	Omsetning		18 553	Resultat		4 601	Langsiktig gjeld		0	Egenkapital		10 301	Antall ansatte		0	Avfall Sør Holding AS eier 100 % av aksjene
Stiftet 28.09.2018 Formål: Å drive mottak av næringsavfall til deponi, og alt som står i forbindelse med dette.																								
Tall i 1000 kroner	2017	2018																						
Omsetning		18 553																						
Resultat		4 601																						
Langsiktig gjeld		0																						
Egenkapital		10 301																						
Antall ansatte		0																						
Avfall Sør Eiendom AS (RoV = M/L)		<table><tr><td colspan="3">Stiftet 15.04.2010 Formål: Investering i fast eiendom, utleie og deltagelse i andre virksomheter</td></tr><tr><td>Tall i 1000 kroner</td><td>2017</td><td>2018</td></tr><tr><td>Omsetning</td><td>2 638</td><td>2 670</td></tr><tr><td>Resultat</td><td>1 559</td><td>1 571</td></tr><tr><td>Langsiktig gjeld</td><td>615</td><td>11 286</td></tr><tr><td>Egenkapital</td><td>2 132</td><td>3 703</td></tr><tr><td>Antall ansatte</td><td>-</td><td>-</td></tr></table>	Stiftet 15.04.2010 Formål: Investering i fast eiendom, utleie og deltagelse i andre virksomheter			Tall i 1000 kroner	2017	2018	Omsetning	2 638	2 670	Resultat	1 559	1 571	Langsiktig gjeld	615	11 286	Egenkapital	2 132	3 703	Antall ansatte	-	-	Avfall Sør Holding AS eier 100 % av aksjene
Stiftet 15.04.2010 Formål: Investering i fast eiendom, utleie og deltagelse i andre virksomheter																								
Tall i 1000 kroner	2017	2018																						
Omsetning	2 638	2 670																						
Resultat	1 559	1 571																						
Langsiktig gjeld	615	11 286																						
Egenkapital	2 132	3 703																						
Antall ansatte	-	-																						
Returkraft AS Org.nr 991 590 463 (RoV = H)		<table><tr><td colspan="3">Stiftet 05.07.2007 Formål: Mottak og behandling av husholdningsavfall basert på tildelt enerett i samsvar med selvkostprinsippet. Selskapets virksomhet er drift av avfallsforbrenningsanlegg for produksjon og salg av fornybar energi i form av elektrisk kraft og fjernvarme.</td></tr><tr><td>Tall i 1000 kroner</td><td>2017</td><td>2018</td></tr><tr><td>Omsetning</td><td>176 213</td><td>185 774</td></tr><tr><td>Resultat</td><td>10 175</td><td>28 639</td></tr><tr><td>Langsiktig gjeld</td><td>1 414 713</td><td>1 257 047</td></tr><tr><td>Egenkapital</td><td>35 444</td><td>64 083</td></tr><tr><td>Antall ansatte</td><td>41</td><td>41</td></tr></table>	Stiftet 05.07.2007 Formål: Mottak og behandling av husholdningsavfall basert på tildelt enerett i samsvar med selvkostprinsippet. Selskapets virksomhet er drift av avfallsforbrenningsanlegg for produksjon og salg av fornybar energi i form av elektrisk kraft og fjernvarme.			Tall i 1000 kroner	2017	2018	Omsetning	176 213	185 774	Resultat	10 175	28 639	Langsiktig gjeld	1 414 713	1 257 047	Egenkapital	35 444	64 083	Antall ansatte	41	41	Avfall Sør Holding AS, Agder Renovasjon, Risør Tvedestrand Regionens Avfallssel- skap AS, Lillesand og Birkenes Interkommu- nale Renovasjonssel- skap, Setesdal Miljø og Gjenvinning IKS og Hægebostad og Åseral Renovasjonsselskap IKS
Stiftet 05.07.2007 Formål: Mottak og behandling av husholdningsavfall basert på tildelt enerett i samsvar med selvkostprinsippet. Selskapets virksomhet er drift av avfallsforbrenningsanlegg for produksjon og salg av fornybar energi i form av elektrisk kraft og fjernvarme.																								
Tall i 1000 kroner	2017	2018																						
Omsetning	176 213	185 774																						
Resultat	10 175	28 639																						
Langsiktig gjeld	1 414 713	1 257 047																						
Egenkapital	35 444	64 083																						
Antall ansatte	41	41																						
Agder Kollektivtrafikk AS Org.nr 991 776 524 (RoV = M)	20,48 %	<table><tr><td colspan="3">Stiftet 14.09.2007 Formål: Å tilby kollektiv persontransport, gi informasjon til befolkningen om tilbudet og yte tjenester relatert til dette. Selskapet skal primært ikke selv utføre rutetrafikk, men kjøpe slike tjenester fra eksterne tjenesteleverandører.</td></tr></table>	Stiftet 14.09.2007 Formål: Å tilby kollektiv persontransport, gi informasjon til befolkningen om tilbudet og yte tjenester relatert til dette. Selskapet skal primært ikke selv utføre rutetrafikk, men kjøpe slike tjenester fra eksterne tjenesteleverandører.			Agder Fylkeskommune																		
Stiftet 14.09.2007 Formål: Å tilby kollektiv persontransport, gi informasjon til befolkningen om tilbudet og yte tjenester relatert til dette. Selskapet skal primært ikke selv utføre rutetrafikk, men kjøpe slike tjenester fra eksterne tjenesteleverandører.																								

		Selskapet er ikke opprettet med sikte på å gi økonomisk overskudd til eierne og det skal ikke utbetales utbytte til eierne. <table><tr><td>Tall i 1000 kroner</td><td>2017</td><td>2018</td></tr><tr><td>Omsetning</td><td>766 660</td><td>797 971</td></tr><tr><td>Resultat</td><td>63 319</td><td>1 583</td></tr><tr><td>Langsiktig gjeld</td><td>21 285</td><td>6 465</td></tr><tr><td>Egenkapital</td><td>179 512</td><td>181 095</td></tr><tr><td>Antall ansatte</td><td>35</td><td>38</td></tr></table>	Tall i 1000 kroner	2017	2018	Omsetning	766 660	797 971	Resultat	63 319	1 583	Langsiktig gjeld	21 285	6 465	Egenkapital	179 512	181 095	Antall ansatte	35	38	
Tall i 1000 kroner	2017	2018																			
Omsetning	766 660	797 971																			
Resultat	63 319	1 583																			
Langsiktig gjeld	21 285	6 465																			
Egenkapital	179 512	181 095																			
Antall ansatte	35	38																			
Sørnorsk Filmsenter AS (RoV = L/M)	34,78 %	Stiftet 18.08.2008 Formål: Selskapet skal være av ideell karakter og ha som formål å bidra til en faglig og kunstnerisk utvikling av filmproduksjonen på Sørlandet. Selskapets formål er av ikke-erhvervsmessig karakter og eierne har ikke rett til andel i overskuddet eller likvidasjonsutbytte <table><tr><td>Tall i 1000 kroner</td><td>2017</td><td>2018</td></tr><tr><td>Omsetning</td><td>8 211</td><td>8 034</td></tr><tr><td>Resultat</td><td>254</td><td>132</td></tr><tr><td>Langsiktig gjeld</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>Egenkapital</td><td>447</td><td>454</td></tr><tr><td>Antall ansatte</td><td>1</td><td>1</td></tr></table>	Tall i 1000 kroner	2017	2018	Omsetning	8 211	8 034	Resultat	254	132	Langsiktig gjeld	0	0	Egenkapital	447	454	Antall ansatte	1	1	Agder fylkeskommune, Vestfold og Telemark fylkeskommune
Tall i 1000 kroner	2017	2018																			
Omsetning	8 211	8 034																			
Resultat	254	132																			
Langsiktig gjeld	0	0																			
Egenkapital	447	454																			
Antall ansatte	1	1																			
Sørlandets Europakontor AS Org.nr 993 568 961 (RoV = M)	18,90 %	Stiftet 22.10.2008 Formål: Utvikling av samfunns- og næringslivet på Sørlandet, være et kunnskapssenter for EU/EØS-saker, herunder bidra til å øke deltakelsen i og nyttet av Europeisk nettverk, programmer og aktiviteter for eierne og virksomheter i regionen. <table><tr><td>Tall i 1000 kroner</td><td>2017</td><td>2018</td></tr><tr><td>Omsetning</td><td>4 531</td><td>5 148</td></tr><tr><td>Resultat</td><td>-12</td><td>71</td></tr><tr><td>Langsiktig gjeld</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>Egenkapital</td><td>1 876</td><td>1 947</td></tr><tr><td>Antall ansatte</td><td>5</td><td>5</td></tr></table>	Tall i 1000 kroner	2017	2018	Omsetning	4 531	5 148	Resultat	-12	71	Langsiktig gjeld	0	0	Egenkapital	1 876	1 947	Antall ansatte	5	5	Agder fylkeskommune og Arendal kommune
Tall i 1000 kroner	2017	2018																			
Omsetning	4 531	5 148																			
Resultat	-12	71																			
Langsiktig gjeld	0	0																			
Egenkapital	1 876	1 947																			
Antall ansatte	5	5																			

Aksjeselskaper/andre selskaper som også har private eierinteresser (Kontrollutvalget har i utgangspunktet ikke innsyn med mindre det foreligger avtale, Revisjonen har derfor ikke foretatt en vurdering av disse selskapene)	Kom. andel	Opplysninger om selskapet			Andre eiere
Agder Energi AS Org.nr 981 952 324	8,39 %	Stiftet 14.04.2000 Formål: Utnytte, produsere, distribuere og omsette energi. Bidra til en sikker og rasjonell energiforsyning. Utnytte beslektede og lønnsomme forretningsmuligheter innen energi, kommunikasjon og infrastruktur.			Statkraft Industrial Holding AS og øvrige kommuner på Agder
		Tall i 1000 kroner	2017	2018	
		Omsetning	10 358 000	13 980 000	
		Resultat	-204 000	250 000	
		Langsiktig gjeld	11 397 000	11 988 000	
		Egenkapital	4 565 000	3 526 000	
		Antall ansatte (iflg hj.side)	1 000	1 000	
Setesdal Bilruter AS Org.nr 915 814 581	0,88 %	Stiftet 17.03.1920 Formål: Selskapet skal drive bilruter mellom Kristiansand og Hovden- og mellom Arendal og Evje og andre områder. Selskapet kan og drive med annen økonomisk virksomhet.			Brøvig Holding AS, Bykle kommune, Bygland kommune, Valle kommune og andre
		Tall i 1000 kroner	2017	2018	
		Omsetning	218 204	220 667	
		Resultat	12 232	6 506	
		Langsiktig gjeld	0	0	
		Egenkapital	70 037	71 574	
		Antall ansatte	204	219	
Varodd AS Org.nr 929 051 378 (RoV = M/H) Kommentar; Kommunen inngikk i 2019 avtale om innsyn i selskapet ref kommunelov § 23-6 og § 24-10	61,16 %	Stiftet 21.08.1961 Formål: Å bidra til økt arbeidsdeltakelse og arbeidsinkludering av personer som står utenfor arbeidslivet i kommuner i Agder. Selskapets formål ivaretas også gjennom eierskap i andre selskap.			Agder fylkeskommune, Vennesla kommune, Lindesnes kommune, Sparebanken Sør
		Tall i 1000 kroner	2017	2018	
		Omsetning	213 670	225 937	
		Resultat	4 651	4 389	
		Langsiktig gjeld	28 138	27 281	
		Egenkapital	147 618	151 618	
		Antall ansatte	73	70	

Innoventus Sør AS Org.nr 980 560 295	3,73 %	Stiftet 30.10.1998 Formål: Utvikling og kommersialisering av nye produkt- og forretningsideer gjennom rådgivning, inkubatorvirksomhet. Selskapet kan investere i andre virksomheter gjennom investeringsselskap eller direkte der offentlige finansieringsordninger setter slike krav. Selskapet vil samarbeide med andre og delta i virksomhet og nettverk med beslektet type aktivitet. <table><tr><th>Tall i 1000 kroner</th><th>2017</th><th>2018</th></tr><tr><td>Omsetning</td><td>15 054</td><td>15 385</td></tr><tr><td>Resultat</td><td>-468</td><td>-59</td></tr><tr><td>Langsiktig gjeld</td><td>2 000</td><td>2 000</td></tr><tr><td>Egenkapital</td><td>9 904</td><td>9 845</td></tr><tr><td>Antall ansatte</td><td>7</td><td>7</td></tr></table>	Tall i 1000 kroner	2017	2018	Omsetning	15 054	15 385	Resultat	-468	-59	Langsiktig gjeld	2 000	2 000	Egenkapital	9 904	9 845	Antall ansatte	7	7	Agder fylkeskommune, Siva - Selskapet for Industrivekst, J. B. Ugland Venture AS, Sparebanken Sør, Arendal kommune, Grimstad kommune m. flere
Tall i 1000 kroner	2017	2018																			
Omsetning	15 054	15 385																			
Resultat	-468	-59																			
Langsiktig gjeld	2 000	2 000																			
Egenkapital	9 904	9 845																			
Antall ansatte	7	7																			
Gimleveien 28 AS Org.nr 915 259 073 Kommentar; Kommunen inngikk i 2019 avtale om innsyn i selskapet ref kommunelov § 23-6 og § 24-10	40 %	Stiftet 26.03.2015 Formål: Eiendomsutvikling herunder kjøp, salg og utleie av egen fast eiendom, og alt som dermed står i naturlig forbindelse med dette. Utvikling av eiendommen Gimleveien 28 skal skje i samsvar med de overordnede planer som ligger til grunn for «Universitetsbyen Kristiansand». Handlingsplanen for Universitetsbyen Kristiansand, vedtatt av Kristiansand bystyre, skal være førende for utvikling av eiendommen. Eiendommen skal inneholde rom og funksjoner som støtter opp om handlingsplanen. <table><tr><th>Tall i 1000 kroner</th><th>2017</th><th>2018</th></tr><tr><td>Omsetning</td><td>1 189</td><td>1 177</td></tr><tr><td>Resultat</td><td>-499</td><td>-392</td></tr><tr><td>Langsiktig gjeld</td><td>14 400</td><td>14 400</td></tr><tr><td>Egenkapital</td><td>-1 213</td><td>- 1 605</td></tr><tr><td>Antall ansatte</td><td>-</td><td>-</td></tr></table>	Tall i 1000 kroner	2017	2018	Omsetning	1 189	1 177	Resultat	-499	-392	Langsiktig gjeld	14 400	14 400	Egenkapital	-1 213	- 1 605	Antall ansatte	-	-	Oksøy Eiendom AS
Tall i 1000 kroner	2017	2018																			
Omsetning	1 189	1 177																			
Resultat	-499	-392																			
Langsiktig gjeld	14 400	14 400																			
Egenkapital	-1 213	- 1 605																			
Antall ansatte	-	-																			
Torvmoen AS Org.nr 988 932 698	30,7 %	Stiftet: 10.11.2005 Formål: Kjøp, utvikling og salg av fast eiendom, oppføring av bygninger, deltakelse i andre selskaper samt hva som står i naturlig forbindelse. <table><tr><th>Tall i 1000 kroner</th><th>2017</th><th>2018</th></tr><tr><td>Omsetning</td><td>7944</td><td>4536</td></tr><tr><td>Resultat</td><td>2267</td><td>783</td></tr><tr><td>Langsiktig gjeld</td><td>6847</td><td>6508</td></tr><tr><td>Egenkapital</td><td>11 976</td><td>12 759</td></tr><tr><td>Antall ansatte</td><td></td><td>-</td></tr></table>	Tall i 1000 kroner	2017	2018	Omsetning	7944	4536	Resultat	2267	783	Langsiktig gjeld	6847	6508	Egenkapital	11 976	12 759	Antall ansatte		-	Repstad Eiendom AS
Tall i 1000 kroner	2017	2018																			
Omsetning	7944	4536																			
Resultat	2267	783																			
Langsiktig gjeld	6847	6508																			
Egenkapital	11 976	12 759																			
Antall ansatte		-																			
USUS AS Org.nr 993 995 282	7,89 %	Stiftet 19.03.2009 Formål: Områdemarkedsføring, profilering og merkevarebygging via tilrettelegging for salg og markedsføring for reiselivet på Sørlandet. Selskapets virksomhet tar ikke sikte	Agder fylkeskommune, Dyreparken Utvikling AS, Nordea																		

Kommentar; Kommunen inngikk i 2019 avtale om innsyn i selskapet ref kommunelov § 23-6 og § 24-10		på å skaffe aksjeeierne økonomisk utbytte. Eventuelt overskudd skal benyttes til å fremme selskapets formål. Selskapet kan eie aksjer/andeler i andre selskap. <table><tr><th>Tall i 1000 kroner</th><th>2017</th><th>2018</th></tr><tr><td>Omsetning</td><td>14 628</td><td>13 254</td></tr><tr><td>Resultat</td><td>-918</td><td>388</td></tr><tr><td>Langsiktig gjeld</td><td>-</td><td>-</td></tr><tr><td>Egenkapital</td><td>7 335</td><td>7 723</td></tr><tr><td>Antall ansatte</td><td>7</td><td>7</td></tr></table>	Tall i 1000 kroner	2017	2018	Omsetning	14 628	13 254	Resultat	-918	388	Langsiktig gjeld	-	-	Egenkapital	7 335	7 723	Antall ansatte	7	7	Bank Norge ASA, Color Line AS, Fjord Line AS, Arendal kommune, Grimstad kommune, Bykle kommune og flere
Tall i 1000 kroner	2017	2018																			
Omsetning	14 628	13 254																			
Resultat	-918	388																			
Langsiktig gjeld	-	-																			
Egenkapital	7 335	7 723																			
Antall ansatte	7	7																			
Interkommunale selskap	Kom. andel	Opplysninger om selskapet	Andre eiere																		
Kilden Teater og konserthus for Sørlandet IKS Org.nr 986 471 839 (RoV = M/H)	60 %	Stiftet: 03.11.2003 Formål: Selskapets formål er å realisere, drive og videreutvikle institusjonen Kilden Teater- og Konserthus for Sørlandet IKS. Dette skal gjøres som en fullverdig institusjon for teater-, opera-, musikk- og kulturvirksomhet. Tilrettelagt for Agder Teater, Opera Sør og Kristiansand Symfoniorkester, gjennom produksjon, formidling og utvikling av et allsidig kunstnerisk repertoar. <table><tr><th>Tall i 1000 kroner</th><th>2017</th><th>2018</th></tr><tr><td>Omsetning</td><td>242 349</td><td>252 984</td></tr><tr><td>Netto driftsresultat</td><td>12 770</td><td>5 839</td></tr><tr><td>Langsiktig gjeld inkl pensjon</td><td>105 684</td><td>101 824</td></tr><tr><td>Egenkapital</td><td>1 521 859</td><td>1 506 163</td></tr><tr><td>Antall ansatte</td><td>209</td><td>211</td></tr></table>	Tall i 1000 kroner	2017	2018	Omsetning	242 349	252 984	Netto driftsresultat	12 770	5 839	Langsiktig gjeld inkl pensjon	105 684	101 824	Egenkapital	1 521 859	1 506 163	Antall ansatte	209	211	Agder fylkeskommune og Grimstad kommune
Tall i 1000 kroner	2017	2018																			
Omsetning	242 349	252 984																			
Netto driftsresultat	12 770	5 839																			
Langsiktig gjeld inkl pensjon	105 684	101 824																			
Egenkapital	1 521 859	1 506 163																			
Antall ansatte	209	211																			
Kristiansandsregionen brann og redning IKS Org.nr 993 470 244 (RoV = M)	78,1 %	Stiftet 12.03.2008 Formål: Ivareta deltakerkommunenes behov, plikter og oppgaver vedrørende brann- og ulykkesberedskap, brannforebyggende og kontrollerende oppgaver, samt andre tiltak som hører naturlig inn under dette formål. <table><tr><th>Tall i 1000 kroner</th><th>2017</th><th>2018</th></tr><tr><td>Omsetning</td><td>118 839</td><td>108 357</td></tr><tr><td>Netto driftsresultat</td><td>6 775</td><td>-8 825</td></tr><tr><td>Langsiktig gjeld inkl.pensjon</td><td>148 120</td><td>183 816</td></tr><tr><td>Egenkapital</td><td>-10 918</td><td>-22 199</td></tr><tr><td>Antall ansatte</td><td>176</td><td>168</td></tr></table>	Tall i 1000 kroner	2017	2018	Omsetning	118 839	108 357	Netto driftsresultat	6 775	-8 825	Langsiktig gjeld inkl.pensjon	148 120	183 816	Egenkapital	-10 918	-22 199	Antall ansatte	176	168	Birkenes, Lillesand og Vennesla
Tall i 1000 kroner	2017	2018																			
Omsetning	118 839	108 357																			
Netto driftsresultat	6 775	-8 825																			
Langsiktig gjeld inkl.pensjon	148 120	183 816																			
Egenkapital	-10 918	-22 199																			
Antall ansatte	176	168																			
Vest-Agder-Museet IKS Org.nr 989 072 048	22 %	Stiftet 14.09.2005	Agder fylkeskommune, Flekkefjord, Farsund, Mandal, Vennesla og																		

(RoV = H)		Formål: Organisere innsamling, bevaring, dokumentasjon, forskning og formidling av kulturhistorie for Vest-Agder. Har også ansvaret for drift og forvaltning av de samlinger og anlegg som eies av de museer som etter avtale er med i Vest-Agder-museet. <table><tr><td>Tall i 1000 kroner</td><td>2017</td><td>2018</td></tr><tr><td>Omsetning</td><td>72 723</td><td>69 535</td></tr><tr><td>Netto driftsresultat</td><td>-3 480</td><td>1 543</td></tr><tr><td>Langsiktig gjeld (pensjon)</td><td>43 671</td><td>45 356</td></tr><tr><td>Egenkapital</td><td>43 378</td><td>51 585</td></tr><tr><td>Antall ansatte</td><td>53</td><td>54</td></tr></table>	Tall i 1000 kroner	2017	2018	Omsetning	72 723	69 535	Netto driftsresultat	-3 480	1 543	Langsiktig gjeld (pensjon)	43 671	45 356	Egenkapital	43 378	51 585	Antall ansatte	53	54	andre kommuner i fylket
Tall i 1000 kroner	2017	2018																			
Omsetning	72 723	69 535																			
Netto driftsresultat	-3 480	1 543																			
Langsiktig gjeld (pensjon)	43 671	45 356																			
Egenkapital	43 378	51 585																			
Antall ansatte	53	54																			
(RoV = M) Konsesjonskraft IKS Org.nr 971 330 937	0,06%	Stiftet 25.08.2003 Formål: Konsesjonskraft IKS skal være en ledende nasjonal forvalter av konsesjonskraft. Konsesjonskraft IKS skal omsette kommunenes og fylkeskommunens konsesjonskraft, gjennom å ta imot og formidle videre den pengeytninga som oppstår gjennom forvaltninga av konsesjonskraftrettighetene og delta i virksomhet som har naturlig sammenheng med dette. <table><tr><td>Tall i 1000 kroner</td><td>2017</td><td>2018</td></tr><tr><td>Omsetning</td><td>220 206</td><td>221 051</td></tr><tr><td>Resultat</td><td>25 258</td><td>10 087</td></tr><tr><td>Langsiktig gjeld</td><td>-</td><td>-</td></tr><tr><td>Egenkapital</td><td>147 671</td><td>157 758</td></tr><tr><td>Antall ansatte</td><td>3</td><td>4</td></tr></table>	Tall i 1000 kroner	2017	2018	Omsetning	220 206	221 051	Resultat	25 258	10 087	Langsiktig gjeld	-	-	Egenkapital	147 671	157 758	Antall ansatte	3	4	Agder fylkeskommune og kommuner på Agder
Tall i 1000 kroner	2017	2018																			
Omsetning	220 206	221 051																			
Resultat	25 258	10 087																			
Langsiktig gjeld	-	-																			
Egenkapital	147 671	157 758																			
Antall ansatte	3	4																			
(RoV = M/L) Etablerersenteret Vest-Agder IKS Org.nr 995 233 762	40 %	Stiftet 08.12.2009 Formål: Å yte bistand i forbindelse med idéutvikling og etablering av nye lønnsomme og konkurransedyktige bedrifter i hele Vest-Agder samt Lillesand, Birkenes og Iveland kommuner i Knutepunkt Sørlandet, det som naturlig hører sammen med dette samt samarbeid med andre virksomheter med lignende formål. <table><tr><td>Tall i 1000 kroner</td><td>2017</td><td>2018</td></tr><tr><td>Omsetning</td><td>3 932</td><td>3 263</td></tr><tr><td>Resultat</td><td>6</td><td>90</td></tr><tr><td>Langsiktig gjeld (pensjon)</td><td>999</td><td>1 283</td></tr><tr><td>Egenkapital</td><td>1 857</td><td>1 886</td></tr><tr><td>Antall ansatte</td><td>1</td><td>1</td></tr></table>	Tall i 1000 kroner	2017	2018	Omsetning	3 932	3 263	Resultat	6	90	Langsiktig gjeld (pensjon)	999	1 283	Egenkapital	1 857	1 886	Antall ansatte	1	1	Agder fylkeskommune
Tall i 1000 kroner	2017	2018																			
Omsetning	3 932	3 263																			
Resultat	6	90																			
Langsiktig gjeld (pensjon)	999	1 283																			
Egenkapital	1 857	1 886																			
Antall ansatte	1	1																			
(RoV = L/M) Interkommunalt Arkiv i Vest-Agder IKS Org.nr 971 531 673	43,8 %	Stiftet 13.02.2003 Formål: Arbeide for at verdifullt kommunalt og fylkeskommunalt arkivmateriale blir tatt vare på og gjort tilgjengelig for allmennhetens bruk, forskning og andre forvaltningsmessige og kulturelle formål i samsvar med arkivloven. De skal også bistå eierkommu-	Agder fylkeskommune og andre kommuner																		

		nene med opplæring og veiledning i arkivsystemer og arkivrutiner. Kan påta seg oppgaver for private dersom det ikke går utover ordinære plikter i forhold til deltakerkommunene. <table><tr><th>Tall i 1000 kroner</th><th>2017</th><th>2018</th></tr><tr><td>Omsetning</td><td>9 930</td><td>10 613</td></tr><tr><td>Resultat</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>Langsiktig gjeld (pensjon)</td><td>4 380</td><td>5 335</td></tr><tr><td>Egenkapital</td><td>3 599</td><td>3 298</td></tr><tr><td>Antall ansatte</td><td>8</td><td>8</td></tr></table>	Tall i 1000 kroner	2017	2018	Omsetning	9 930	10 613	Resultat	0	0	Langsiktig gjeld (pensjon)	4 380	5 335	Egenkapital	3 599	3 298	Antall ansatte	8	8	
Tall i 1000 kroner	2017	2018																			
Omsetning	9 930	10 613																			
Resultat	0	0																			
Langsiktig gjeld (pensjon)	4 380	5 335																			
Egenkapital	3 599	3 298																			
Antall ansatte	8	8																			
Agder Kommunerevisjon IKS* Org.nr 987 183 918 * Vi har <u>ikke</u> foretatt risiko- og vesentlighetsvurdering.	52,5 %	Stiftet 24.03.2004 Formål: Utføre revisjon i og ha tilsyn med de deltagende kommuner i henhold til kommuneloven og tilhørende forskrifter om revisjon og kontrollutvalg. Tilsvarende gjelder også kommunale foretak og interkommunale selskaper som deltakerne er medeiere i. Selskapet kan også påta seg andre revisjonsoppdrag i den utstrekning lovgivningen gir adgang til dette. <table><tr><th>Tall i 1000 kroner</th><th>2017</th><th>2018</th></tr><tr><td>Omsetning</td><td>18 383</td><td>18 924</td></tr><tr><td>Resultat</td><td>754</td><td>56</td></tr><tr><td>Langsiktig gjeld (pensjon)</td><td>37 534</td><td>36 018</td></tr><tr><td>Egenkapital</td><td>3 669</td><td>7 610</td></tr><tr><td>Antall ansatte</td><td>16</td><td>16</td></tr></table>	Tall i 1000 kroner	2017	2018	Omsetning	18 383	18 924	Resultat	754	56	Langsiktig gjeld (pensjon)	37 534	36 018	Egenkapital	3 669	7 610	Antall ansatte	16	16	Agder fylkeskommune, Vennesla, Evje og Hornnes, Iveland, Bygland, Valle og Bykle
Tall i 1000 kroner	2017	2018																			
Omsetning	18 383	18 924																			
Resultat	754	56																			
Langsiktig gjeld (pensjon)	37 534	36 018																			
Egenkapital	3 669	7 610																			
Antall ansatte	16	16																			
Vestfold, Telemark og Agder Kontrollutvalgssekretariat IKS Org.nr 987 993 766 (RoV = L)	8,6 %	Stiftet 08.02.2005 Formål: Utføre den lovpålagte sekretærfunksjonen for deltakernes kontrollutvalg. Selskapet kan utføre tilsvarende oppgaver for andre bestillere. <table><tr><th>Tall i 1000 kroner</th><th>2017</th><th>2018</th></tr><tr><td>Omsetning</td><td>6776</td><td>7 098</td></tr><tr><td>Resultat</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>Langsiktig gjeld</td><td>1 598</td><td>2 329</td></tr><tr><td>Egenkapital</td><td>2 631</td><td>2 439</td></tr><tr><td>Antall ansatte</td><td>7</td><td>8</td></tr></table>	Tall i 1000 kroner	2017	2018	Omsetning	6776	7 098	Resultat	0	0	Langsiktig gjeld	1 598	2 329	Egenkapital	2 631	2 439	Antall ansatte	7	8	Agder fylkeskommune, Vestfold og telemark fylkeskommune, samt 33 kommuner
Tall i 1000 kroner	2017	2018																			
Omsetning	6776	7 098																			
Resultat	0	0																			
Langsiktig gjeld	1 598	2 329																			
Egenkapital	2 631	2 439																			
Antall ansatte	7	8																			

Andre interkommunale samarbeid	Kom. andel	Opplysninger om selskapet			Andre eiere
Region Kristiansand Org.nr 971 333 227 (RoV = M)		Stiftet 22.03.1999 Formål: Region Kristiansand skal samordne interkommunalt samarbeid mellom kommunene Birkenes, Lillesand, Iveland, Lindesnes, Kristiansand og Vennesla.			Birkenes, Lillesand, Iveland, Vennesla, Lindesnes
		Tall i 1000 kroner	2017	2018	
		Omsetning	5 178	2 861	
		Resultat	0	0	
		Langsiktig gjeld (pensjon)	2 752	2 995	
		Egenkapital	5 870	5 401	
		Antall ansatte	2	2	
Areal- og transportplansamarbeidet i Kristiansandsregionen (RoV = M)		Stiftet 2004. Fra 1. januar 2010 ble ATP-samarbeidet formalisert som et permanent samarbeid. Formål: Arena for areal- og transportplanleggingen. Det er et overordnet mål å legge til rette for bærekraftige transportløsninger og en bærekraftig arealpolitikk. Regnskapsoppstillingene til ATP-samarbeidet føres i Kristiansand kommune og Vest-Agder fylkeskommune sitt regnskap. Regnskapsoppstillingen for Kristiansand for 2018 viser sum finansiering inkl. bruk av fond på kr 14 mill og utgifter på kr 7,7 mill og avsetning til fond kr 6,3 mill. Regnskapsoppstillingene for Vest-Agder fylkeskommune for 2018 viser driftsutgifter på til sammen kr 194 mill og avsetning til fond på kr 72 mill.			Agder fylkeskommune, Birkenes kommune, Lillesand kommune, Vennesla kommune og Statens Vegvesen
Midt-Agder Friluftsråd Org.nr 975 641 716 (RoV = M/L)		Stiftet 19.10.1961 Formål: Midt-Agder Friluftsråd skal i samarbeid med eierkommuner og andre aktører tilrettelegge for friluftsliv for alle hele året.			Kommunene i Region Kristiansand og Evje og Hornnes
		Tall i 1000 kroner	2017	2018	
		Omsetning	9 113	8 644	
		Resultat	0	0	
		Langsiktig gjeld (pensjon)	4 248	4 799	
		Egenkapital	4 284	11 826	
		Antall ansatte			
Otra Interkommunale avløpsanlegg (OIA)		Formål: Otra Interkommunale Avløpsanlegg ble dannet av Kristiansand og Vennesla kommune med formål å eie og drive en felles avløpsledning fra Hunsfoss til dyputslipp i Kristiansandsfjorden. Kristiansand kommune er vertskommune og regnskapet er integrert i årsregnskapet for Kristiansand kommune.			Vennesla

(RoV = L)		Regnskapsoppstillingen for 2018 viser brutto inntekter på kr 849.267 og brutto utgifter på kr 849.267. Budsjetterte inntekter og utgifter for 2018 var kr 480.000.																			
Kristiansand og Vennesla interkommunale avløpsanlegg (KVIA) (RoV = L)	60 %	Formål: Drive en felles hoved kloakkledning fra grensen mellom Kristiansand og Vennesla på Mosby til renseanlegget Odderøya RA. Kristiansand kommune er vertskommune og regnskapet er integrert i årsregnskapet for Kristiansand kommune. Regnskapsoppstillingen for 2018 viser brutto inntekter på kr 1.118.514 og brutto utgifter på kr 1.118.514. Budsjetterte inntekter og utgifter for 2018 var kr 1.008.000.	Vennesla																		
Sandripheia Fritidspark Org.nr 975 643 328 (RoV = L)	9/12	Stiftet 10.09.1980 Formål: Sandripheia fritidspark skal være med å legge til rette for aktivitet, idrett og friluftsliv for allmennheten gjennom hele året. Anlegget har en lav terskel og er tilgjengelig for alle, og er ment å være et helårsanlegg. <table><tr><td>Tall i 1000 kroner</td><td>2017</td><td>2018</td></tr><tr><td>Omsetning</td><td>2 305</td><td>2 415</td></tr><tr><td>Resultat</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>Langsiktig gjeld</td><td>-</td><td>-</td></tr><tr><td>Egenkapital (fond)</td><td>6 298</td><td>3 721</td></tr><tr><td>Antall ansatte</td><td>0</td><td>0</td></tr></table>	Tall i 1000 kroner	2017	2018	Omsetning	2 305	2 415	Resultat	0	0	Langsiktig gjeld	-	-	Egenkapital (fond)	6 298	3 721	Antall ansatte	0	0	Vennesla
Tall i 1000 kroner	2017	2018																			
Omsetning	2 305	2 415																			
Resultat	0	0																			
Langsiktig gjeld	-	-																			
Egenkapital (fond)	6 298	3 721																			
Antall ansatte	0	0																			
Renovasjonsselskapet for Kristiansandsregionen DA Org.nr 966 509 198 (RoV = L)	87,9 %	Stiftet 18.02.1992 Renovasjonsselskapet for Kristiansandsregionen DA er et selskap uten eiendeler og virksomhet etter at både virksomhet og eiendeler ble overført til RKR AS (Avfall Sør AS) ved omdanning til ny selskapsform. Grunnen til at RKR DA ikke er slettet er at dette selskapet fortsatt sitter på grunnbokshjemlene for eiendommene på Støleheia, noe som er gjort for å ikke utløse offentlige avgifter ved overføring til aksjeselskapet.	Vennesla																		